

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
BİLİŞİM BİLİM DALI

**PORNO ENDÜSTRİSİNE ALTERNATİF BİR DİJİTAL MECRA OLARAK
ONLYFANS PLATFORMUNUN SOSYAL BİLİMSEL İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

GAZEL HAN

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
BİLİŞİM BİLİM DALI

**PORNO ENDÜSTRİSİNE ALTERNATİF BİR DİJİTAL MECRA OLARAK
ONLYFANS PLATFORMUNUN SOSYAL BİLİMSEL İNCELEMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

GAZEL HAN

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : Prof.Dr. Cem Sefa Sütçü
2. Üye : Doç. Dr. Cemile Tokgöz Şahoğlu
3. Üye : Doç. Dr. Sevda Deneçli

İstanbul, 2024

ÖZET

Günümüzde teknolojilerinin gelişmesiyle geleneksel üretim araçlarının yerini dijital araçlar almıştır. Değişen araçlar hem içeriğin kendisini hem de üretim koşullarını dönüştürmüştür. Değişen alanlardan bir tanesi ise porno endüstrisidir. OnlyFans gibi sonradan üretilen alternatif mecralar geleneksel porno sektörü kodlarını değişime uğratmıştır. OnlyFans başlangıçta bir cinsel içerik üretim platformu olmasa da zamanla yarattığı koşullar sayesinde çoğunlukla cinsel içeriği barındıran bir platforma evrilmiştir. Bir ekibin çalıştığı stüdyo kullanımı gibi geleneksel yöntemlerin yarattığı tek taraflı üretim yapısının aksine abonelerle iletişim kurarak etkileşimli bir iletişim kanalının kurulmuş olması özellikle porno endüstrisinin dönüşümü bakımından dikkat çekicidir. Aboneye özel porno içeriğin etkileşimli üretildiği bu mecra da geleneksel porno sektörünün aksine bir ekibin çalıştığı stüdyo kullanımı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu mecra yapılanmasında, içerik üretici herhangi bir stüdyoya bağlı olmaması sebebiyle üreteceği içeriği kendi yönlendirebilir. İçerik üreticisinin hangi içeriği, hangi koşullarda nasıl bir bakış açısıyla üreteceği abonelere ve kendisine bağlı olabilir. Böylece porno sektörünün geleneksel çalışma şartlarının aksine esnek çalışma saatleri ve koşulları oluşur. Bir diğer yandan, pornonun tarihsel süreci ve toplumsal cinsiyet, sansür, beden sosyolojisi kavramları arasında girift bağlar bulunmaktadır. Konu bu kavramlar ekseninde tartışılmıştır.

Bu çalışma öncelikli olarak bir bilişim tezi olması dolayısıyla dijitalleşme ekseninde değişen porno sektörünü ele alarak çalışma koşullarının nasıl değiştiğini ve bu değişimin nasıl algılandığı incelemektedir. Bu bakımdan araştırma toplumun teknolojiyi değiştirmesi ve aynı zamanda teknolojinin toplumu nasıl değiştirdiği sorularına cevaplar arama ilkesiyle inşa edilmiştir.

Araştırmanın problematiği alternatif porno platformlarından biri olan OnlyFans'ın, dijital teknolojilerin kullanılmasının getirdiği çalışma şartları ve ekonomik açılardan, kadın içerik üreticileri için geleneksel porno sektöründen daha farklı bir ortam oluşturmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren hangi sorunları (damgalama ve fuhuşun kriminalize edilmesi gibi) yarattığını tartışmaktır.

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada OnlyFans platformunun kapatılmasına ilişkin X'ten atılan tweetlerin içeriği NVivo ve MaxQDA nitel analiz yazılımları ile değerlendirilmiştir. Böylece toplumdaki OnlyFans platformuna ilişkin algı, toplumsal cinsiyet rolleri, sansür, gig ekonomi ve beden sosyolojisi kavramları bağlamında araştırılmıştır. Bu platformdaki içerik üreticilerinin aşağılandığı ve damgalandığı görülmüştür. Bu içerik

reticilerinin ekonomik olarak iyi seviyede olduğu ve vergi vermediği algısı yaygındır. Tweet içeriklerinde genellikle olumsuz yorumların ve platformun yasaklanmasına yönelik içeriklerin olduğu sylenebilir.

Anahtar Kelimeler: OnlyFans, Dijitalleşme, Porno Endüstrisi

Abstract

In today's world, digital tools have replaced traditional production tools due to technological advancements. The changing tools have transformed both the content itself and the production conditions. One of the areas that has undergone transformation is the porn industry. Alternative platforms such as OnlyFans have altered the traditional codes of the porn sector. Although OnlyFans was not initially a platform for producing sexual content, it has evolved into a platform that predominantly hosts sexual content due to the conditions it created. Unlike the traditional one-sided production structure involving studio use by a team, the establishment of an interactive communication channel by engaging with subscribers is particularly noteworthy in terms of the transformation of the porn industry. In this platform where interactive production of porn content is created specifically for subscribers, there is no studio usage by a team, unlike in the traditional porn sector. Therefore, since content creators are not tied to any studio in this platform structure, they can direct the content they produce independently.

The nature of the content, the conditions under which it is produced, and the perspective with which it is created can depend on both the subscribers and the creators themselves. Thus, flexible working hours and conditions are formed, unlike the traditional working conditions of the porn industry. On the other hand, there are intricate connections between the historical process of porn and concepts such as gender, censorship, and body sociology. The topic has been discussed within the framework of these concepts. This study primarily examines how the porn industry has changed in the context of digitalization and how this change is perceived, focusing on the changing working conditions due to digitalization since it is a thesis in informatics. In this regard, the research is built on the principle of seeking answers to the questions of how society changes technology and how technology changes society simultaneously. The problematic of the research is to discuss what issues (such as stigmatization and the criminalization of prostitution) arise from the different environment that OnlyFans, one of the alternative porn platforms, creates for female content creators in terms of working conditions and economic aspects brought about by the use of digital technologies, and how these issues deepen gender inequality.

The study was conducted using the descriptive analysis method, one of the qualitative research methods. The content of tweets about the closure of the OnlyFans platform was evaluated using NVivo and MaxQDA qualitative analysis software. Thus, the perception of the OnlyFans platform in society was investigated in the context of gender roles, censorship, gig economy, and body sociology. It was

observed that content creators on this platform are demeaned and stigmatized. There is a widespread perception that these content creators are economically well-off and do not pay taxes. It can be said that tweet contents generally contain negative comments and content aimed at banning the platform.

Keywords: OnlyFans, Digitalization, Porn Industry

Önsöz

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Cem Sefa Şütcü'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürimde bulunan Doç. Dr. Cemile Tokgöz Şahoğlu ve Doç Dr. Sevdâ Deneçli'ye tezime katkı sağlayan yorum ve eleştirileri için teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders dönemimden itibaren desteklerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Necmi Emel Dilmen'e teşekkür ederim. Ayrıca iş arkadaşım Arş. Gör. Dr. Safa Görkem Aktaş'a teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmam boyunca hep yanımda olan kuzenim Gamze Han'a ve çok değerli arkadaşım Ömer Arif Sönmez'e minnettarım.

İçindekiler

1	GİRİŞ.....	12
2	PORNOGRAFINİN TANIMI VE TARİHÇESİ.....	15
2.1	Türkiye’de Porno: Türkiye Sinemasında Erotik Filmler	25
2.2	Porno ve Erotizm	28
2.3	Pornonun Sansürlenmesi.....	30
3	TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE PORNO İLİŞKİSİ	34
3.1	Toplumsal Cinsiyet Kavramı	34
3.2	Feminist Hareket.....	36
3.2.1	Türkiye’de Feminist Hareket	42
3.2.2	Pornografi Karşıtı Feminist Argümanlar	43
3.2.3	Pro-Seks Feminist Hareket	46
3.2.4	Feminist Porno ve Post Porno	47
3.3	Beden Sosyolojisi.....	50
3.3.1	Liberal Feminist Perspektif	52
3.3.2	Radikal Feminist Perspektif	52
3.3.3	Sosyal Feminist Perspektif.....	53
4	PORNO ENDÜSTRİSİNİN GELENEKSELDEN DİJİTALE DÖNÜŞÜMÜ: ONLYFANS PLATFORMU	55
4.1	Veri Sömürgeciliği.....	56
4.2	Gig Ekonomi ve Çalışanların Güvencesizliği	57
4.3	Porno Endüstrisinde Üretim ve Seks İşçiliğinin Dönüşümü	59
4.3.1	Gig ekonomi Bağlamında Çevrimiçi Seks İşçiliği.....	60
4.3.2	Yapımcılık ve Pornografi Üretimi.....	62
4.4	İçerik Üreticiliği ve Online Seks İşçiliği	63
4.4.1	Onlyfans’ın Tarihçesi	64
4.4.2	Onlyfans’ın Ekonomisi.....	65
4.4.3	Onlyfans, E-Pimps ve Hayalet Yazarlık.....	67
4.5	Seks İşçiliğine Yönelik Damgalama.....	69
5	Araştırma	73
5.1	Araştırmanın Amacı	73
5.2	Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları.....	74
5.3	Araştırmanın Modeli	74
5.4	Araştırmanın Bulguları	76
5.5	Araştırmanın Sonucu.....	92

6	Sonuç.....	94
7	Kaynakça.....	98

Şekiller Listesi

Şekil 1 OnlyFans Üretici Motivasyonu Araştırma Modeli.....	76
Şekil 4 Şubat 2024 itibarıyla dünya çapında en popüler pornografik web siteleri, toplam ziyaret sayısına göre Kaynak: (Statista, Most popular pornographic websites worldwide as of February 2024, by total visits, 2024)	82
Şekil 5 OnlyFans Erişim Engeli Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi	83
Şekil 6 OnlyFans Para Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi.....	84
Şekil 7 OnlyFans Şikâyet Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi	86
Şekil 8 OnlyFans Yasaklansın Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi	88
Şekil 9 OnlyFans Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi.....	89
Şekil 10 OnlyFans Hakkında Atılan Tweetlerin Kelime Bulutu	90

Tablolar Listesi

Tablo 1 OnlyFans Hakkında Atılan Tweetlerde En Sık Tekrar Eden Kelimeler	91
Tablo 2 Tweetlerin Duygu Analizi Tablosu	91

1 GİRİŞ

OnlyFans, 2016 yılında ortaya çıkan ancak COVID-19 Pandemisi'nin 2020'nin erken aylarında başlamasıyla büyük bir popülerlik kazanan çevrimiçi bir platformdur (Friedman, 2021). Birçok insan, pandemi sırasında gelirlerini artırmak amacıyla OnlyFans üzerinde içerik oluşturduklarını bildirmektedir (Frieman, 2021). OnlyFans, başta çevrimiçi cinsel içerik paylaşma platformu olarak ortaya çıkmamış olsa da kısa sürede bu işlevi gerçekleştiren bir mecraya dönüşmüştür. OnlyFans platformu özelinde “içerik üreticisi” terimi mecradaki çevrimiçi seks işçilerini temsil etmektedir. Üretilen içerikler genellikle aylık abonelik sistemi aracılığıyla takipçiler tarafından satın alınır. OnlyFans hakkında 2024 yılı temel istatistiklerine bakıldığında platforma her gün 500.000 kişinin katıldığı görülmektedir. İstatistiğin yükselmesindeki en önemli sebep elbette COVID-19 pandemisidir. Platformun toplamda 210 milyon kullanıcısı bulunurken bunların 2,1 milyonu içerik üreticisidir. Bu istatistiğe göre platformun çoğunluğunu hayranlar denen kullanıcılar oluşturur. OnlyFans'ta ortalama bir içerik üreticisinin 21 abonesi bulunmaktadır (Ploscaru, 2024). 2021 Ağustos'unda, OnlyFans, 1 Ekim 2021'den itibaren platformdan tüm cinsel açık içeriği etkili bir şekilde yasaklayacak yeni bir politika güncellemesi duyurdu (The Associated Press, 2021). Güncellenmiş politikanın duyurulmasının ardından hem içerik üreticileri hem de takipçilerin sosyal medyada gösterdikleri tepkiler üzerine OnlyFans'ın cinsel içeriği yayınlamasına ilişkin karar iptal edildi. Türkiye’de ise OnlyFans, İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 7 Haziran 2023 tarihli ve 2023/3975 sayılı kararıyla erişime engellendi (Gazete Duvar, 2023). Engellemelere rağmen Türkiye’de OnlyFans’a erişim VPN aracılığıyla devam etmektedir. Türkiye’de hali hazırda yasak olan porno sitelerinin ardından abonelik sistemli OnlyFans platformuna da yasak getirilmiştir.

Lehmiller ve arkadaşlarının (2021) yaptığı bir çalışma, pandeminin başlangıcından sonra insanların daha fazla sexting, porno izleme, çevrimiçi cinsel bilgileri arama, cybersex ile uğraşma ve mastürbasyon yaparken kendini çekme eğiliminde olduklarını bulmuştur. Bu artan dijital cinsel davranışa ve OnlyFans'ın popülerleşmesine bağlı olarak, çevrimiçi cinsel içeriği cinsellikle etkileşim aracı olarak kullananlar için cinsel içerik sansürünün olumsuz sonuçları olabilir (Justin J. Lehmiller, 2020). Bu endüstriye yönelik bir çalışma yapmak, çevrimiçi seks işçilerinin maruz kaldıkları nefret söylemleri ve nefret suçlarını görünür kılmaktadır. Araştırmanın amaçlarından bir tanesi de hem dünyada hem de Türkiye’de yoğun talep gören porno endüstrisinin yasaklanarak değil tartışılarak ve gerekli yasal düzenlemelerle temel insan haklarının korunmasına katkı sağlamaktır. Buna örnek olarak İspanya’da yazın yürürlüğe girmesi beklenen porno pasaportu uygulaması verilebilir. İspanya Dijital Dönüşüm

Bakanlığı'nın kararına göre pasaportu olmayan kişiler porno izleyemeyecekler. (Independent Türkçe, 2024).

Porno sektöründeki geleneksel stüdyo şartlarının aksine dijitalleşme ile gig ekonomi gibi piyasalar oluşmuştur. Çevrimiçi “gig ekonomi”, bağımsız yüklenicilerin dijital platformlar aracılığıyla ve üzerinde gerçekleştiği bir iş piyasası olarak tanımlanır (Graham, 2019). Esnek çalışma koşullarının geleneksel stüdyo şartlarından ayrılan zaman ve mekândan bağımsız çalışabilmek gibi yönleri bulunmaktadır. Serbest çalışma ekonomisi platformlarında gerçekleştirilen iş geçici niteliktedir ve iş güvencesi eksiktir (Graham, 2019). Cowen ve Colosi ile Musto ve diğerlerine göre, ise seks işi için çevrimiçi platform kullanımı, seks işçilerine karşı şiddeti azaltma, suçla ilişkilendirilen ortamlarda çalışma ihtiyacını en aza indirme, yüz yüze işlemlerle ilişkilendirilen riskleri azaltma ve çalışma koşulları üzerinde daha fazla kontrol sağlama açısından faydalıdır (Cowen & Colosi, 2020; Musto vd., 2021). Alternatif mecraların geleneksel porno sektörünün yarattığı stüdyolara ve yapımcılara bağıllık koşullarını değiştirmesiyle bu mecraların kendilerine has çalışma koşulları oluşmuştur. Dolayısıyla OnlyFans gibi alternatif platformların çevrimiçi seks işçiliği yapan kişiler tarafından tercih edilebilirliğinin artması mümkündür. Stüdyo üretimi porno içerikleri çoğunlukla “male gaze” denen erkek bakış açısıyla üretilmektedir. Bu durum pornonun yalnızca erkek cinselliğine yönelik bir içeriğin oluşmasına sebep olarak toplumda kadın bedenini nesneleştirme düşüncesini pekiştirmektedir.

Çalışmanın özgün değeri, dijital bir porno içerik platformu olarak OnlyFans'in içerik üreticilerinin toplum tarafından algılanışının sosyal medya platformları incelenerek damgalama kuramı, sansür, toplumsal cinsiyet eşitliği ve gig ekonomi bağlamında değerlendirmesidir. Henüz yeni bir platform olması dolayısıyla hakkında yapılan Türkçe literatürdeki çalışmalar oldukça kısıtlı olduğu için bu konudaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple bu platformu hem dijitalleşen dünyadaki yerini konumlandırabilmek hem de bahsi geçen toplumsal cinsiyet, gig-ekonomi, sansür ve beden sosyolojisi gibi kavramlar bakımından analiz etmek çalışmayı özgün kılacaktır. Platform özelinde yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Türkçe literatürde yapılan çalışmalardan birinde yalnızca kadın bedeninin metalaştırılması ve teşhir edilmesi çerçevesinde ele alınan konu bu çalışmada farklı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği, sansür ve gig-ekonomi perspektifinden değerlendirilmiştir. Konu özelinde yapılan diğer bir çalışma, OnlyFans platformunu beden ve mahremiyet perspektifinden ele almaktadır. Bu çalışmayla benzer yönleri olmakla birlikte yapılan çalışma sosyoloji alanında yapılması dolayısıyla bilişim çerçevesinden daha uzakta konumlanmaktadır. Bu çalışma, alternatif mecraların porno sektörünün geleneksel kodlarını değişime uğratmasına odaklanması dolayısıyla farklılık göstermektedir. Literatüre bakıldığında konu hakkında yapılan çalışmaların niteliği ve özgünlüğü önemli olmakla

birlikte özellikle Türkiye konjonktüründe toplumsal cinsiyet kavramlarının literatürde nicel olarak artması akademik dile de katkı sağlayacaktır.

2 PORNOGRAFINİN TANIMI VE TARİHÇESİ

Pornografi, Yunanca πορνογραφία (pornographos) sözcüğü, porne (fahişe) ve graphein (yazmak) sözcüklerinin birleşiminden oluşur ve “fahişelerle ilgili yazılar” anlamına gelir. Türkçeye Fransızca pornographie kelimesinden geçmiş olan pornografi, köken olarak pornographos’tan türemiştir (“Pornography”) (Girgin, 2017). İnsanın varoluşundan bu yana süregelen cinsellik hikayesi günümüz koşullarındaki porno sektörüne evrilmiştir. Pornografi kelimesinin literatürde ve çeşitli sözlüklerde pek çok tanımı bulunmaktadır. Bir tanımıyla porno, seks yapan insanları tanımlayan, sansürlenmemiş çıplaklık (cinsel organları açıkta) ya da seks eylemlerine katılan kişileri gösteren net görüntüler ya da seks eylemlerine katılan insanları gösteren video ya da ses içeriğine sahip olan web siteleri olarak tanımlanmaktadır (Debra K Braun-Courville, 2009). Bir başka tanımlamayla izleyiciyi cinsel açıdan tahrik etmeyi amaçlayan profesyonel olarak üretilmiş veya kullanıcı tarafından oluşturulan resimler veya videolar (klipler). Bu tanımlamalar arasında pornografinin kültürel kodlarla olan ilişkisi açıkça ortaya koyabilmesi bakımından Brian McNair’in özgün bir tanımlaması bulunmaktadır. Pornografi, içeriği (cinsellik), niyeti (cinsel uyarı) ve mevcut cinsel görüntü ve temsil kodlarına karşı çıkarak transgresif bir ilişkiye sahip olmasıyla tanımlanan bir kültürel biçimdir. Pornografi genellikle 'açıkça' cinsel temsili içerir, ancak neyin açık olarak kabul edildiği kültürel olarak değişkenlik göstermektedir (McNair, 2013). Bu bağlamda tanımlamaların tümünün vardığı ortak nokta pornografinin cinselliğin temsili olması yönündedir. Fakat McNair’e göre pornografinin doğrudan ilintili olduğu diğer bir kavram ise kültürdür. Bu tanımdan yola çıkarak farklı kültürlerin hâkim olduğu toplumlarda pornografi tanımının değiştiğini söylemek mümkündür. Bir kişinin ve kültürün seksüelize ve erotize ettiği bir şey, diğer kültürler ve kişiler tarafından gayet masum görülebilir. Bu bilgiler ışığında porno kavramının kesinkes öznel bir tanım olduğunu söylemek mümkündür.

Pornografi farklı tarihsel dönemlerde, pek çok farklı toplumda farklı ortamlar aracılığıyla ve farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Bu farklılıklara zaman zaman minik doğurganlık heykellerinin büyütülmüş göğüslerinde zaman zaman da bir porno sitesinin yanıp sönen reklamlarında rastlanmaktadır. Pornografik malzemenin ortaya çıkışındaki bütün faktörler değişime uğrasa da malzemenin temel amacı bireylerin temel içgüdüleri olan üremek için kendilerine bir eş arama hissini harekete geçirmektir. Pornografi insanın en derinlerinde bulunan hayatta kalma ve genlerini aktarmak isteyen tarafını etkiler.

Pornografinin tarihsel sürecine bakmak gerekirse öncelikle dijital teknolojilerden bahsedilmeyen bir dönemi görmek gerekir. Pornografinin başlangıcı olarak sayılabilecek en eski erotik tasvir Willendorf Venüs'üdür. Willendorf Venüsü Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde bulunmuş ve çoğunluğu 23.000 ile 25.000 yıl öncesine tarihlenmiştir. Venüs heykellerinin yorumlanması için beş olası alan listelemiştir. (1) heykellerin gerçek kadınları tasvir edebileceğini, (2) ideal kadın güzelliğini temsil edebileceğini, (3) doğurganlık sembolleri olabileceğini, (4) dini öneme sahip olabileceğini ve rahibelerin tasvirleri olabileceğini ve (5) ataların imgelerini temsil edebileceğini belirtmiştir (Dixson, 2011). Venüs heykelleri ve benzeri pek çok sanat eserinin yapıldığı dönemde, seks festivalleri sırasında doğurganlık ayinleri yapıldığı düşünülmektedir. Bu festivallerin temel amacı ise doğurganlığa yardımcı olmaktır (Schulz, 2005).

Antik dünyada özgür cinselliğin ve özgür aşkın savunucuları olarak bilinen Babiller Yunan tarihçi Herodot'un dikkatinden kaçmamıştır. Herodot Babillerin cinsel açıdan utanmaz ve sınırsız olduklarından bahsetmektedir. Bu yaşam tarzında kamusal alanda cinsel ilişkiye girmek dahi bulunmaktadır der. Sümer'de ve Babil'de fahişelik ayıp olarak görülen bir şey değildir. Hammurabi zamanında tapınaklarda tapınanla tanrı arasında aracı görevi yapan kutsal fahişeler vardır. Kutsal fahişelerin kazançları tapınakların önemli bir gelirini oluşturmaktaydı. Hammurabi'den bin yıl sonra Herodot'un eserlerine göre Babil'de kadınların evlilik töreni öncesinde bir tapınak fahişesi olarak ilk karşılaştıkları erkekle cinsel ilişkide bulunması gerekmektedir. Tanrıça İştâr'ın himayesindeki tapınak fahişeliği zamanla yayılarak, Akdeniz'in doğusunda Astarte, Antik Yunan'da Afrodite, Roma'da ise Venüs, fahişeleri korumaya devam etmiştir. İştâr, Babil'de kutsal fahişelerin tanrıçası olarak bilinmektedir (Demirtaş, 2021). Babiller cinselliğe saygı duymalarının yanı sıra bu eylemi dini bir uygulama olarak görüyorlardı. Cinsellik tanrı ile iletişim kurmanın bir yoluydu. Bahsi geçen tapınak fahişeleri kendi dinlerinin tanrı ve tanrıçaları adına seks yapmaktaydılar (Duncan, 2018). Bilim insanlarına göre Babil halkının kendi zamanına göre gelişmiş olduğunu gösteren bir faktör ise anal seksi bir doğum kontrol yöntemi olarak kullanmalarıydı. Dünyada diğer pek çok toplum henüz vajinal penetrasyonun hamileliğe neden olduğunu öğrenememişti. Antik Babil'den kalma pornografik eserlerin amacı belirsizliğini korumaktadır. İbrani Üniversitesi'nden Dr. Ilan Peled, erotik sanatın hangi amaca hizmet ettiği konusunda akademik bir tartışma olduğunu, bazılarının bunların aşk tanrıçası İştâr'a duyulan saygı için adak nesneleri olduğunu öne sürdüğünü söyledi. Assante, bunların, o döneme ait diğer kil plaketter gibi, kötü ruhları uzak tutmayı amaçlayan eserler olduklarını savunuyor. Diğerleri, kil levhaların belirli bir bağlam olmaksızın "fuhuşu, bir meyhanede yürütülen cinsel ilişkileri veya karı koca arasındaki cinsel ilişkiyi tasvir ettiğini" söylüyor. İsrailli aktivist yazar Miko Peled bu durumu "Burada muhtemelen Orta Doğu tarzında çok erken bir Playboy versiyonuyla karşı karşıya kalıyor olabiliriz" diye yorumladı (Zion, 2014). Bu doğrultuda toplumların tarih öncesi dönemlerden itibaren cinselliği

kayıt altına almaları bugün ki pornografik içeriklerin temelini oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Antik Yunan halkı felsefe, sanat ve doğa bilimlerindeki çarpıcı fikirlerinin yanı sıra seramikleriyle de ünlüdür. Oyundan sekse kadar her şeyin illüstrasyonuna rastlamak mümkündür (Ferrari, 2002). Günümüze bıraktıkları detaylı erotik eylemlerin sayısı ve kalitesi son derece olağanüstüdür. Dünyaca ünlü seramikleri sayesinde sekse ne kadar önem verdiklerini anlamak mümkündür. Bu eserler Batı dünyasında erotik materyal üretimine doğrudan etki etmiştir. Antik Yunan çevre kültürlerle sıkı bir ticaret bağı kurmuştur. Ticaretin hammaddesi büyük ölçüde zeytinyağı sayılmaktadır. Bu noktada yağın taşınması için ihtiyaç duyulan kapları Yunan sanatçılar üretmişlerdir. Üretilen materyallerin son derece seksüel olduğunu unutmamak gerekir (Banner M. L., 2003). Nasıl ki matematik ve felsefe eserleri bugüne dek varlığını sürdürüyorsa erotik materyaller de günümüze ulaşmıştır. Günümüze ulaşan Antik Yunan eserleri pornografik olmaktan hiç kaçınmamış, grup seks ve eşcinsel seks bütünü şeffaflığıyla yansıtmıştır. Günümüz mahremiyet algısının antik Yunan halkının mahremiyet algısından oldukça farklı olduğunu söylemek mümkündür.

Antik Yunan'dan sonra Roma, M.Ö. 3. yy.'dan itibaren İtalya'da gelişmiş bir şehir devletidir. M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren genişlemeye başlayan Roma, Makedonya'yı ve Yunanistan'ı ve son olarak Mısır'ı topraklarına kattı (Acar, 2020). Bu sayede Yunanistan yeni ve oldukça büyük bir imparatorluğun parçası haline gelmiştir. Roma İmparatorluğunun güneyinde yer alan Pompei milattan sonra 79 tarihinde Vezüv Yanardağı'nın patlamasıyla küller altında kalmıştır. Kent 1700 yıl boyunca kayıp sayılmış, 1748'de yeniden keşfedilmiştir. Pompei ticari kuruluşlarının duvarlarında dahi pornografik sahneler bulunduran, her yerinde hamamlar ve serbest seks barındıran bir şehirdi. Bu şehir cinsiyeti ilk kez detaylı bir biçimde tasvir eden eserlere sahip olması dolayısıyla üç boyutlu sanatın muhtemel doğum yeridir. Eserler oldukça ayrıntılı olmaları sebebiyle ilk bakışta erotizmi tetiklemekte olağanüstüdürler. Pompei yasal fuhuş ve seks köleleri ile nam salmıştır. Şehir kalıntıları penis görselleri ile bezelidir. (Richardson, 2019).

Öte yandan milattan sonra 100 ila 800 yılları arasında Peru'da ortaya çıkan Moçe kültürü halkının dilleri, yaşam stilleri ve tarihleri hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Fakat çömlekleri hakkında aynı söylemde bulunmak doğru olmayacaktır. Moçe uygarlığından kalan çömlekler tarihin en açık seçik ve en erotik olanlarıdır. Kuzeybatılı antropoloji ve cinsellik çalışmaları profesörü Mary Weismantel, Moçe çömleklerinin bu kadar ünlü olma sebebini şu sözleriyle açıklar “Moçe cinsel seramiğin en büyük, detaylı ve en açık seçik olanıdır” (Weismantel, 2004). Bu seramikleri sadece Moçe olarak tanımlamak ürünlerin tek bir homojen kültür tarafından ortaya koyulduğu yanılısamasına neden olacaktır. Bu

yanılsamayı ortadan kaldırmak adına Moçe toplumunun oldukça katmanlı ve uzman bir zanaatçı sınıfı tarafından yönetildiğini söylemek gerekir. Seramiklerin üzerinde bulunan cinsel imgeler seçkin tüketicileri için cinsel arzu ve üreme yeteneğinin yanı sıra ekonomik ve siyasi amaçlara hizmet edebilecek bir güç ilişkisini de temsil ediyor olabileceği söylenmektedir (Weismantel, 2004). Ginsburg ve Rapp, çocukların sadece doğmadığını, aksine, "mülkiyet, konum, haklar ve değerlerin mirasının zaman içinde müzakere edildiği karmaşık sosyal düzenlemelere doğduklarını" belirtmektedirler (Faye D. Ginsburg, 2015). Moçe halkı şu anda dünyanın en muhafazakâr yerlerinden biri olan Peru'da İnka halkından bile daha ünlü erotik eserler bırakmıştır. Moçe'lerden günümüze kalan 100.000 eserin en az 500'ü cinsel eylemleri tasvir etmektedir. İspanyol sömürgeciler tarafından çıkarılan Moçe'lere ait seks çömleklerinin günahkâr bir şeyin tezahürü olarak kabul edilip parçalanması McNair'in neyin açık olarak kabul edildiği kültürel olarak değişkenlik gösterir tanımlamasının bir yansımasıdır (Babe, 2016 vd McNair, 2013). Katolik inançlarının sarsılması dolayısıyla çömleklerde evlilik öncesi ve üremeye yönelik olmayan tasvirler suç sayıldığı bilinmektedir. Mary Weismantel gibi antropoloji ve cinsiyet ve cinsellik çalışmalarında uzman kişilere göre cinsel seramikler, feminist bir yorumda kadınlar ve erkekler arasında bir tür eşitliği vurgulayabiliyor olabileceğini savunmaktadır (Babe, 2016). Güney Amerika'da baskın olan Moçe'ler günümüze yüzlerce seks çömleği bırakarak pornografinin tarihinde önemli bir durak olmuşlardır (Weismantel, 2004). Orta Çağ ve Erken Dönem Avrupası ele alınacak olursa pornografi Shakespeare'in eserlerindeki erotik satırlardan taşıp tüketiciye yönelik cinsel tatmin sağlayan görsellere dönüşmüş ve edebiyata karışmıştır. Orta Çağ'da özellikle Almanya ve Portekiz kiliseleri her ne kadar uzun bir süre cinselliği bastırsalar dahi keşişler, rahibeler ve pek çok din sorumlusu düzenli olarak pornografik materyal tüketmiştir. Kilisenin baskısı pornografinin karanlık ve sadist bir hale gelmesine sebep olmuştur (Dejean, 2002).

Fransız Orta Çağ'ının ünlü şairlerinden biri olan Marquis de Sade sapkın cinsel tercihleri ve erotik yazılarıyla sadizm teriminin oluşmasına sebep olmuştur. Sade erotik içerikli yazıları kaleme dökmekle kalmayıp hayata da geçirmiştir. Pek çok cinsel istismar suçu neticesinde Bastille hapisanesine nakledilen Sade burada 12 metre uzunluğundaki rulo bir kâğıt üzerine Yüz Yirmi Gün Sodom isimli eserini nakşetmiştir (Nadeau, 2024). Bu eserde pek çok cinsel sapkınlık grafiklerle olarak anlatılmıştır. 18. Yüzyılında oldukça popüler olan bu eser ve Sade'in diğer eserleri kadınlara yönelik nesneleştirme ve istismarı içermektedir. Eser çıktığı Orta Çağ döneminde BDSM uygulamalarının bir trende dönüşmesine neden olacaktır. Bu eser günümüz insanlığının bile sınırlarını açacak ve kabullenmesini zorlayacak boyutta bir pornografi dehlizi yaratmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen sanayi devrimi ile toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda yaşanan değişimler beden gücünden makine gücüne geçilmesiyle pornografik malzemede de yeni bir

dönemi başlatacaktır. Duvar resimlerinden, heykellere ve kil plakelere kadar kazınan pornografi 1826'da fotoğrafçılığın icat edilmesiyle başka bir boyut kazanmıştır. 1860'lı yıllara kadar ticari olarak uygulanabilir olmayan bu sanat 1890'larda popüler hale gelebilmiştir. Yarı tonlu baskının ortaya çıkması hem görsel kalitesini arttırmış hem de üretim maliyetini düşürmüştür. (Weiss, 2020). Tarih boyunca cinselliğini çeşitli yöntemlerle kayıt altına almaktan hiç çekinmeyen insanlık bu gelişmeyi de erotik fotoğraflarla taçlandırması hiç şaşırtıcı değildir. İlk pornografik fotoğrafı kimin, ne zaman çektiğini net olarak söylemek mümkün olmasa da 1830'larda çıplak fotoğraflar yayılmaya başlamıştır. Peşi sıra gelen porno dergileri ve hareketli görüntülerin gelişmesiyle ilk porno filmler 1880'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Johann Schwarzer 1906 yılında pek çok erotik kısa filmi günümüze bırakmıştır. 1896'daki "Le Coucher de la Mariee" filmi dahil olmak üzere kadınların striptiz rolünde olduğu pek çok filme rastlamak mümkündür. 1970'li yıllara kadar daha masumane bir çizgide gelişen porno filmler 1920'li yıllarda dünyanın büyük bir savaşa girmesiyle popüleritesini kaybetmiştir. Bu dönemde sessiz filmler yaygın hale gelmiştir. Sert pornografik içeriğe sahip filmler ise çoğunlukla genelevlerde gösterilmekteydi. 1960'lı yıllara kadar derin bir uykuda olan porno, izleyicilere ancak az giyinik sinema oyuncu alayını sunabilmekteydi. Pornografi hem dünyada hem de ABD'de yasadışı olarak ilan edilmiştir. Porno izleyicisi olmak dahi hapis cezasıyla cezalandırılır hale gelmiştir. Bakıldığında zaman her daim ileri akıyor olsa dahi insanlığın bilinç düzeyindeki ilerleme için aynı yorumda bulunmak mümkün değildir. İnsanın ilkel yönünü bastırakta yaşadığı zorluğun bir yansıması ikinci dünya savaşıdır. İlkel dürtülerinin kurbanı olmak insan için yabancı bir duygu değildir. Hükümetlerin toplumsal fayda gözeterek işlediğini kabul edersek pornonun neden savaştan daha tehlikeli bulunduğu sorusu ortaya çıkar.

Milattan önce ve sonra yapılan cinsel materyallere baktığımızda oldukça içgüdüsel ve modern zaman kaygılarından sıyrılmış saf cinselliği görürüz. Teknolojik araçların gelişmesiyle birlikte pek çok kaygı devreye girer ve bunların sebep olduğu bazı normlar oluşur. Bunlardan biri yukarıda bahsedilen dergilerin çıkma amacının erkeklere moral vermesi olgusudur. Cinsel materyallerin üretiminin bir cinsiyete yönelik olması durumu günümüzün şartlarında bu materyallerin yalnızca erkekler tarafından tüketildiği sanısına dönüşmüştür. Oysaki cinsel materyal tüketimi bir cinsiyete atanamayacak kadar evrensel bir ihtiyacın giderilmesine yöneliktir. Bu noktada kadın ve erkek rollerinin farklılıklarından dolayı bu bakışın ortaya çıktığını ve geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada 1950 yıllarındaki aile yaşamındaki kadın ve erkek rollerine de bakmak gerekecektir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından süren on yıllık "Büyük Buhrandan" sonra aileyi kurmaya daha çok önem verildi. Hatta "Amerikan Rüyası" denen şey de tam olarak bir aile, ev ve araba unsurlarından ibaret hale geldi. Bu tabloda evin maddi olarak geçimini sağlayan kişi erkektir, kadın ise yuvayı yapma ve çocuklara bakma yükümlülüğündedir. Savaşın aile içi kadın erkek rollerini etkilemesi bir yana televizyonun bu anlamda etkisi büyüktür. "Leave it to Beaver", "The Adventures of Ozzie and Harriet" ve "Make Room for Daddy" gibi televizyon dizilerinde idealize bir aile yaşamı göze çarpar (Leibman, 1995). Bu tabloda

evin erkeği işten eve gelir ve kadın topuklu ayakkabıları ve elbisesiyle kocasını karşılar. Tam bu esnada ise yaramaz çocuklar etrafta koşturur. Kadın ve erkek rollerinde bu idealizasyon aslında oldukça yeni bir bakıştı çünkü savaş döneminde kadınlar erkeklerin yapacakları işlerde yer alıyorlardı. Sağlıklı erkekler savaşa gittikleri için imalat ve mühimmat fabrikalarında ve çeşitli savaşı destekleyen işletmelerde kadınlar çalışıyorlardı. Fakat savaşın sona ermesiyle beraber evlerine dönen kadınların bazıları bu duruma mutlu olurken bazıları da bireysel gelirlerinin ellerinden alınmasından rahatsız oldular. ABD kültürü bu yıllarda kadın ve erkek rollerinde aşırıya kaçmak bakımından oldukça ileride sayılırlar. Kadını ev hanımı rolüne hapsedip aynı zamanda çocukların okul ve bakımlarından sorumlu birincil kişi yapmaları kadın erkek rollerinde büyük bir uçurumun açılmasına sebep oldu.

Buraya kadar pornonun 1960'lara kadar derin bir uykuda olduğundan bahsedilmiştir. Fakat 1953 yılında basılan ilk Playboy dergisi cinsel içerikli materyali sofistike bir formata taşıyan ilk dergidir. Bu yıllara gelmeden önce 1880 yılında ortaya çıkan baskı sistemi 20 yıl kadar kısa bir süre sonra erotik ve seks hikayelerini içeren dergiler basmak için kullanılmıştır. İlk olarak Fransa'da başlayan pornografik dergi furyası, kapaklardaki yarı çıplak kadınlarla sınırlı kalmıştır. Naturizm (Doğallık) akımı şeklinde yorumlanan bu akım *Photo Bits*, *Body in Art (Vücuttaki Sanat)*, *Figure Photography (Figür Fotoğrafçılığı)*, *Nude Living and Modern Art for Men (Çıplak Yaşam ve Erkeğin Modern Sanatı)* gibi basılı denemelerle son formlarını almaya başladı. *Pornografi: İnsanlık Tarihinin Gizli Medeniyeti (Pornography: The Secret Civilisation for Human History)* kitabının yazarı Vision Koch, porno dergilerin çıkma amaçlarının başında 2. Dünya Savaşı'ndaki askerlere moral vermek olduğunu belirtmektedir. Koch'un incelemelerine göre 1940'lı yıllarda bu dergiler daha ziyade kadınların bacaklarına odaklanırken, 1950'lerden itibaren kadınların göğüs kısımları öne çıkarılmaya başlanmıştır (Uysal, tarih yok). Marilyn Monroe'nun daha önce yayınlanmamış bir çıplak fotoğrafıyla ilk baskısını yapan Playboy dergisi zamanla dünyanın en tanınmış ticari markalarından biri haline gelmiştir. Bir dergi olmaktan daha fazlasına sahip olan marka üniversite derslerine konu olan bir iş modeli haline gelmiştir. Dünyanın birçok yerinde ikonik Playboy Kulüpleri bulunmaktaydı. Derginin kurucusu olan Hugh Hefner, benimsediği değerler bakımından cinselliğin de ötesinde Amerikan statükosuna meydan okuyan bir konumdaydı (Fraterrigo, 2009). Hefner'in dönemin Amerikan kadın ve erkek rollerinde oldukça ayrıksı ve hatta bir nevi başkaldıran bir yapısı vardır. Yukarıda bahsi geçen erkek modelinin tam zıttı bir profil çizer. Güçlü aile babası olmayı reddeden bu erkek bekar ve mutludur. 50'li yıllarda bu tipte erkekler nevrotik ve eşcinsel yakıştırmalarıyla dışlanmaktadırlar. Hefner'in bu kodları büyük bir özgüvenle yıkıp yeniden yazmaya yemin etmiş bir hali olduğu görülmektedir. Playboy erkeği kendi olmayı seven ve ailesinden ziyade kendi için yaşayan biridir. O dönemdeki "metroseksüel" tanımının öncüsü olan bu erkek tipi görünüşüne, yaşadığı yere önem vermektedir (Watts, 2008).

“Amerikan Rüyasında” bahsedilen kadının yemek pişirme rolünü dahi üstlenir ve bunu büyük bir özenle yapar. Hefner Amerikan kültüründe idealize edilmiş erkek kodlarını değiştirmenin yanı sıra kadınların ancak tek eşli bir evliliğe kanalize edilmiş cinsel yaşamlarını da değiştirmeyi hedeflemiştir. Erkeklerin bu rollerin dışına çıktıklarında yaşadıkları dışlanma kadınlar için de elbette geçerliydi. Ancak bu risklerin erkeklerin yaşadıklarından daha yüksek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bakıldığında o dönemde bir kadın bu türden bir hayat yaşamayı tercih ediyorsa işini kaybetmeyi de göze almış olması gerekmektedir. Herkes için çizilen bir hayat tarzı vardı. Bu tabloda kadın evli ve çok çocuklu olmalıdır. Türkiye’nin şu anki kültürel kodlarıyla büyük bir benzerlik görüyoruz. Ancak tek bir fark var o da 75 yıl öncesinden bahsediyoruz. O yıllarda da kadınların evlenme potansiyellerini tehlikeye atmamak için cinsellikle yalnızca evlendiklerinde tanışmaları bekleniyordu. Hefner bunun tam tersi bir kadın profili yaratmaya cüret etmiştir. Playmate denen cinsellikten hoşlanan kızlar ortaya çıkmıştır. Hefner feminist öncesi bir dönemde kadını geleneksel dergilerin çizdiği isimsiz ve hikayesiz cinselleştirilmiş bedenlerden farklı bir biçime sokmayı istemiştir. Playmate formülünün tam olarak bu noktada ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Dergiden birkaç fotoğrafa bakıldığında elbette oldukça cinselleştirilmiş fakat yine de dergi dışında da bir yaşamı ve hikayesi olan kadınlara rastlanmaktadır. Dergide bulunan süslü biyografiler kadınların kişiliklerini ve yaşam tarzlarını içermektedir. İkincil olarak adlandırılan fotoğraflarda ise kadının günlük yaşamından kesitlere rastlanmaktadır. Kadını günlük hayatında işe veya okula giderken, dışarda yemek yerken görmek mümkün. Hefner pornografik içerikler üreten bir dergide neden kolay yolu seçmemiştir ya da neden bu yolu seçmişti sorusunu sormak çok doğal görünmektedir. Hele de savaş sonrası bir ülkede muhafazakâr yaşam tarzı bu kadar rağbet görürken Hefner neyi amaçlıyordu? Bir bakıma söylemek istediği şey kadınlar erkekler gibi cinsel varlıklardır ve bu varlıklar sadece ütopikleştirilen pornografik içeriklerde değil günlük hayatta her yerdedirler. Sektörü domine eden bir derginin bu türden söylemler üretmesini feminist dünyanın temeline yapılan bir yatırım olarak görülebilir. Çalışmanın bu kısmında, Playboy dergisinin üstünde bu kadar durmanın sebebi feminist öncesi dönemde üretilen yenilikçi söylemlerdir. Ürettiği söylemlere bakıldığında, Hefner’in cinsellik dahil olmak üzere her türden kişisel özgürlüğe destek verdiği görülmektedir. Bu görüşlere sahip olan birinin özgürlükçü bir ailede yetişmiş olduğu sanısına kapılmak doğal olabilir fakat Hefner taban tabana zıt dindar bir Metodist ailede büyümüştür. Ailesine bir tepki olarak varoluşunu onların zıttı bir eksende şekillendirmiş ve Amerikan kültürünün dini Püritenizm zehirlenmesine yakalandığını iddia etmiştir. Püriten kök itibarıyla; *“saflık, temizlik, masumluk ve nezaket anlamlarına İngilizce ‘purity’ kelimesinden gelmektedir; ancak kelimenin sıfat olarak anlamı ‘halk ve din konusunda çok sofu kimse’”* olarak verilmektedir (Sözlük, 1989). Püritenizmde evlilik öncesi ilişki günah sayılır ve bekaret kavramı kutsanır. Hefner de toplum üzerinde kurulan bu cinsel baskının sağlıklı ve

zararlı olduğunu savunmuştur. Playboy dergisinde sivil haklara destek, eşcinsel hakları, savaş karşıtı hareketler, uyuşturucu yasalarının serbestleşmesi ve liberal feminizm gibi pek çok konu kendine yer bulabilmiştir. Bu içeriklerin üretilmesinin temel sebebi Hefner'in onayı olmadan hiçbir içeriğin yayınlanmamasıdır. Hefner cinsel özgürlüğe destek vermenin yanı sıra doğum kontrolüne erişim ve yasal kürtaj gibi konularda da kadınların üreme haklarının destekçisi olmuştur. Bu tür konular hakkında çalışmaları özellikle Playboy Vakfı üstlenmiştir. Vakfın tecavüz kriz merkezlerine ve çalışan annelere verdiği kreş fonu gibi destekleri de söz konusudur.

1960'lı yıllara gelindiğinde ise cinsel özgürlüklerle alakalı pek çok önemli yasa yürürlüğe girmiştir. Cinsel devrim veya diğer adıyla cinsel özgürlük hareketi, 60'lı yıllardan itibaren ABD'de ve tüm dünyada gerçekleşmiştir. Bu yeni "cinsel devrim" in temel unsurlarından biri internet ve çeşitli "siberseks" formlarının yaygınlaşmasıdır. Cinsel temsiller her zaman teknolojiye gelişmelerle (özellikle matbaa, fotoğraf, film ve video) yakından bağlantılı olmuştur ve dijital teknolojilerin ve İnternet'in ilerlemesi hem çevrimiçi pornografinin genişlemesine hem de erişimin kolaylaşmasına olanak sağlamıştır (Garlic, 2011). Teknolojik gelişmeler ve cinsel özgürlük hareketinin birbirini tetiklemesiyle çok sayıda yayın, pornografik görüntüler ve filmler için reklamlar yayınlanmaya başlanmıştır. Özellikle video kaset kaydedicilerin piyasaya çıkmasıyla insanlar pornografik videolar satın alabilmeye, kiralayabilmeye ve kendi evlerinde diledikleri gibi izleyebilmeye başlamışlardır. Neredeyse aynı tarihlerde, kablolu televizyonlar ortaya çıkmıştır. Televizyon yayınlarında gece geç vakitlerde soft-core (çok açık olmayan erotik film) pornografi yayınları sunulmaya başlanmıştır.

Konu 1960'lı yıllar olduğunda Hippi hareketinden bahsetmemek büyük eksiklik olur. Hippi Amerikan yaşamının dinamiklerini reddeden bir tür karşı kültür hareketidir. İkinci Dünya Savaşından sonra ABD'de Caz, Bohemler, Beat Kuşağı Beatnikler gibi edebiyat ve sanatta anti-materyalist bakış açısını benimseyen pek çok karşı kültür hareketi ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri olan Hippi hareketi her ne kadar ABD'deki üniversite kampüslerinde yeşerse de Kanada, İngiltere ve İtalya gibi pek çok Avrupa ülkesine yayılarak etkisi altına almıştır (McCleary, 2004). Demografların "baby boomers" olarak tanımladığı bu kuşağı temsil eden Hippiler çoğunlukla beyaz ve orta sınıfa aittirler. Bir yandan liberal politikalar, cinsel özgürlük, doğu felsefesi, ekoloji, natüralizm ve komün hayatı gibi her alanda aktivist bir tavır sergileseler de siyasetle o kadar meşgul olan bir hareket değillerdi. Fakat elbette Vietnam Savaşı, nükleer silahlanma, orta sınıf ve Ortodoksluk gibi karşıt oldukları temel konular vardır. Barış, sevgi, özgürlük ve çiçek sembol ve kavramlarla yarattıkları bu topluluk "savaşmayın, sevişin" gibi popüler bir ifadeyi insanlığın kültürüne eklemiştir. Hippi hareketinin bu çalışmayla alakalı olan kısmı ise cinsel devrime olan etkileridir. Cinselliğe yönelik sansürün ve kısıtlamaların doğal bir kabulle

karşılanacağını düşünmek oldukça ütöpik olacaktır. Bu sebeple otoritelerin sahip olduğu bu düşünce yapısı çeşitli karşıt hareketlerle sarsılmaya çalışılmıştır. Hippi karşıt kültür hareketlerini anlamak “cinsel devrimin” nasıl ortaya çıktığını derinlemesine anlamak için önemlidir. Cinsel devrimin başlangıcı elbette 1967 yılı değildir fakat 1953 yılından itibaren hem Playboy felsefesinin pompalanmaya başlaması hem de karşıt kültür hareketlerinin yarattığı kıpırdanmalar cinsel devrime zemin hazırlamıştır.

Cinsel devrimin detaylarına girmeden önce pornografide kilometre taşı niteliğindeki yapıtlarından bahsetmek önemlidir. Örnek vermek gerekirse 1971’de Wakefield Poole, “Boys in the Sand” filmini çekti. Genel sinemaseverlere hitap eden ve pornografik tiyatro sınırlarının dışında genel izleyici kitlesine ulaşan ilk eşcinsel pornografik film oldu. Filmin LGBTQ+ hakları üzerinde de önemli etkisi oldu. Ardından bu filmle beraber eşcinsel pornografi beyazperdeye taşınmıştır. LA Plays Itself eşcinsel erkek cinselliğini açıkça halka sunan önemli yapıtlardan bir diğeridir. Jeffrey Escoffier’in belirttiğı gibi, bu filmler “yeni eşcinsel erkeklik tarzını pekiştirdi,” eşcinsel erkekler arasında ortaya çıkan yeni bir erkek cinsellik etosunu icat etmiş, kayda geçirmiş ve kodlamıştır. Bu yeni erkeklik imgelerini her geçen gün genişleyen bir izleyici kitlesine yayan bu eserler, Michael Warner, eşcinsel ya da queer karşıtlığını, kültürel olarak dolayımlanan retorik bir alan olarak adlandırıyor. Baskın kamusal söylemlerle gerilim, yeni, tuhaf toplumsal formlar yaratmaktadır. (McCool, 2011). Açıklamayı ilginç ve bu çalışmayla alakalı kılan kısmı toplumun marjinalize ettiğı ve kaçmaya çalıştığı gerçekleri gün yüzüne çıkarmak ahlaksızlık olarak tanımlansa dahi kamusal alanda bir tartışma yarattığını gösteriyor olmasıdır. Bu bağlamda sansür kavramı konunun temelinde durmaktadır. Cinsellikle alakalı kamusal alan tartışmaları insanların kolektif bir dünya yapımına aktif olarak katılmalarını mümkün kılar. Bakıldığında 1970’ler pornografinin Büyük Patlaması olarak anılmaktadır. Roma İmparatorluğunun çöküşü ve Hristiyan Orta Çağ’ından bu yana eşcinsellik ve porno çok gizli olarak tutulmaya çalışılan ve marjinalleştirilen uygulamalar bu dönemde sıradan tüketiciye ulaşmak için gün yüzüne çıkmışlardır. 1970’li yıllarda pornografi ana akım sinemada kendine yer bulmaya başlamıştır. Andy Warhol’un Blue Movie isimli yapıtı 1969 yılında seksi ilk defa açık olarak tasvir eden filmlerden biridir. Film seyircide derin bir karşılık bularak geniş kitlelere ulaşmıştır. Pornografik içeriğı sebebiyle o dönem Amerika’da bir dizi sansüre takılan bu film tartışmalara yol açmıştır. Buna karşı “Blue Movie” o dönemdeki toplumsal normları sorgulayan bir yapıt olması dolayısıyla önemlidir (Weathers, 2013). O dönem porno filmlerine ayrılan bütçelerin düşük olmasının yanı sıra yapım teknikleri de bir o kadar zayıftır. Gerard Damino’nun “Depp Throat” ve “The Devil in Miss Jones” filmleri kamusal alanda pornonun tartışılmasına olanak sağlamış yapıtlardır. New York Times yazarı Ralph Blumenthal bu dönemi “porno şıklığı” olarak adlandırmıştır. Gişe gelirleri hızla artmaya devam ederken yanına eklenen teknolojik gelişmeler pornografiyi Hollywood film dünyasının gücüyle yarışır değere getirmiştir.

ABD’de 1973 yılından önce müstehcen filmlerin yapımı, dağıtımını ve tüketimini yasaklayan pek çok yasa bulunmaktaydı. Ancak pornografi yükselişe geçince dönemin Başkanı Nixon, ülkenin muhafazakâr aileleri tarafından yürütülen bir kampanya çağrısında bulunmuştur. Bu kampanya pornografinin zararlı yönlerini ortaya koyan ve ülkede porno karşıtı duyguları körüklemeye yönelik bir içeriğe sahiptir (Gordon Hawkins, 1991). Başkan’ın Müstehcenlik ve Pornografi Komisyonu’na göre insanların okumak, izlemek ve satın almak istedikleri herhangi bir porno materyalini kamusal alana sığramadan evlerinin mahremiyetinde tüketebilmelerine yönelik karar verilmiştir. Bu kararın peşi sıra pornografide özel izleme kabinlerine dönüş yaşanmıştır. Kayıt cihazlarının kullanımının yaygınlaşması ve artan video kasetçalarlar insanların evde rahatlıkla porno izleme özgürlüğüne kavuşmalarını sağlamıştır. Ancak öncesinde Avrupa’ya bakıldığında Danimarka 1969 yılında resimli ve görsel-işitsel bütün pornografik içerikleri yasallaştıran ilk ülkedir. Bu tarihten itibaren dünya çapında pornografiyi yasallaştıran adımlar atılmaya başlanmıştır. 1980’lere gelindiğinde ise endüstri kendi içinde ucuz ve kolay dağıtılabılır olma gibi yeni kurallar geliştirmiştir. Bu durum elbette pornonun “Altın Çağı”nın hızla sonunu hazırlamıştır (Carolyn Bronstein, 2016). Bahsi geçen gelişmeler her ne kadar kısa bir dönemi kapsıyor olsa dahi hem dünya çapında önem arz eder hem de üretim ve tüketim biçimlerinin gerçek yaşamdaki seksi algılama biçimlerini dönüşüme uğratma gücüne işaret etmektedir. İnsanların sekse olan talebi Hollywood’un filmlerindeki ana temanın sekse dönmesine ve bu sahnelerin gösterim sürelerinin gözle görülür bir biçimde artmasına sebep olmuştur. Seks içeriklerinin bu denli yaygınlaşması hükümet tarafından müstehcen ve tabu olarak görülen temanın normalleşmesine de sebep olmuştur.

Bütün bu gelişmelere ek olarak 1989 yılında internetin icat edilmesiyle insanların yaşam pratiklerini derinden etkileyecek bir dönüşüm yaşanacaktır. 1989 yılı internetin bir icat olarak kabul edildiği yılı temsil etmektedir. Bu tarihten önce 1950 yıllarında Amerika’da internetin temelleri atılmaya başlanmış ve gelecek yıllarda da hızla gelişim göstermiştir. 1950’li yıllarda bilgisayarların icat edilmesi İnternetin ortaya çıkmasına sebep olan bazı teknolojik gelişmelerden birisidir. Bilgisayarların internet teknolojisini hızlandırmasının nedeni ise veri aktarımına duyulan ihtiyaçtır. İnternetin günümüzdeki halini alabilmesi 1989 yılını bulmuştur. İnternetin tarihi göstermektedir ki, ABD internetin gelişmesi ve yayılması için son derece elverişli bir zemin oluşturmuştur (Başaran, 2006). İnternet teknolojisi elbette yalnızca akademide, sanayide ya da askeriyede kullanılmamıştır. İnternetin dönüşüme uğrattığı bir başka sektör ise pornografidir. 1991 yıllarından itibaren evde internet kullanımının başlaması pornografiye uygun fiyatlı ve anonim olarak erişme kabiliyeti yaratmıştır. İnsanların tahmin edebileceğinden daha fazla cinsel zevke ve fetişe hizmet eden fotoğraf ve videolara anonim olarak erişmek mümkün hale gelmiştir. İnternet, bilgiden enformasyona doğru epistemolojik değişime doğrudan dahil olarak pornografinin sosyal anlamını temelden değiştirmekte ve bilgiye doğru politik değişim demokratik olarak herkes için erişilebilir hale getirmektedir (Grebowicz, 2013). Pornonun bu denli hızla yayılması popüler kültüre de sirayet etti. Buna örnek olarak 2003 yılında Broadway’in hit müzikali olan “Avenue Q”da gerçekleşen

“İnternet Porno İçindir” adlı konuşmadır. Müzikalde “Katie Monster” ve “Trekkie Monster” karakterleri tarafından seslendirilen "İnternet Porno İçindir" şarkısı, oyunun en bilinen kısmı ve kullanılan parçasıdır. Şarkı boyunca Katie interneti kullanmanın harikalarını anlatmaya çalışırken Trekkie sürekli araya girip internetin özünde porno olduğunu iddia etmektedir (Jeff Marx, 2003). Pornografi özelindeki kısıtlayıcı hükümet politikaları internetin ilk yıllarında sürmeye devam etti. ABD’de Nebraska eski valisi Jim Exon bu dönemde internet pornosu ve çevrimiçi ortamlarda “müstehcen” kabul edilen içeriklere yönelik oldukça katı önlemler içeren İletişim Ahlakı Yasasını yürürlüğe koymuştur. 1996 yılında kabul edilen yasa dolayısıyla ABD’de bir süreliğine de olsa porno içeriklerin geleceği bulanıktır (Jim Exon, 1996). 1997’de Yüksek Mahkeme, “Reno v. ACLU” davasında federal İletişim Ahlaksızlık Yasası’nın (CDA) anayasaya aykırı bir şekilde ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı olduğuna karar vermiştir. Bu dönüm noktası niteliğindeki karar, bir hâkimin "şimdiye kadar geliştirilmiş olan en katılımcı kitle iletişim şekli" olarak nitelendirdiği şeyin sansürlenmesinin tehlikelerini doğrulamıştır (ACLU, 2017). Toplumda sansüre muhtaç olduğu düşünülen her konunun kültürel, sosyolojik, psikolojik veya ekonomik gibi pek çok alanla ilişkisi araştırılmalıdır. Ancak o zaman sansürün gerekliliği mantık düzleminde tartışılabilir. Pornografi özelinde bakıldığında milattan önceki dönemlerden günümüze kadar gelen cinselliği açıkça yaşama ve kaydetme dürtüsü hep var olmuştur.

Pornografik malzemenin ilk üretildiği günden bugüne değin dünya daimî olarak değişim geçirmiş, kültürler yaşamış ve ölmüş, imparatorluklar yükselmiş ve yıkılmıştır. Bu sirkülasyonun içinde insanın cinsel içerikli sanat üretme dürtüsü hep baki kalmıştır. Cinsel devrim döneminin ardından insanlar cinsel alışkanlıklarını herkesin bildiği ve gördüğü bir alana taşıyacaktır. Bu durum, 1980’ler ve 1990’lar boyunca pornonun gerçek yaşamdaki porno üreticilerinin pratiklerine yön vermeye başlamıştır. Bir zamanlar endüstri seks sahnelerine izin vermezken satış gelirleri tarafından yönlendirilen tüketimci eğilimler konuya dahil olmuştur. Porno sektörünün en büyük porno yıldızını bulmayı hedeflemesi oyuncuların da dönem için en aşırıya kaçan seks sahnelerini oynamayı kabul etmelerini sağlamıştır.

2.1 Türkiye’de Porno: Türkiye Sinemasında Erotik Filmler

Konuya Türkiye özelinde bakmak, çalışmanın örneklemini derinlemesine anlayabilmek bakımından önemlidir. Türkiye’ye özel koşulların bulunması konu özelinde Batı’dan farklı bir çerçeve çizilmesine neden olur. Özel koşullardan kasıt, Türkiye’de cinsellik ve pornografinin tabu olarak görülmesi ve konuşulmaktan kaçınılan bir konu olmasıdır. Bu sebeple özellikle Türkiye akademik literatüründe pornografi çalışmaları oldukça sınırlıdır.

İlk olarak 1928 yılında Almanya’da geliştirilen manyetik bant teknolojisi analog videonun gelişimine ön ayak olmuştur. 1927 yılında “Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla müstehcen dergi yayınları siyah poşetlere konulmuştur. 1950’lerde ise Türkiye’ye yeni baskı teknolojileri ithal edilmeye başlanmıştır. Yerli pornografik dergiler pek fazla gelişim göstermemekle birlikte yalnızca pasif bir ithalat durumundan söz etmek mümkündür. Fakat elbette o dönemde de sınırlı atılımlar mevcuttu. Hürriyet ve Günaydın gibi gazeteler arka sayfa güzeli diye adlandırdıkları yabancı kadın aktrislerin erotik fotoğraflarını basmışlardır.

1970 yıllarına bakıldığında Batı’da cinsel bir devrim yaşanmaktaydı ve bu hareketin etkisi müstehcen yayınların denetiminin gevşemesini sağlamıştır. Renkli basıma geçilmesi bu süreci hem hızlandırmış hem de cinsellik temsilinin cüretkarlaşmasına neden olmuştur. Magazinler başlangıçta ve oldukça uzun bir süre gazete eki olarak satılmıştır. Gazete tirajlarını arttırmak için kadın cinselliği bolca kullanılmıştır. 1980 yılında Erkekçe isimli ilk erotik dergi basılmıştır. Yerli erotik dergilerin yanı sıra yabancı dergilerin Türkçe versiyonları yayınlamaya başlamıştır.

1917 yılından bu yana Türk sinemasında cinsellik ve erotizm bir biçimde az veya çok varlığını sürdürmüştür. Türk sinemasına cinsellik 1917 yılında “Pençe” isimli filmle giriş yapmıştır. 1940’lı yıllardan itibaren Türk sinemasında cinsellik temaları hakimiyet kazanmıştır. 1970’lerle birlikte Kara Murat Kara Kara Şövalyeye Karşı, Tarkan ve Malkoçoğulları gibi filmler çekilmeye başlandı. Yönetmen Rıza Kıracı’a göre bunlar cinselliğin ilk defa öne çıktığı filmlerdir. Bunun sebebini yapımların doğrudan erkekler için yapılmasıyla açıklar. Bunun tarihin bir başlangıç olduğunu ileri süren Kıracı “Savaşma Seviş” ve devrimci gençlik hareketlerinin Türkiye’ye yansımalarının geç olduğunu belirtir. Dolayısıyla Türk sinemasına olan yansıması da bir o kadar geç olmuştur (Kıracı, 2024). Türkiye’de avantür sinema daha yeni gelişim göstermekteyken Batı’da porno sektörü çoktan oluşmaya başlamıştır. Türkiye’de bu sektörün ilerlemesi ancak ‘70’li yılların ikinci yarısını bulur. Bu dönemden itibaren kadınlar daha fazla soyunduğu sahnelerle rastlamak mümkündür. Dünyada seks komedisi olarak adlandırılan tür Türkiye’de de yansımasını bulmuştur. Düşük bütçeli “pornerotik” filmler seyirciyle buluşmuştur. “Civciv Çıkacak Kuş Çıkacak” gibi sulu komedi diye bahsedilen filmler çekilmiştir. Porno filmi seyircilerle buluşturmanın bir başka yolu olarak filmlere “parça koymak” isimli bir yol tercih edilmiştir. Bu yöntem alelade bir filmi orta yerinde durdurup 10 veya 15 dakikalık bir porno videosunu filmin arasına koymak suretiyle gerçekleşmiştir. Kıracı’a göre bu yöntem avam seyircinin kazanılmasına ve asıl seyircinin kaybedilmesine yol açmıştır. Bu dönemde “parçalar” hem yabancılardan ithal edilmiş hem de yerli “parça” ismi verilen porno filmler çekilmiştir. Zamanında İstanbul Aksaray’da bulunan “Güneş” sineması porno filmlerin gösterildiği en ünlü sinemalardan bir tanesidir. Filmlerin içeriği genelde

komedi ve kadının aşağılandığı, erkeğin ise bitmek bilmeyen bir cinsel arzuya sahip olduğunu yansıtan cinstendir. Cinsel Tıp Uzmanı Selcen Bahadır’a göre yaratılan içerik cinselliğin hiçbir romantik ve erotik tarafını yansıtmaz (Kıraç, 2024).

Pornografi bir biçimde yayınlanmaya devam ederken hükümet tarafından sinema kapatmak gibi sansür önlemleri alınmıştır. Sinemanın dar boğaza girmesiyle hem yapımcılar hem oyuncular “konulu film” denen pornerotik filmleri yapmak ve içinde yer almak durumunda kalmışlardır. Sansür ve televizyonların yaygınlaşması bu durumun sebeplerindendir. Porno filmi yapımı ve Yeşilçam sineması 1970’lerde kol kola yürürken kısa bir süre sonra pornografik film bağımsız bir alan yaratmayı başarmıştır. 1980 yılında yaşanan askeri darbe porno endüstrisinin deyim yerindeyse daha “soft” bir hale gelmesine sebep olmuştur. Bunun sebebi ise porno endüstrisinin yer altına taşınmasıdır. Türkiye’de pornografinin yaygınlaşması Batı ülkelerine nazaran daha geç gerçekleşmiştir. 1990’lı yılları bulan bu yaygınlaşma sürecinden yeraltı pornografi sektörü de etkilenmiştir. Yerli porno endüstrisi internetin yaygınlaşmasıyla rekabet gücünü her ne kadar yitirse de 2000’li yıllara kadar var olma çabası göstermiştir. Ancak 2000 yılında 5237 sayılı kanun getirmiş olduğu yasaklar sektörü tamamen yer altına indirmiştir. Özden’e göre, yasaklar her zamanki gibi çözüm odaklı olmaktan uzakta konumlanarak porno içerik tüketim ihtiyacının nedenini göz ardı etmiştir (Özden, 2016, s. 133-134). Televizyonun yaygınlaştığı bu dönemde Show TV’de Tuttu Furutti isimli yayın müstehcen içerik sunmaya başlamıştır. Müstehcen içeriklerin televizyona yansımalarının sebebi de sinemada yaşanan ekonomik çöküştür. Müstehcen içerik yayını yapan bir diğer kanal ise Cine5’tir. Ancak Cine5 ücretli bir kanal olması dolayısıyla diğerlerinden ayrılır. Bu kanal için “Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu” uygulanamamıştır. Bunun sebebi ise yetişkinlerin kendi rızasıyla ve ücretli bir biçimde içerikleri tüketiyor olmalarından kaynaklıdır. Bu sayede erotik içerikler, sinema gibi kamusal bir alandan kişilerin mahrem alanlarına taşınmıştır. Hem teknolojik gelişmeler hem de dönemin uyguladığı baskılar sonucunda erotik içerik gizli saklı tüketilmesi gereken bir unsur haline gelmiştir.

1990 ve 1980’li yıllarda porno video ile yayılırken 2000’lerle birlikte internet ile yayılmaya başlamıştır. Türkiye’de pornoya yönelik yapılan internet regülasyonları siteleri tamamen kapatmaya yöneliktir. Çözüm olarak ise VPN’ler kullanılmaktadır. Bu noktada pornonun tarihine ve günümüze kadar olan sürecine bakıldığında porno sitelerini kapatmanın herhangi bir çözüme hizmet etmediği görülür. Porno sitelerini kapatma kararı öncelikli olarak yetişkinlerin tüketecekleri içeriklere doğrudan bir biçimde müdahale demektir. Bu noktada “yasal paternalizm” kavramı (Feinberg, 1971) devreye girer. Yasal paternalizm ilkesi esas alındığı takdirde devlet baskısı meşru hale gelir. Avukat Fikret İlkiz konuya dair görüşlerini şu sözleriyle açıklar “*Televizyonda müstehcen bir yayınla karşılaşırsanız yapacağınız hareket istemiyorsanız kapatırsınız. Bu konu gerçekten örf adet ve geleneklerin ve toplumdaki değer*

yargılarının oluşmasından kaynaklanan çatışmalardır. Sınırlandırma devletin işi değildir” (Kıraç, 2024). Çıplaklık, beden, erotik içerik ve pornografi konuşulmaması gereken gizli bir bölgeye alınmak istenmiştir. Özellikle Doğu toplumlarında cinselliğin tabu olması meselesi pornografi hakkında çalışma yapmayı Batı toplumlarına göre daha hassas bir noktaya taşır.

Pornonun Türkiye’deki tarihine bakıldığında herhangi bir endüstrileşmeden söz etmek mümkün değildir. Bu durumun öncelikli sebebi olarak cinselliğin toplum tarafından tabu olarak görülmesi ve devlet politikalarının da bu tabuları güçlendirici yaptırımlar uygulamasıdır. Muhafazakârların bakış açısına göre devlet toplumun ahlaki inançlarını desteklemek ve bu sınırları aşan faaliyetleri kısıtlamakta zorlayıcı gücünü kullanabilir (Kultgen, 1985). Bu duruma “yasal ahlakçılık” denir. Türkiye konjonktüründe “yasal ahlakçılık” kavramını destekleyen ve güçlendiren organlardan bir tanesi de “CİMER” isimli kurumdur. Bu kurum vatandaşların kendi ahlaklarına, normlarına ve kültürlerine aykırı olan her türlü detayı devlete şikâyet etmelerini mümkün kılar. Bireyler kendileri için neyin iyi veya kötü olduğuna karar verme yeteneklerin kamusal alanda müzakere yoluyla belirleme kabiliyetine sahip olmakla birlikte bunu “CİMER” üzerinden devlete yazdıkları bir mesajla çözülmesini talep eder hale gelirler. Bu duruma bir örnek olarak yakın zamanda OnlyFans platformunun İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 7 Haziran 2023 tarihli ve 2023/3975 sayılı kararıyla erişime engellenmesi verilebilir. Etkili Haber sitesinin 6 Haziran’da yaptığı habere göre OnlyFans’ın kapatılması yönünde CİMER’e şikâyet kampanyası başlatıldı. Hemen ardından ise beklendiği üzere siteye erişim yasağı getirildi. Fakat siteye erişim VPN üzerinden açıktır.

2.2 Porno ve Erotizm

Yaşadığımız çağın en büyük gerekliliklerinden biri her şeyi tanımlamak ve belirli sınırlarla açıklamak hastalığıdır. Evrende var olan cansız her şeyi bir çerçeveye sığdırarak anlatmak ne kadar kolaysa canlının -buradaki canlıdan kasıt insandır- bulunduğu ortamı çerçevelemek bir o kadar zordur. Bunlardan biri de pornografidir. Bu denli insanlığın temel içgüdüsünün hâkim olduğu bir konuda özellikle sınırları çizmek zorlaşır. Fakat sınırların neler olduğunu, neden çizildiğini ve kimler tarafından çizildiğini anlamaya çalışmak oldukça spesifik olan bu konuya daha bütünsel bir bakış getirmemizi sağlayacaktır. Çalışmanın asıl amacı da belirli teorik çerçeveler ekseninde yazılı bir beyin fırtınası yapmak olarak da düşünülebilir. Erotik sanat ve pornografi arasında bir ayrım yapmanın zor olmasının belli başlı sebepleri vardır. Tarih boyunca insanlığın cinsel adetleri ve kabullendiği tabuların değişmesi “et tasvirine” yönelik tutumların kültürler arasında farklılaşmasına sebep olmuştur. Özellikle

fotoğrafçılık gibi gelişen teknolojiler erotik sanat için yeni bir ortam sağlamakla kalmayıp, sanat ve müstehcenlik arasındaki sınırı daha da bulanıklaştırmıştır. Erotizm ve fotoğrafçılığı birleştirmiş olan Nobuyoshi Araki'nin eserlerine baktığımızda bir Playboy dergisindeki kadın veya erkeğin gözlerinde rastlayamayacağımız kadar yüksek bir şehvet görürüz. Fakat ilki sanat diğeri ise pornografi olur. Fotoğrafçılığın ortaya çıkması insanların gerçeklik algısında büyük bir dönüşüm yaratmıştır. O saatten sonra gördükleri her karenin somut olduğuyla yüzleşmek zorunda kalan insan sanatı takdir eden olmaktan röntgenci olamaya geçiş yapmıştır. Burada tüketilen materyalin pornografik mi yoksa erotik mi olduğuna dair bir açıklama getirmek her ne kadar zor olsa da tartışmaya açmak dahi önemlidir. Öncelikli olarak en basit haliyle pornonun kötü, erotikanın ise iyi olduğuna yönelik bir yaklaşım mevcuttur. Bu ikilemde ısrarcı olan pek çok feministten biri Gloria Steinem'dir. Amerikalı gazeteci ve sosyal aktivist olan Steinem, ikinci dalga feminizminin ulusal önderlerinden biridir. Kendisinin çok radikal bir porno karşıtı olduğunu söylemek gerekir. Bu konudaki görüşlerini "Aşk tecavüzden, haysiyet aşağılanmadan, birliktelik kölelikten, zevk acıdan ne kadar farklıysa, erotika da pornografiden o kadar farklıdır" sözleriyle desteklemektedir. Bu açıklamasında sorunlu olan şey, asıl amacın kadını korumak olduğu halde bütün kültürlerle yerleşmiş olan seks işçiliğine yönelik damgalamayı, cinsel ahlakla alakalı sınıfçı tutumları derinleştiriyor olmasıdır.

Porno karşıtı feminist perspektifin temelinde çoğunlukla bütün pornoların kadınları istismar ettiğine dair bir sav yatar. Porno yıldızı kadınların çocukluklarında yaşadıkları cinsel istismar sonucunda bu travmayı pekiştiren bir hareket olarak porno sektörüne girdiklerine dair yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bu savın ve klişelerin doğruluğunu ölçmek için elbette istatistiklere bakılmalıdır. The Journal of Sex Research dergisinin 2013 yılındaki bir araştırmasına göre porno sektöründeki kadınların önemli bir yüzdesi çocukken tacize uğradığını belirtiyor. Aynı zamanda, porno endüstrisi dışındaki kadınların da aynı travmaya maruz kaldığını belirtmektedir (James D. Griffith, 2012). Bu perspektifte erkekler için yalnızca iş olarak görülen porno endüstrisi kadınlar için atlatamadıkları travmalarını pekiştirdikleri bir ortamdır. Bu tartışmalar özellikle zengin ve beyaz insanlar sınıfında kadınları koruma kisvesi altında porno oyuncularını insanlıktan çıkarma boyutuna varmaktadır. Pornonun içinde pek çok cinsiyetçi, ırkçı ve kadın düşmanlığı bulunan kodlara sahip olduğunu söylemek gerekir. Fakat porno insandan bağımsız bir yapı değildir insan geliştikçe ve değiştikçe her alanda farklılık yaratır. Porno endüstrisi de zaman içinde kendi içinde değişim yaşamaktadır. Porno endüstrisi varlığını her daim sürdürecektir olması dolayısıyla bu konuyu tartışmaya kapatmak ve buradaki insanları damgalayıp, dışlamak bahsi geçen kodların pekişmesine sebebiyet verecektir. Bu sebeple neyin erotik neyin porno olduğunu tartışırken dahi açılan yolda dışlama, damgalama ve ötekileştirme pratikleri konuya dahil olur. Queer bakış açısına sahip feminist kuramcı Gayle S. Rubin, 1993 tarihli "Sapmalar" kitabındaki bir makalesinde porno ve erotik ikilemi tartışmasının cinsel ifadeyi baskıladığını belirtmektedir. Kendisi pornografinin sorumlu olmadığı sorunlar için feminist öfke tarafından kolayca seçilmiş bir günah keçisi olduğunu savunuyor

(S.Rubin, 2011). Öte yandan, 1970’li yıllarda Carol Leigh tarafından literatüre dahil edilen seks işi-işçiliği kavramı, 1973’te San Francisco’da başlayan, sonraki yıllarda hem ABD’nin hem de Avrupa’da benzerleri ortaya çıkan fahişelerin hakları hareketiyle yaygınlık kazanmıştır.

2.3 Pornonun Sansürlenmesi

Porno ile ilgili bir başka çetrefilli tartışma ise sansürlenmesine ilişkin olandır. Bu konuda muhafazakâr ve geleneksel liberal argümanlar bulunmaktadır. Yakın zamana kadar pornografi karışıklığının ana muhalefet kesimini dindar muhafazakâr grup oluşturuyordu. Ahlaki açıdan yozlaştırıcı buldukları pornografiyi yasaklamayı tek çözüm yolu olarak görmüşlerdir. Muhafazakârlar pornografik içeriği ailevi ve dini değerlere hakaret olarak görürler. Ahlaki açıdan yanlış olanı tetikleyen pornografi düzgün ve istikrarlı toplum yapısını zayıflatır. Bunun yanı sıra pornografi tüketenler de karakterleri bozulduğu için ahlaklı bir yaşama erişemezler. Muhafazakârların bakış açısına göre devlet toplumun ahlaki inançlarını desteklemek ve bu sınırları aşan faaliyetleri kısıtlamakta zorlayıcı gücünü kullanabilir (Kultgen, 1985). Daha önce bahsedildiği gibi bu duruma “yasal ahlakçılık” denir. Bu noktada devreye giren bir başka kavram ise yine daha önce bahsedilen “yasal paternalizmdir”. Bu kavram devletin yetişkin bireylerin özgürlüklerine kendi istekleri dışında müdahale etmesidir. Böylece devlet baskısı meşru hale gelir (Feinberg, 1971). Muhafazakârlar yetişkinlerin özel alanlarında dahi pornografiyi yayınlamalarını ve izlemelerini devletin yasaklamasını meşru bulur (Marlin, 1992).

Geleneksel liberal porno savunucularına bakıldığında ise muhafazakârların benimsemiş oldukları hem “yasal ahlak” hem de “yasal paternalizm” ilkesini reddettikleri görülür. Liberallerin pornoyu yüzde yüz onayladıklarını söylemekte oldukça zordur. Özellikle aşağılayıcı ve şiddet içeren pornografiyi onaylamazlar. Liberaller pornografiyi konuşmanın toplum için entelektüel, sanatsal ve edebi açıdan pek katkısı olmadığına inansalar dahi konunun korunması gerektiğini savunurlar. Fakat pornografi ve sansür konusu oldukça önemlidir. Sansürün dahil olduğu her alanı tartışmak gerekir. Bu konu özelinde yetişkinlerin herhangi bir inanç sisteminin koyduğu gerekçeler yüzünden kendi inanç sistemlerini ve özel zevklerini yok saymamaları prensibi yatar. Ahlaki çoğunlukların muhalif azınlıkları baskılamasına izin vermek liberallere aykırıdır. Konunun temelinde yatan düşünce sistemi Fransız filozof Voltaire tarafından açıkça yansıtılır. “Söylediklerinizi onaylamıyorum, ancak bunu söyleme hakkınızı ölümüne savunacağım” der.

Liberallerin bireysel özgürlüklerin kısıtlanmasına ilişkin sahip oldukları en temel argüman başkasına zarar verilmesini önlemektir. Devletin sansüre başvurması ancak bir konuşmanın veya davranışın birine

kesinlikle zarar vermesiyle meşru hale geldiğini savunmaktadırlar. Zarar kavramı üzerine pek çok tartışma bulunmakla birlikte bu konu da oldukça tartışmalıdır. Asıl konumuz olan liberallerin neden pornoyu savunduklarına gelinecek olursa üç temel hat çizildiği görülür. İlk olarak bireylerin fikirlerini her ne kadar hatalı veya nahoş olsa da başkalarına iletme özgürlüğüne sahip olmalarıdır. Liberaller özgürlüğü pozitif özgürlükten ziyade başkalarının müdahale etmemesi gereken bir negatif özgürlük olarak ele alma eğilimindedirler. Böylelikle özgürlük onlar için önünde herhangi bir engel veya kısıtlama olmadığına mümkündür (Cameron, 1990). Negatif özgürlük kapsamında konuşmanın başkalarına “yeterince büyük” zarar vermesi ancak meşru bir menfaat olabilir. Bu noktada ifadenin yeterince büyük olup olmadığına karar verme aşamasında genel bir algoritma ya da formülün olmaması süreci karmaşık hale getirir. Liberallerin ifade özgürlüğünü pek çok hak ve özgürlüğün muhafaza edilmesinden daha fazla önceliğini görürüz. Zaman zaman kısıtlamaların yeterince büyük zarar verme ilkesini karışılmaması durumu da mümkündür. Bu bağlamda ifadenin kısıtlanmasında kesin kanıtların bulunması gerekir. Konumuz özelinde, liberaller pornografinin yetişkinler tarafından yayınlanmasının ve gönüllü olarak tüketilmesinin başkalarına zarar verdiğine dair güvenilir kanıtlar ararlar. Devletin yasaklama veya kısıtlama getirebilmesi için oldukça açık ve kesin kanıtlara sahip olması ön koşuldur. Onlara göre, belirli türdeki bir pornografi için kısıtlama kararı alınması ancak çok büyük bir zarara yol açtığına emin olmaktan geçer.

Liberallerin savunmasında pornografinin ifade özgürlüğü kapsamında bir “ifade” olduğu görülmektedir. Fakat onlar tarafından bir ifade biçimi olarak sayılan pornografi Frederick Schauer tarafından reddedilmiştir. Schauer, özgür konuşmanın kapsamını zihinsel iletişim eylemi olarak belirlemiş olması dolayısıyla “Hardcore” pornografide amacın zihinsel iletişim değil bireyleri cinsel olarak uyarma olduğunu söyler. Bu bağlamda pornografiye yönelik yasal kısıtlamaların ifade özgürlüğüne ilişkin bir tehdit yaratmadığını söyler (Schauer, 1979).

Liberallerin pornografinin kısıtlanmasından duydukları büyük rahatsızlığın nedenlerinden biri de bireylerin özel hayatlarına doğrudan müdahale ediyor oluşundan kaynaklıdır. İkinci sebep tam olarak burada devreye girerek pornografi hakkının mahremiyet hakkı ile temellendirilmesinden doğar. Andrew Altman pornografiye erişmenin ve yaymanın cinsel özerklik hakkının bir parçası olduğunu söyler (Altman, 2014). Ona göre, bireyler bu ortamda devlet baskısından azade kendi zevklerini tatmin edebilmeli ve inançlarını keşfedebilmelilerdir. Fakat diğer ilkede olduğu gibi bu durumda da pornografinin özel tüketiminde başkalarına zarar verme etkeni açık ve kesin biçimde kanıtlanırsa pornografiyi kısıtlama eylemi meşruluk kazanacaktır. Liberal savunmanın üçüncü hattında ise pornografinin nispeten zararsız olduğu savunularak içeriğin gönüllü biçimde özel tüketiminin devletin işi olmadığı görüşü benimsenir.

Muhafazakârlar ve liberalleri birleştiren ortak nokta çocuk pornografisinin yasaklanması konusudur. Belirli noktalarda buluşan ve belirli noktalarda şiddetli bir biçimde ayrılan bu iki bakışın nedenlerini şu an daha iyi anlıyoruz. Cate'in aktardığına göre zarar ilkesi bağlamında John Stuart Mill'in görüşlerine bakarsak hukuki ahlakçılığı reddettiğini ve bunun çoğunluk zulmüne yol açtığını savunduğunu görürüz. Devletin bireylerin yaşam tarzını ve özel tercihlerini kısıtlamak için ahlaki çoğunluk ilkesini öncelemesine karşı çıkar (Cate, 2010). Amerikalı hukuk uzmanı ve filozof Ronald Dworkin, pornografiyi "ahlaki bağımsızlık" hakkı temelinde savunur. Devletin insanların nasıl yaşayacaklarına dair doğru yolun şu veya bu olduğunu belirlemesini yanlış bulur. Ahlaki çoğunluğa göre ilerlenmenin ana akım olmayan grupların ve azınlıkların hayatları konusunda devletin dikte hakkını ele alması liberal ideallerini ihlal eder. Devletin tarafsız olma ve bütün bireylere eşit ilgi ve saygıyla görmesini engeller (Dworkin R. , 1981).

Dworkin ve Feinberg, pornografinin gönüllü özel tüketiminde benzer bakışa sahiptirler. Pornografinin toptan bir biçimde yasaklanmasına karşı dururlar. Burada kısıtlanması yönünde makul görülen ilke "saldırgan bir rahatsızlık" yaratmasıdır. Bu ilke pornografinin kamuya açık yayınlanması durumunda yetişkinlerin istemsiz bir şekilde içeriğe maruz kalmasıdır. Pornografinin bireyleri böyle bir zarara maruz bırakmaması için alınabilecek en iyi önlem hassas sınırlarla çerçevelenmiş olmasıdır (Feinberg, 1971). Bahsi geçen çözüm yolu tüketicilerin pornoya erişmesi bakımından bir zorluk çıkarsa da pornografiye istemsiz maruz kalan kişinin alacağı zarardan daha ufak olacaktır. Pornografinin kamusal alanda belirli sınırlarla çerçevelenmesi sansür anlamına gelmemektedir, çünkü porno dağıtıcıları ve tüketicileri pornoyu dağıtmakta ve ona erişmekte özgürdürler. Dolayısıyla tüketicilerin mahremiyet hakkı da ihlal edilmemiş olur. İngiltere'de böylesi bir kısıtlamayı tasdikleyen "Müstehcenlik ve Film Sansürüne İlişkin Williams Komitesi" kamuya açık alanda çıplaklık ve cinsel ilişkiyi kısıtlayan bir öneride bulundu (Warnock, 1980). Susan Wendell kadınlara ve diğer insanlara yönelik haksız fiziksel baskıyı öne çıkaran görsel, işitsel ve yazılı materyallerin kamuya açık alanda yasaklanması gerektiğini savunur (Wendell, 1988). Bütün bu tartışmalar ışığında pornografi hakkının liberal savunucuları kamuya açık içeriğin paylaşımında kısıtlamayı haklı bulurlar. Pornografiyi kısıtlamanın meşru bir kamu çıkarına dönüşmesi ancak pornografi üreten ve tüketen insanların zarar gördüğünün kesin bir şekilde kanıtlanmasına dayanır. Dworkin kısıtlamayı ancak aşırı pornografi tüketen bir kişinin bu duruma bağlı olarak işe devam etmemesi halinde makul bulunması yönünde bir örneklerle açıklar (Dworkin R. , 1981).

Birçok liberal ve feminist pornografi savunucusunun sansüre olan çekincesi yasaların oluşturulmasındaki teknik süreçten endişe ediyor olmalarından kaynaklanır. Pornografinin başkalarına zarar veriyor olması halinde dahi sansüre duyulan bu endişe sansürün içerdiği başka risklerden dolayıdır.

Pornografiyi kısıtlamaya kalktıgınızda öyle bir yasa tasarısı oluşturmanız gerekir ki edebi, sanatsal ve politik konular bakımından ifade özgürlüğü ihlal edilmesin. Sınırları yeterince net çizilmemiş ve pornografi tanımı yeterince açık yapılmamış bir yasa tasarısı ifade özgürlüğünü kaygan ve dolayısıyla tehlikeli bir zemine götürerek caydırıcı yönde bir etki yaratabilir (Schauer, 1979). Pornografiyi kısıtlamak yönünde yasal bir önlem alınacaksa eğer fayda maliyet analizi yapılırken oldukça dikkat edilmelidir.

3 TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE PORNO İLİŞKİSİ

3.1 Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplumsal cinsiyet kavramı doğadan ve biyolojik atamalardan bağımsız heteronormatif düzen ile gelişmiş olan bir terimdir. Kadın ve erkek arasında kültürel değerler bakımından bir farklılaşmadır. Bu terim kültürel yapı içerisinde kadın ve erkek olamaya dair toplumun beklentilerini kapsamaktadır. Kadın ve erkeğe yüklenen belli başlı anlamlar doğrultusunda bireylerden bu doğrultuda hareket etmeleri beklenmektedir. Terim toplumsal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimlerinin işleyişi ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Konu genellikle kadın ve erkek rollerinin biyolojik cinsiyetten mi yoksa kültür ve toplum tarafından mı belirlendiğine yönelik olarak gerçekleşmektedir. “Biyolojik belirlenimciler” konunun bir tarafını “sosyal inşacılar” ise konunun diğer tarafını oluşturmaktadırlar. Biyolojik belirlenimciler erkeğin doğası gereği fiziksel olarak üstün olduğunu ve dolayısıyla doğaya ve topluma egemen olduklarını savunmaktadırlar. Biyolojik belirlenimciliğe karşı feminist teorisyenler farklı toplum koşullarında kadın ve erkeğe yönelik olarak farklı beklentilerin ve anlamların geliştiğini ifade etmektedirler. Bu bağlamda dişi ve eril kodlar farklı toplumlarda farklı anlamlar kazanmaktadır. Sosyoloji ve insan çalışmaları profesörü Judith Lorber’e bir kişinin cinsiyetinin cinselliğinden farklı olduğunu çünkü cinselliğinden farklı olduğunu çünkü cinsel yönelimin, kimliğin ve uygulamaların toplumsal olarak inşa edildiğini ve kendine özgü uygulama biçimlerine sahip olduğunu açıklamaktadır. Biyolojik cinsiyet anatomiktir, toplumsal cinsiyet ise sosyal ve psikolojiktir (Lorber, 2021). Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkek olarak olması gereken özellikleri kişilere yükler ancak onların kim olmak istedikleri ile ilgilenmemektedir. Cinsiyet rolleri erkekleri ve kadınları hayatım hemen her alanında etkisi altına almaktadır. Biyolojik cinsiyetler arasındaki gerçek ve kurmaca farklılıklar eşitsizliği meşrulaştırmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet erkeklere geçimi sağlayan, metanetli, uzlaşmaz ve talepkâr kişilik özellikleri atamaktadır. Kadınlara ise itaatkâr, pasif ve erkeğin ihtiyaçlarını karşılayan bir profil çizilmektedir. Kadın ve erkek bireylere yüklenen anlam ve beklentiler bu kişilerin gerçekte kim oldukları bulmaları yönünde ters bir etkiye neden olmaktadır. Bu bağlamda kadın ve erkek arasında cinsiyet eşitliği gözlemlenmemektedir.

Kadın ve erkeklere yönelik etiketler kültürler arası algı ve davranışları doğrudan etkilemektedir. Toplum tarih boyunca sosyal normlardan sapan kadını “kadınsı olmayan” veya “sorumsuz” olarak adlandırmıştır. Ancak bu etiketlemeye maruz kalan kadın profili özellikle Batı’da gün geçtikçe güçlenmektedir. Kadın Hareketi, eşit haklar ve ayrımcılığa, cinsel tacize, aile içi istismara karşı eylem, kürtaj ve doğum kontrolü gibi konularda kadın bedeninin özerkleşmesi talebini içeren bir aktivizm

sergilemektedir. Tarih boyunca kontrol altına tutulmaya çalışılan kadın yaşamı etnik azınlık gruplardaki baskı ve eşitsizliği de kolaylaştırmaktadır (William H. Masters, 1995). Toplumsal değişimler ve devrimler kadınları kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerinden ve sosyal politik kısıtlamalardan bir bakıma kurtarma görevi görmektedir. Cinsellik stereotipleri, erkeklerin kadınlardan farklı psikolojik ve cinsel ihtiyaçları olduğu yönünde vurgu yapmaktadır. Bu durumda erkeklerin üstün cinsiyet oldukları vurgulanarak, cinsiyetler arasındaki farklılıkların erkek egemenliği gibi doğal olduğu varsayımlarından kaynaklanmaktadır. Pek çok kültürde erkek merkezilik kavramları oldukça doğal kabul edilmektedir. Bunun sebebi, toplumsal yaşamın kendisini cinsiyetler arasındaki ayrımlar etrafında inşa etmesidir. Birbirini dışlayan senaryolar yaratıp inşa edilmiş normlardan sapmaları “sorunlu” olarak adlandırmak yaratılan döngüyü takip etmek anlamı taşımaktadır (Bem, 1993). Erkeklerin daha akıllı, daha güçlü, daha iyi paraya, fırsatlara ve cinsel özgürlüğe sahip cinsiyet olarak desteklendiği ve kadının pasif ve uzlaşmacı olarak resmedildiği bu tablo doğuştan gelmemektedir ve bireylerde bunlara ilişkin farkındalık bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu konular hakkında araştırmak ve toplum tarafından inşa edilen normlara meydan okumak bu kalıp düşüncelerin etkisini de azaltmaktadır. Cinsiyet rolleri doğuştan olmaktan ziyade cinsiyet, yaş, okul, din, aile, arkadaşlar, kültür ve çeşitli pek çok parametreyle yavaş yavaş oluşmaktadır. Bahsedilen parametreler kadın ve erkek olmanın anlamının heteronormatif toplumdaki inşa sürecini başlatır.

Günümüzde geleneksel cinsiyet rolleri ve sosyal normlar her ne kadar eskisi kadar kısıtlayıcı olmasa da kadınlar üzerinde “iyi kızların yapmayacağı şeyler listesi” kendilerini suçlu ve utanç verici bulmalarına neden olmaktadır. Gündelik hayatta kadınların utandırıldığı ve suçlu hissettirdikleri belli başlı davranış kalıplarını gün yüzüne çıkaran “Gündelik Cinsiyetçilik Projesi” bu duruma birkaç örnek vermektedir. Kadınlara yönelik çıkarılan kurt ısıkları ve kedi seslenmeleri gibi “iltifat” kabul edilen ilgi göstergeleri reddedildiği takdirde uygulanan alay ve sözlü taciz normal görülmektedir (Bates, 2014). “MeToo” olaylarından sonra cinsel saldırı mağdurlarına konuşmanın mali açıdan yüksek getirisi olduğunu saptayan reklam ajansları konuya dikkat çekmek için “akıllı elbise” isimli bir kampanya yürütmüşlerdir. Akıllı elbise dokunmadan kaynaklı baskıyı algılayan sensörlerle donatılmıştır. Bu deneyin sonunda cinsel tacizin oldukça sıradan bir durum olduğu ortaya çıkmıştır. Gece dışarı çıkan ortalama bir kıza el yordamıyla yapılan 157 vaka saptanmıştır. Deney kadınların nesneleştirilmesi ve erkeklerin kadın bedenlerini cinsel meta olarak kullanma hakkına sahip olması konularını açıkça vurgulamaktadır (Dickson, 2018). Bu tür örnekler cinsiyet ve kimliğe yönelik basmakalıp inançlardan kaynaklanmaktadır (Bem, 1993). Erkeklerin cinsellikle daha fazla ilgilendiği ve baskın olduklarına yönelik beklenti kadın tarafında ise daha pasif ve ikna edilmesi gereken bir algıya dönüşmektedir. Bunun sonucunda erkekler “maço” bir duruş benimseyerek hegemonik-erkeklik beklentilerini sürdürürken partnerlerini göz ardı ettikleri bir konuma yerleşmektedirler. Cinsiyetlendirilmiş cinsel senaryolar ve kadının cinsel faillik eksiklikleri kadın zevkini engelleyerek, kadını cinsel bakımdan “ikinci sınıf vatandaş” konumuna

taşımaktadır. Kadınları cinsel anlamda “ikinci sınıf vatandaş” konumuna iten durumun bir diğer sebebi ise kadınların kendi kadınsı senaryolarından saptıkları takdirde “uygunsuz” görüneceklerine dair dayatılmış arkaik düşünce sistemidir. Vakaların ağırlığına bağlı olarak kadının kendini ifade edemediği bir cinsel birliktelikte fiziksel ve duygusal istismara karşı savunmasız kalmaları söz konusu olabilmektedir (William H. Masters, 1995). Deneyimlerin cinsiyet ve kimliğe dair stereotiplerin yanı sıra pornografideki kadın nesneleştirilme tasvirlerinden kaynaklı olduğu da ileri sürülmektedir (Papadaki, 2010).

Pornografi genellikle erkekler için ve erkekler tarafından yapılması dolayısıyla heteronormatif ideallerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Erkekleri cinsel açıdan yetenekli, güçlü ve baskın bu kıyasla kadınları ise pasif akılsız ve plastik görünümlü tasvir etmektedir. Bu boyutlarıyla pornonun hegemonik-eril eğilimin olduğunu söylemek mümkündür. Böylelikle porno kadının cinsel kimliğine zarar vermekle kalmayıp aynı zamanda prezervatiflerin sahnelerde yer almaması sebebiyle sağlık risklerini de beraberinde getirmektedir. Gündelik yaşam pratikleri inançlar ve davranışlar bakımından kadın bedeninin ve cinsiyetinin metalaştırılmasına katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Bu durum geniş çapta yargı, sağlık hizmetleri, ceza davaları ve toplum üzerinde olumsuz pek çok sonuç doğurabilmektedir. Bunun yanı sıra toplumdaki tüm ataerkil uygulamaların erkeklerin kadınları aşağılamasına ve istismar etmesine yönelik olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak belli başlı olanlar kadınlık ve erkeklik, cinsiyet rolleri ve heteronormativite hakkındaki mevcut stereotipleri ve önyargıları güçlendirmektedir. Dolayısıyla cinsel özgürlük ve cinsiyetler arasında sosyal eşitsizlik yaratılmaktadır. Ancak teknolojik gelişmeler ve değişen feminist düşüncelerle birlikte pornografi materyallere ilişkin bakış açısı da farklı bir noktadan ele alınmaya başlanmıştır. Pornografik içeriğin toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdiği düşüncesine aykırı bir vizyon geliştiren ve feminist porno olabileceğini savunan pro-seks feminist hareketin detayları çalışmanın devamında tartışılacaktır.

3.2 Feminist Hareket

Bu dönemde gençlerin sahip oldukları özgürlükler bakımından büyük dönüşümler yaşanmıştır. Evlilik öncesi seksin daha geniş kabul görmesi, queer kimliklerin ve eşcinselliğin keşfedilmesi, mastürbasyon ve doğum kontrol hapı ve kürtaj da dahil olmak üzere çeşitli doğum kontrol yöntemleri de cinsiyet ve cinsellik etrafındaki katı ahlaki kuralların ve değerlerin gevşetilmesiyle karakterize edilmiştir (Ter-Grigoryan, 2023). Bu gelişmelere bakıldığında kadın geleneksel evlilik kodlarının dışında cinselliğini keşfetme imkanına sahip olmuştur. Cinsel devrimden önce hem ABD’de hem de dünyada cinsel ahlak kuralları oldukça katıdır. İkinci Dünya Savaşı her ne kadar ekonomik büyüme ve refahı beraberinde getirir de Batı ülkelerindeki ahlaki değerlerin geçmişe nazaran oldukça daraltıldığı ve daha muhafazakâr

bir eksene kaydığı gör÷lmektedir. Televizyon ve sinema üretimi işlerde cinsellik kavramı tamamıyla göz ardı edilerek cinsel öğelerden azade bir evlilik kurumu yaratılmıştır. 1960 cinsel devrimi öncesinde cinsel cephede doğum kontroline yönelik birkaç küçük adım atılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Margaret Sanger, 1921'de Amerikan Doğum Kontrol Birliği'ni kurarak tüm kadınlar için doğum kontrolünün yaygınlaştırılması çabasını öncülük etmiştir (Ter-Grigoryan, 2023). Bu gelişme hiç şaşırtıcı olmayan bir biçimde dirençle karşılaşmıştır. Fakat o dönemde ABD'deki evli kadınlar arasında doğum kontrolü büyük bir kabulle karşılanmıştır. Bu noktada, kadının hem cinsellikten azade bir varlığa dönüştürölmeye çalışılmış olması hem de doğum kontrol yöntemleri reddedilerek cinselliğiyle doğrudan alakalı olan doğurma eylemini daimî olarak devam ettirmesi yönünde baskıya maruz kalması söz konusu olmuştur. Kadının cinselliğini hangi koşullarda, nasıl ve ne kadar yaşayacağı devlet kontrolüyle sınırlandırılırken erkek cinselliğinin tartışma konusu dahi olmadığı gör÷lmektedir.

ABD cephesinde bu adımlar atılırken Sovyet Rusya'da 1920'lerde Bolşevik Devrimi ile cinsel devrim gerçekleşmiştir. Bu dönemim önemli isimlerinden biri Alexandra Kollontai “özgür aşk”ın savunucusu olarak evlilik kurumlarını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Kadınların bir işçi, ev kadını ve anne olarak üstlendiği üçlü yükü anlayarak, kadınları sosyalist bir toplum için mücadeleye çekmek için ayrı iletişim kanalları kurmanın gerekliliğini tanımıştır. (Lokaneeta, 2001). İlk Bolşevikler cinsel açıdan eşit bir toplum yaratma amacıyla evliliği ve cinsel kısıtlamaları kapitalist boyun eğdirmeni aracı olarak kullanmışlardır. Nazi öncesi Almanya'ya bakıldığında da güçlü bir queer ve LGBTQ+ ortamı içeren bir cinsel kültürün geliştiğine şahit olmak mümkündür.

1950 yıllarının sonunda Alfred Kinsey, William Masters ve Virginia Johnson gibi bilim insanları cinselliğin incelikleri hakkında araştırma yaparken cinselliği bastırmanın hem bireysel hem de toplumsal refaha zarar verdiği hususunda hem fikir olmuşlardır. Bu dönem içerisinde uyarılma, feromonlar, cinsel çekim konuları toplum tarafında tabu olarak karşılanmasına karşın haklarında pek çok kitap yayınlanmıştır. Alfred Kinsey 1947 yılında “Toplumsal Cinsiyet ve Üreme Araştırma Enstitüsü”nü kurmuştur. Enstitünün amacı cinsel sağlığı ve bilgiyi dünya çapında ilerletmek olmuştur (Banner L. , 2013).

Bütün bu cinsel özgürlük tartışmalarının ayyuka ulaştığı noktada feminist hareketten bahsetmemek mümkün değildir. Feminizmin konusuna girmeden önce zaman içerisinde kalıplaşmış terimleri günümüz koşullarında kullanırken oldukça hassas davranmak gerektiği konusuna dikkat çekmek gerekir. Bu noktada, feminizmi “dalgalar” metaforuyla açıklamak beraberinde çeşitli tartışmaları da getirmektedir. 1960'ların sonlarında, feministlerin hareketlerini “ikinci dalga” olarak tanımlamaya

başlaması çok faydalıdır. Bu, o zamanın mevcut kadın hakları ve kadın özgürlüğü hareketlerinin saygın bir geçmişi olduğunun hatırlatıcısıydı. Böylece, bu hareketlerin tarihsel sapmalar olmadığını, uzun bir aktivizm geleneğinin bir parçası olduğunu göstermektedir. Ancak dalga metaforu artık kullanışlılığını yitirmiştir. İlk olarak, genellikle adanmış bir feminizm versiyonuna bağlı olanlar şu an bu tarihi bilmektedirler. Ayrıca, dalga metaforunun içine yerleştirilmiş olan ve tarihsel olarak yanıltıcı ve siyasi açıdan yararsız olan önemli bir metaforik ima da vardır. Bu ima, bazı tarihsel farklılıkların altında, Amerika Birleşik Devletleri tarihinde cinsiyet aktivizmini birleştiren belirli bir olgu olan feminizmin olduğu ve bir dalga gibi bazı zamanlarda zirve yaptığını ve diğer zamanlarda gerilediğini belirtir (Nicholson, 2015). ABD’de 19. Yüzyıldan bu yana farklı türlerde yaşanan aktivizmler yalnızca feminizm terimiyle sınırlanabilir. Bu durum, ABD’de yaşanan cinsiyet temelli aktivizmin özgünlüğünü bulandırmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Nancy Cott, 19. yüzyıldaki cinsiyet konuları etrafındaki birçok aktivizmi ve özellikle de on dokuzuncu yüzyıl oy hakkı hareketini, "feminist" bir hareket olarak adlandırmanın bile uygun olmadığını savunmaktadır (Cott, 1987). Burada yaşanan karmaşa şudur ki 19.yüzyılın başında yaşanan hareketi “ilk dalga” olarak adlandırmak 60’lı yıllarda yaşanan hareket ile aralarında politik amaçlar ve motivasyonlar bakımından benzerlik kurulmasına neden olmaktadır. Oy hakkını destekleyen harekette yer alan pek çok kişi kadın erkek eşitliğini destekleyen görüşten oldukça farklı bir eksende konumlanmaktadır. Bu duruma örnek olarak Cott, erken yirminci yüzyıl feministi birini alıntılararak, "*Tüm feministler oy hakkı savunucularıdır, ancak tüm oy hakkı savunucuları feminist değildir*" der. Feminist terminoloji bakımından “dalga” teriminin yarattığı tartışma, atlanmaması gereken bir öneme sahiptir. Bu çalışmada “dalga” terimi feminizmin yükseliş ve alçalışlarından ziyade belirli açılımlar yarattığı dönemleri temsil etmesi bakımında kullanılmıştır.

Feminizmin tarihte bir alt alan olarak ortaya çıkması, 1960’lı yıllarda kadın tarihçilerin kadın olmanın ne demek olduğuna ilişkin sorular sormasıyla başlamıştır. Bu soruya yanıt bulabilmek açısından sosyal tarihçiler sıradan kadın ve erkek deneyimini anlamaya çalışmışlardır. O güne kadar yazılan tarih erkekler tarafından ve yalnızca erkekler hakkında yazılmıştır. Bu dönemde kadın tarihçileri ilk kez kadını merkeze alan bir söylem yaratarak tarihteki cinsiyet dengesizliğini düzeltmeye yönelik çalışmışlardır.

Feminizmin kökenlerine bakıldığında Antik Yunan’da Sappho ya da Orta Çağ’da Bingenli Hildegard gibi önemli isimlere rastlanmaktadır. Bu isimlerin yanı sıra Olympe de Gouge, Mary Wollstonecraft ve Jane Austen gibi kadın cinsiyetinin zekasını, onurunu ve temel insan potansiyelini müdafaa eden öncüleri bulunmaktadır. Fakat bu savunucu isimlere rağmen kadın haklarını eşit bir hale getirmeye yönelik çabanın bilinçli bir harekete dönüşmesi on dokuzuncu yüzyılın sonlarını bulmuştur. On dokuzuncu yüzyılın sonunda ve yirminci yüzyılın başlarında kentsel sanayicilik ve liberal, sosyalist siyaset ortamında ortaya çıkan ilk dalga feminizm 1848’de Seneca Şelalesi Konvansiyonu’nda üç yüz

erkek ve kadının, kadınların eşitliği konusu bağlamında bir araya gelmesiyle başlamıştır (Mohajan, 2022, s. 8-10). Birinci dalga feminizm kadınların oy kullanma hakları dolayısıyla yasalar önünde eşitliği savunmaktadır. Bu hareket 1920 yılında ABD’de başlamıştır. Kongre, Lucretia Mott ve Elizabeth Cady Stanton tarafından yönetilmiştir. Stanton, kadın ve erkeklerin eşit yaratıldığı argümanını ortaya koyarak eğitim, mülk sahibi olma ve örgütsel liderlik haklarını savunmuştur. Ancak bütün bu haklara erişmeden önce aktivistler öncelikli olarak kadınların oy kullanma haklarını elde etmeleri gerektiğine inanmışlardır. Bundan sonraki 70 yıl boyunca oy hakkı için savaşıyan bir kadın topluluğundan bahsetmek mümkündür. Bu dönemde hareket daha çok ölçülülük ve kölelik karşıtı bir bakışla bağlantılıdır. Afrika kökenli Amerikalı aktivist Sojourner Truth “Ben kadın değil miyim?” sloganıyla feminist sesi duyurmuştur. Viktorya dönemi Amerikası, evcimenlik kültürüne meydan okumuştur. Uluslararası boyutu es geçilmemek şartıyla feminizmin ilk dalgası özellikle ABD ve Batı Avrupa’da aktif olmuştur. Feminist hareketi oluşturan temel protesto biçimleri halka açık toplantılar, konuşmalar ve yazılardır. Aktivizmin duyurulmasının en önemli aracı elbette basındı. Aktivist hareketin ilk zamanlarında kadınlara karşı olumsuz ve önyargılı, kadınsı olmayan gibi sıfatlarla dışlanmışlardır (Malinowska, 2020, s. 1-7). Hareketin ikinci basamağında kadınların üreme hakkı sorunu bulunmaktadır. Margaret Sanger 1916 yılında doğum kontrolünün dağıtımını yasaklayan New York eyaleti yasasına karşı çıkmıştır. Bu yolda ABD’deki ilk doğum kontrol kliniğini açmış ve ardından “Planlı Ebeveynlik” kliniğini hayata geçirmiştir. Birinci dalga feministlerin oy kullanma hakkına sahip olabilmeleri 1920 yıllarını bulmuştur (Ataç, 2000, s. 77). İlk dalga feminizm her ne kadar faydalı bir amaca hizmet etmiş olsa dahi yalnızca beyaz kadınlara yönelik bir hareket olmasıyla da eleştirilere maruz kalmıştır. 1920 yılında yalnızca beyaz kadınlara oy kullanma hakkı tanınmıştır beyaz olmayan kadınların bu hakkı elde edebilmesi için çok daha uzun süre beklemeleri gerekmiştir. Oy hakkı hareketi bu dönemde ancak beyaz olmayan kadınların endişelerini yok sayarak ilerlemeye devam etmiştir. Beyaz olmayan kadınlar beyaz kadınların yaşadıkları cinsiyetçiliğe ek olarak ırkçılık ve sınıfçılık gibi ayrımcılığın başka yüzleriyle de tanışmak durumunda kalmışlardır. O tarihlerde bu kadınların feminist örgütlerden de dışlandıkları görülmektedir. Bu dışlanmaya dikkat çeken önemli isimlerden biri kölelik karşıtı Sojourner Truth olarak bilinmektedir. Truth, 1851 yılında “Ben Kadın Değil Miyim” isimli konuşmasında farklı ırklardan olan kadınlara yönelik ayrımcılığın ideolojik bir tutarsızlık olduğunu belirtmiştir. Feminist hareketin gündeminin yalnızca beyaz kadınlar etrafında döndüğünü ve beyaz olmayan kadınların harekete dahil edilmediğini savunmuştur.

Feminist hareketin ikinci dalgası yaklaşık olarak 1960 ve 1980 yılları arasında gerçekleşmiştir. Oy hakkını elde eden feministler daha kapsamlı bir bakış açısı yakalayarak dikkatlerini toplumdaki kadın eşitsizliğine çevirmişlerdir. ABD’deki sivil haklar hareketi ve Birleşik Krallık’taki işçi hakları hareketi ikinci dalga feminizmi besleyen unsurlar olarak görülmüştür. Bu kapsamda kadınlar hem iş yerindeki hem de aile ortamındaki sosyal rollerini sorgulamaya başlamışlardır. İkinci dalgaya etki etmiş olan

yazarlardan biri olan Simone de Beauvoir, “The Second Sex” isimli kitabında kadının ev içindeki emeğini sorgular. Kadınların ev içinde gösterdikleri emeğin üretmeye ve geleceğe dair bir anlamı olmadığını belirtir. Bu noktada kadın varlığını yalnızca kocasına ve çocuklarına bağlamış bir hale gelir (Beauvoir, 2010, s. 97-98). İkinci dalgada ortak ilke olarak belirlenen kadının özerkliği mevzusu kürtağı yasallaştırmak, doğum kontrolünü hem teşvik etmek hem de bu konuya dair ırkçı ve sınıfçı doğum kontrol programlarıyla mücadeleyi içermektedir. Özünde bu hareket kadınların bedenleriyle olan ilişkilerini doğrudan kendi ellerine alma hakkını öncelemiştir. İkinci dalga feminist hareketin öncelediğı bir diğerkonu ise iş yerlerinde ve kurumsal hayatta kadınların yaşadığı cinsel tacizi yasama organını devreye sokarak önlemektir. Bu dönemde, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın cinselliğı konuları özellikle tartışılmaya başlanmıştır (J. Oloka-Onyango, 1995, s. 721). Televizyonun ana mecra haline gelmesiyle kadınlar da bu alanda varlıklarını göstermeye başlamışlardır. Dolayısıyla, ikinci dalga feministler kadınların bu alandaki deneyimleri ve medya temsilleriyle ilgili de sorgulama içerisine girmişlerdir.

İkinci dalga feministlere bakıldığında yaklaşımlarının radikal ve eleştirel olduğunu görmek mümkündür. Bakıldığında, aktivistlerin yalnızca kadın haklarını savunmadıkları görülmüştür. Bu kişiler aynı zamanda devrimci işçi hakları, ırkçılık karşıtı mücadele ve barış hareketlerinde de yer almışlardır. “New York Radikal Kadınlar” isimli bir radikal feminist grup çeşitli protestolarla kız kardeşliğinin güçlü olduğu mesajını yaymışlardır (Hooks, 1986, s. 126-128). İkinci dalga feminizm kendi içerisinde bazı eksiklikleri barındırmış olsa dahi aynı işi yapan kadın ve erkeklere farklı ücretler verilmesini yasadışı kılan “Eşit Ücret Yasası”nın ve kadınların kredi çekmesini erkek iznine tabi olmaktan çıkaran “Eşit Kredi Fırsatı Yasası”nın yürürlüğe girmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra kürtağın yasallaştırılması ve 1973 yılında kadınların hamileliklerini üç aylık dönemde sonlandırabilme hakkı kazanılan önemli haklardandır. Kazanılan önemli haklardan bir tanesi de kadınların geleneksel olarak belirlenmiş olan erkeklerin daha çok hakimiyet gösterdikleri iş kollarında kendilerine yol açmış olmalarıdır. Bu bilgiler ışığında kadının sosyal, ekonomik ve siyasi anlamda erkeklere nasıl bağımlı kılındığını görülmektedir. Kadının daimi olarak erkeğe bağımlı olması yönünde sürdürülen bu düzende “beden” kontrolü oldukça önemli bir yerde konumlanır. Kadınların bizzat kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olmak için dahi verdikleri savaş ancak 1973 yılında kürtağ yasasıyla elde edilmiştir. Türkiye özelinde ise bu yasa ancak 1983 yılında yürürlüğe girebilmiştir. Kadın veya erkek fark etmeksizin kişilerin bedenleri üzerinde herhangi bir karar veriyor olması şu an dahi toplum tarafından yaftalanma ve damgalanma sebebidir. Beden üzerinde verilen herhangi bir kararın toplum tarafından kabul edilmiş olan bir çerçeveye oturması gerekmektedir. Beden konusunu porno çalışanı olmak bağlamında ele aldığımızda, neden pornonun ayıp ve müstahcen bulunduğu soruları karşımıza çıkar. Bu noktada, modernize olmuş toplumun, bedenin en saf ve ilkel olan haline yabancılaşmış olması akla yatan bir argümandır. Ahlaki olarak yoz bulunan ve sansürlenmek istenen porno endüstrisi kişilerin kendi bedenleri üzerindeki haklarının ihlal edilmesi anlamı taşımakta mıdır? Sorunun cevabı çalışma boyunca tartışılmaya devam edilecektir. Makul bir

cevaba ulaşmak hedef olarak konulsa dahi bu soruyu tartışmaya açmak ve araştırmak hiç düşünülmeden kabullenilmiş doğruların sorgulanmasına vesile olabilir.

Feminist mücadelenin üçüncü dalgasının 1980’li yıllardan 1990’lara kadar yayıldığı görülmektedir. İkinci dalga ve üçüncü dalga arasında belli başlı örtüşmeler olduğu kadar zıtlıklar ve ikinci dalga feminizmin katılığını yıkan başka bir ideoloji de görülür. Üçüncü dalga feminizmin karakteristiklerinden bir tanesi ise kendilerinden öncekilerin aksine kitle iletişim araçlarına ve dolayısıyla medyaya olan hakimiyetleridir. Üçüncü dalga feministlerin kendilerinden önceki feministlere kıyasla cinselliğe daha az katı ve daha az yargılayıcı buldukları görülür. Postmodern teorisinin bu dönem feminist hareketi şekillendirdiği yönünde bir inanç mevcuttur. Benlik, cinsiyet akışkanlığı, cinsel kimlik ve kadın olmak kavramaları yeniden tanımlanır. Önceki dalgalara kıyasla daha az katı olduğu bilinen feministler daha kapsayıcı ve ırksal açıdan çeşitli olarak tasvir edilirler. Üçüncü dalga feministlerin özcü bir yaklaşımda olmadıkları aşıkardır. Cinsiyet ikilisini yalnızca kadın/erkek olarak değerlendirdikleri görülür. Bu bağlamda trans bireylerin kendilerini ikinci dalga feminizme daha uygun görmeleri mümkündür (Snyder, 2008, s. 179-180). Bu dalganın temelinde aslında kadının seçimlerine odaklı bir yaklaşım görülür. Kadın kendi iradesiyle neyi seçerse seçsin onun feminist olduğunu savunurlar. Bu duruma örnek olarak kadınların makyaj yapması tartışması verilebilir. Kadınların “male gaze” denen “erkek bakışına” bağlı olarak makyaj yaptıklarını savunan ve bunun anti-feminist olduğunu iddia eden feministlerin aksine üçüncü dalga feministler makyaj yapmayı kadın tercih ettiği sürece feminist bulurlar. Aynı dönemde “kız gücü” kavramı ortaya çıkarak kadınların kadınlıklarıyla özgürce oynama hakları olduğunu savunmuştur. “Erkek bakışını” reddetme ve kadınların kendine alan açma meselesi müzikten siyasete ve cinselliğe kadar etkili olmuştur.

Bazı kaynaklar dördüncü dalga feminizmi üçüncü dalganın devamı olarak gördükleri için bu dalgayı tanımlamak o kadar da kolay değildir. Belli başlı anlaşmazlıklar olsa dahi dördüncü dalga feminizm 2007’de 2012’ye kadar devam eden bir süreci temsil etmektedir (Sternadori, 2018, s. 31-55). Bu dalgada internetin yaygınlaşmasının üçüncü dalgadan dördüncü dalga feminizme geçişi kolaylaştırdığı iddia edilir. Sosyal medyanın kadınlara bağlantı ve yakınlık kurabilmeleri için çeşitli platformlar sağladığını söylemek mümkündür. Bu platformlar sayesinde kadınlar cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve daha pek çok konuyu geniş kitlelere teşhir edebilecek ve sorgulamaya açabilecek bir imkana kavuştu. “No More Page 3” ve “The Everyday Sexism Project” çevrimiçi yapılan ilk kampanyalardandır. Bu kampanyalardan en çok ses getireni ise 2017 yılında Tarana Burke tarafından başlatılan “#MeToo” hareketidir. #MeToo film yapımcısı olan Harvey Weinstein’in cinsel istismarına uğrayan kadınların seslerini çıkarmalarıyla başladı. Hareket 85’ten fazla ülkeye yayılarak birçok cinsel istismar mağduru kadının sosyal medyada taciz deneyimlerini duyurmalarını sağladı. Sosyal medyada yaratılan bu

kolektif bilinç insanlara cinsel şiddetin kişisel bir sorun olmaktan ziyade yapısal bir sorun olduğunu gösterdi (Sternadori, 2018). Dördüncü dalga genel olarak kadınları politik olarak aktif kılmaya ve cinsel şiddeti sona erdirmeye odaklandı.

3.2.1 Türkiye’de Feminist Hareket

Türkiye’de ilk dalga feminizme bakıldığında kadın mücadelesi ve ülke mücadelesi bağlantılı görülür. Onlara göre kadının kurtulması ülkenin kurtulması birbiriyle eşdeğerdi. İkinci dalga feminizm ise dünyadaki ikinci dalga feminist hareketten etkilenmiştir. Ancak bütün bu dalgalardan önce Türkiye’deki kadınların kamusal hayata katılması tarihini on sekizinci yüzyıldan başlatmak yanlış olmayacaktır. Ancak günümüz Türkiye’sindeki kadın sorununu anlamak bakımından 1970’lerde Türkiye’de ortaya çıkan feminizmin ikinci dalgasını incelemek makul olacaktır. Türkiye’de ikinci dalga feminist hareket dünyadakine kıyasla on yıl gecikmeli olarak ortaya çıktı (Tekeli, 1982). Bu hareket dünyada olduğu gibi Türkiye’de de erkek egemen sistemin koyduğu kuralları alaşağı ederek baştan yazma niyeti taşır. Bu prensipten hareketle kadınlara karşı yapılan sistematik sömürüye ve baskıya son vermek amaçlanarak kazanılan hakların toplumsal ve siyasal hayatta karşılığını görmek birincil hedef olmuştur. Türkiye’deki ikinci dalga feminist hareket tam bir “isyan” olarak görülür. Bu hareket o dönemde gerçekleştiği zannedilen kadın-erkek eşitliğine radikal ve köktenci bir tutumla yaklaşır.

Sürecin böylesine radikal bir harekete evrilmesindeki mihenk taşlarından biri 1970’lerin sonlarında bir grup akademisyen kadının, kadın sorunlarına eğilmesi ve tartışmaya açmasıyla derinlik kazanmıştır. Bağımsız feminist hareketin örgütlü bir hale gelmesi bakımından Yazarlar Kooperatifi çevresinde yapılan toplantılar oldukça önemlidir. Bir başka sistemli toplantı yürüten grup ise ODTÜ çevresindeki kadınlardan oluşmaktaydı. Bu bağlamda Ankara ikinci dalga feminizmin örgütlenmesi bakımından önemli bir konumdur. Kadın hareketinin uyanışında etkili olan bir diğer önemli olay ise Türkiye’nin 1985 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni imzalamasıdır. 1986 yılında yürürlüğe girmesi beklenen sözleşmenin uygulanması için hükümetin acil önlem almasına yönelik dilekçe yazan kadın hareketi üyeleri toplamda altı bin imzaya ulaştılar. “Kadınların Dilekçesi” olarak adlandırılan bu dilekçe, 1980 sonrasının ilk kitlesel eylemidir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin iç hukuka en uygun biçimde uygulaması için Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği kuruldu. Hareketin sacayaklarını oluşturan İstanbul ve Ankara’da çeşitli yürüyüşler, sempozyumlar düzenlendi ve çeşitli dergiler çıkarıldı. İlk feminist yayınevi olan Kadın Çevresi Yayınları da 1983 yılında kuruldu (Tekeli, 1982). Hareketin

çoğunluğunu akademisyen kadınlar oluştururken, bunun yanı sıra çalışan, genç ve üniversite öğrencisi pek çok kadın da İstanbul’da ve Ankara’da yürütülen protestolara katıldı. Hareketin önemli eylemleri arasında Ankara’da gerçekleşen “Dayağa Karşı Kampanya” ve İstanbul’da gerçekleşen “Kadınlar Dayağa Karşı Dayanışmaya” yürüyüşleri yer alır. Bir diğer önemli gelişme ise 1990 yılında “Mor Çatı”nın kurulmasıdır. 1987 yılında çıkarılan “Feminist” dergisi ve 1988’de çıkarılan “Sosyalist Feminist Kaktüs” dergisi gibi yayınlar feminist hareketin meşruluk kazanmasını sağlar niteliktedir. 1990’lara gelindiğinde feminist hareketin etkisiyle siyasetin içeriğine ve biçimine yenilik getirilir. Bu bağlamda feminist hareketi diğer toplumsal hareketlerden ayıran özelliği kamusal ve özel alan arasındaki sorgulamayı ilk kez yapan hareket olmasıdır. Feminist hareketten önce siyaset dışı olarak konumlandırılan ve göz ardı edilen pek çok konu siyasetin bir parçası haline gelir. Bu bağlamda feminist hareketin isteği devlete karşı siyasal özerkliğini oluşturmaktır. Hiyerarşisiz ve doğrudan katılımı önceleyerek teoriyi gündelik sorunlara indirmeye çalışan bir siyasi dil inşa etmeyi amaçlar (Moralioğlu, 2012, s. 296). Feminist hareket başta orta sınıf kadınlar olmak üzere bütün kadınları kapsayarak bir söylem oluşturdu. Oluşturulan söylem kadınların hem çalışma hayatında hem de gündelik yaşam pratiklerinde gözle görülür bir değişim meydana getirdi.

3.2.2 Pornografi Karşıtı Feminist Argümanlar

Çalışmanın önemini toplumsal cinsiyet ve feminist perspektiften anlamak bakımından feminizmin tarihini adım adım görmek oldukça önemlidir. Konuyu bu noktada feministlerin pornografiye ilişkin argümanları bakımından filtrelemek gerekmektedir. Pornografi karşıtı feministler dar bir bakıştan yukarıda bahsedilen pornografi karşıtı muhafazakârlarla karıştırılmaya müsaittir. Ancak pornografi karşıtı feministlerin bakış açısı, muhafazakârların düşündüğü gibi pornografinin muhafazakâr yaşam tarzı üzerindeki yozlaştırıcı ve yıpratıcı etkisinden dolayı değil, pornografinin oynadığı merkezi rolden kaynaklıdır. Bu bakış açısındaki feministler pornografiyi bir eğlence unsuru veya rahatlatıcı, tedavi edici bir fantezi olarak değil de kadınların sömürüldüğü ve baskı altına alındığı bir alan olarak görürler (MacKinnon C. , 2020, s. 456-459). Pornografi karşıtı muhafazakârlar ve feministler arasında farklılıklar pornografiyi tanımlama biçimlerinde de görülür. Muhafazakârlar pornografiyi cinsel içerikli tüm materyaller olarak ele alır ve müstehcen sayılan şehvetli çıkarlara hitap edenlerin tamamına karşı çıkarlar. Bun karşın pornografi karşıtı feministler “erotika” ve “pornografi” ayırımına giderler. Bu ayırmada “erotika” cinsel ilişkilerde kadının erkekle eşit ve rıza gösterdiği bir yapıdır. Ancak pornografi tamamen kadınların baskı ve tahakküm altına alındığı, istismar edildiği bir konumdadır. Bu noktada feministler muhafazakârlar gibi cinsel materyallerin tamamına değil de kadınların ikinci plana atıldığı pornografiye karşı dururlar.

Catherine MacKinnon ve Andrea Dworkin ABD’de en önemli porno karşıtı feministlerdendir. Bu feministler, 1983 yılında Minneapolis Konseyi’nin emri üzerine pornografi karşıtı bir yönetmeliğin taslağını hazırladılar. Yönetmelik önce Indianapolis Kent Konseyi tarafından kabul edildi fakat ardından ABD Yüksek Mahkemesi tarafından pornograficilerin ifade özgürlüğü hakkını ihlal etmesi gerekçesiyle bozuldu. Yönetmelik pornografiye cezai yasaklar getirmeyi amaçlamadı, çünkü feministler bunun endüstriyi yer altına çekeceğini ve kadına verilen zararın saklanması sebebinde olacağını düşündüler. Yönetmelik kadınların zarar gördüklerini delillerle kanıtlayabildiği takdirde pornograficilerden tazminat alma hakkını ve zarar verici materyallerin yasaklanmasına yönelik dava açabilme hakkını korudu. Bu noktada pornografik materyallere yönelik yasaklama getirilmesinin sansür olup olmadığı konusunda tartışmalar baş gösterdi. Yönetmelik, feministler arasında kadının ikincilleştirilmesi bakımından hararetli bir tartışmanın başlamasına neden oldu (Bridgeman, 1999, s. 958-960). Yönetmelik, her ne kadar pratikte sonuç alamasa da pornografinin feministler tarafından kamusal alanda yeniden kavramsallaştırılmasını sağlamıştır. Pornografi kadınların sivil haklarının ihlal edilmesi perspektifinden ele alınarak kadınların eşitlik hakkını ihlal eden sistematik bir cinsel ayrımcılık olarak tanımlandı. Dworkin ve MacKinnon yalnızca kadınların aşağılandığı ve zarar gördüğü içerikleri pornografi olarak saymıyor. Bunun yanı sıra erkeklerin, çocukları ve transseksüellerin de insanlık dışı muamele gördükleri materyalleri pornografi olarak adlandırıyor. Dworkin ve MacKinnon pornografiyi ilk olarak işlevsel olarak kadının ne yaptığına ve ardından kadının nasıl ikincilleştirildiğine göre tanımlıyor. Ancak sansür karşıtı feministler ve geleneksel liberal pornografi savunucularının bu tanımlamaya ikna olduğu söylenemez (Lorns, 1993). MacKinnon pornografiyi kadınların resimler ve kelimeler aracılığıyla cinsel açıdan açık bir biçimde yansıması olarak tanımladı. Bu tanımlama kadınların cinsel nesneler ve metalar olarak insanlıktan çıkarılmış biçimde sunulması, kadınların aşağılanmaktan ve acı çekmekten zevk alan cinsel nesneler olarak sunulması, kadınların tecavüz, ensest ve diğer cinsel saldırılardan zevk alan nesneler olarak sunulması, kadınların bağlanmış, kesilmiş veya sakatlanmış cinsel nesneler olarak sunulması, kadınların hayvanlar tarafından tecavüze uğrayan cinsel nesneler olarak sunulması gibi senaryo koşullarını kapsamaktadır (MacKinnon C. , 2020).

Pornografi karşıtı feministler temelde iki zarar ilkesini gözetmektedirler. Bunlardan ilki kadınların aktörlerin pornografi üretimine zorlanması ve sömürülmesidir. İkincisi ise pornografi tüketiminden kaynaklı olarak hem bireysel hem grup olarak kadınlara yönelik dolaylı zarardır. Pek çok pornografi karşıtı feminist pornografide kadının bu konuda özgür bir seçim yapmadığından endişe duymaktadır. Pornografide yer alma kararının genellikle sosyo-ekonomik sebeplerden ve yoksulluktan kaynaklı olduğunu düşünmektedir. MacKinnon’a göre pornografi kadınların korunmasızlığından beslenen, çocukların ticaretinin yapıldığı ve acılarından kazanç sağlayan bir kamu kurumudur (MacKinnon C. ,

2020). Buna karşılık olarak pornografide yer alan kadınların bir kısmı da sömürıldüklerini reddederek, porno yıldızı olmanın kendi özerk kararları olduğunu ileri sürerler. Üzerine düşünölmeksizin kadınların sömürü mağduru olduklarını iddia etmenin ataerkillik olduğunu düşünürler (Gruen, 1997). Kadınların porno aktörü olma kararlarının ardında kariyer peşinde koşan zeki vatandaşlar olabileceğini savunurlar. Pornografiyi yasaklamanın kariyerlerine devam etme hakkını ellerinden aldığını ve dolayısıyla bunun paternalist bir müdahale olduğunu öne sürerler (McElroy, 1995). Ancak porno endüstrisinde kadınların bir miktarının dahi sömürölüyor olması bu alanın varlığına izin verilmesini meşru kılıp kılmayacağı akla gelen sorulardan bir tanesidir. Bazı feminist ve liberaller bu konuya sömürünün daimî olarak var olduğu ve üzerine herhangi bir tartışmanın yürütölmediği süper marketler ve fastfood zincirlerinde çalışan işçilerin perspektifinden bakarlar. Bu bağlamda bahsi geçen yerlerin de sömürü gerekçesiyle yasaklanmalarını istemenin makul olup olmadığı sorusunu yöneltilirler. Soruya aldıkları cevabın hayır olması dolayısıyla pornografinin de yasaklanmaması gerektiğini savunurlar. Pornografiyi yasaklamaktansa pornografide performans gösterme seçeneğinin altında yatıyor olabilecek ekonomik dezavantajları elemine etmeyi makul bulurlar (Dworkin R. , 1985). Pornografi karşıtı feminizmde işaret edilen diğör bir zarar ise pornografi tüketiminin kadınlara yönelik olan dolaylı zararlarıdır. Birleşik Krallık'taki feministler pornografiyi cinsel şiddeti teşvik eden bir ifade biçimi olarak görürler ve ırksal kışkırtmayı teşvik eden ifadelerin yasaklanmasındaki sebeple pornografinin yasaklanmasındaki sebepleri eş tutarlar. Diğör bir yandan, pornografik temsilin tamamıyla kadınların çıkarlarına zarar verdiğini savunan bir feminist kesim de bulunmaktadır. Kadınların itibarına, güvenilirliğine ve gelir beklentilerine yönelik verilen bu zarar karşılığında yasal korunma hakkı talep edebileceklerini ve pornografik materyalin ürettiği zarar dolayısıyla tazminat talep edebileceklerini ileri sürerler (Helen E. Longino, 1980). Bu noktada, liberallerin bireyleri iftira niteliğindeki ifadelerden korumayı makul bulması, pornografi karşıtı feministlere yakın bir strateji çizer.

MacKinnon'a göre pornografi eşitsizlikleri derinleştirerek ve cinselleştirerek kadının konumunu ikincilleştirir. Pornografinin kadınları erkeklere hizmet eden gönüllü cinsel nesneler konumuna taşıdığını ve tüketicilerin bakışında da kadının varlığının cinsellik üzerine kurulu olduğuna dair bir propaganda yürüttüğünü öne sürer. Pornografinin cinsel tacizi, fuhuşu, tecavüzü, darpı ve çocuk istismarını meşrulaştırarak teşvik ettiğini savunur. Tecavüz ve taciz gibi pornografik materyallerin seksin bir biçimi olarak görölmeye başlandığını ifade eder. Bu bağlamda pornografi karşıtı feministler pornografi tüketicisi erkeklerin kadınları hem kamusal hem özel alanda kendilerinden aşağıda görmeye başladıklarını ve eşit vatandaşlık algılarının kırıldığını ifade ederler. MacKinnon, pornografinin kadınların yıllar boyunca sistematik bir biçimde susturulmasına üç farklı biçimde katkı sunduğunu dile getirir. Bunlardan ilki pornografinin yarattığı düşmanca ve anlaşılması güç olan sosyal ortamdır. Bu sosyal ortamdan dolayı kadınlar başlarına gelen taciz, tecavüz ve diğör şiddet içeren deneyimleri yetkililere bildirmekte zorlanırlar. İkincisi ise kadınların öneminin ve ciddiyetinin pornografik

materyaller dolayısıyla aza indirgendiği bir toplumsal ortamın yaratılmasıdır. Böylesine bir sosyal ortamda kadınlar cinsel suçları bildirdiklerinde dahi ciddiye alınmazlar çünkü yaratılan pornografik materyale ters düşen bir portre çizilir. MacKinnon pornografiyi bu haliyle kadınların güvenilirliklerini yitirdikleri, otoritelerinin ellerinden alındığı ve küçültülüp, değersizleştirildikleri bir ortam olarak tanımlar. Pornografinin yarattığı üçüncü bir susturma yöntemi ise kadınların konuşmalarının anlaşılmaması ve yanlış anlaşılması yönündedir. Bu duruma örnek olarak kadınların “hayır” itirazlarının ciddiye alınmaması gösterilir. Pornografi kadının “hayır” beyanını cinsel heyecan yaratma tarafına çekerek sosyal ortamlarda kadınların sesini kısar (MacKinnon C. A., 1984, s. 325-330). Bütün bu koşullar altında MacKinnon pornografiyi kadının toplumdaki yerinin maddi olanaksızlıklar nedeniyle ikincil planda olmasının yan etkisi olarak görmez. Tam aksine pornografiyi kadının ikincil konumda olmasının temel sebebi olarak görür. Onun burada yaptığı en yeni ve stratejik adım liberallerin başkalarına “zarar verme” argümanını kadınların sivil haklarının ihlali bakımından ele almasıdır. Bu bağlamda liberallerin genellikle bedensel bütünlüğün bozulmasına yönelik kullandıkları “zarar verme” ilkesini sivil hakların kasıtlı veya ihmalkâr her türlü kısıtlanmasını dahil eder.

Liberallerin bazıları pornografinin tüketiciler üstündeki etkisi bakımından kadınların ikincilleştirilmesine yönelik argümana katılırlar. Porno tüketiminin kadınların toplumdan dışlanmasına yönelik etkisinin olabileceğini kabul ederler. Ancak daha önce de bahsettiğimiz üzere liberallerin ilk önceliği ifade özgürlüğünü korumaktır. Bu noktada eşitlik hakkı ve ifade özgürlüğü hakkı arasında bir seçim yapmaları gerekirse ifade özgürlüğünü seçerler. Konu özelinde, pornograficilerin ifade özgürlüğünü korumak liberaller için makul olmalıdır. MacKinnon’ın kadınların konuşma hakkının ihlal edilmesine yönelik argümanı çerçevesinde haklar çatışmasına tanık oluruz. Tartışma pornograficilerin ifade özgürlüğü ve kadınların eşit medeni statü hakkı arasında değil de kadınların ve pornograficilerin özgürlük hakkı çerçevesine taşınır.

3.2.3 Pro-Seks Feminist Hareket

Porno karşıtı argümanların yanı sıra porno yanlısı argümanlar da bulunmaktadır. 1970’li yıllarda pornografi kitle kültürü olarak yükselişe geçmeye başladı. Pro-seks feminist hareket geleneksel feminizme kökten karşı çıktı. Bu hareket 1980’li yıllarda ABD’de ortaya çıkarak kadın özgürlüğünün temeli olarak gördükleri özgür cinselliği savundu. Pro-seks feminist hareket “Feminist Anti-Censorship Taskforce (FACT)” isimli oluşumun öncüsü oldu. Anti-Sansür argümanı ile yola çıkan feministler elbette karşılarında muhalif bir güçle karşılaştı. “Women Against Pornography” (WAP) isimli kuruluş her ne kadar karşı güç sergilese de FACT pornografi meselesine başka bir bakış getirdi. Yayıncılar, medya, sanatçılar ve sivil hak savunucuları ile kolektif bir biçimde hareket ettiği görülür. Pro-seks

feminist aktivistlerin pornografiye porno karşıtı feministlerden oldukça farklı baktıkları görülür. Onlar pornografiyi potansiyel bir dönüştürücü, azınlık cinsel kimlikler ve kadınlar için güçlendirici bir araç olarak görürler. Onlara göre anti-pornografi hareketini kadın zevkini yalnızca mağduriyet perspektifinden elen alan indirgemeci bir bakıştan ibarettir (HEREDIA, 2022, s. 227-230). Vance’e göre cinsellik kısıtlama, baskı ve tehlikenin olduğu bir alan olmasının yanı sıra keşif, eylem ve zevki içeren de bir alandır. Bu bağlamda konunun yalnızca zevk ve keşif tarafına odaklanmak ataerkil yapının gerçekliğini reddetmek anlamına gelirken, sadece cinsel şiddet ve baskı yönlerine odaklanmak kadınların seçim deneyimlerini hiçe sayar. Dolayısıyla kadınların farkında olmadan yaşadıkları cinsel korku ve umutsuzluk duygularını perçinler (VANCE, 1982, s. 49-51). Pro-seks feminizm, ortaya çıktığı 1980’li yıllardan günümüze kadar pornografiyi yasaklanmış cinsellik yollarını keşfetmek için deneysel bir alan olarak gördü. Bu noktada pornografiye karşı temel yaklaşımın değişmesi gerektiğini savundular. Hareketin Gayle Rubin, Patrick Califia, Alice Echols gibi başlıca savunucuları vardır. Zamanla aralarına June Fernandez, Paul B Preciado ve Judith Butler gibi queer teorisyenler katıldı. Sansür karşıtı feminizm 1983 yılında İspanya’da Raquel Osborne tarafından somutlaştırıldı. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır o da “PornYes” hareketi ana akım pornografinin cinsiyet rollerini cinsiyetçi bir biçimde yansıttığını ve de kadın deneyim ve isteklerini görmezden gelerek değersizleştirdiğini söyler. Ancak bu gerçeklerin kabullenilmesi porno endüstrisinin tamamıyla reddedilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Rubin’e göre porno endüstrisi elbette feminist bir ütopya değildir. Porno toplumda halihazırda bulunan cinsiyetçi kodları yansıtır. Pornografide yaratılan bu cinsiyet eşitsizliğini analiz etmek ve karşı çıkmak gerekir. Ancak bu karşı çıkış ticari seksin tamamıyla yok edilmesi anlamını taşımamaktadır. ABD’li seksolog Annie Sprinkle, kötü pornografiye karşı tamamen yasaklamaktansa daha iyi pornolar yapmayı önerir. Ancak böyle bir yolla geleneksel cinsellik görünümü yıkılabilir. Önyargılar ve kalıplara karşı bir duruş sergilenebilir. Sergi Küratörü olan pornografinin hetero-patriyarkal ve baskın modeline karşı “Kendin-Yap: DIY Porn” önerisinde bulunmaktadır (Salanova, 2012).

3.2.4 Feminist Porno ve Post Porno

Son yıllara bakıldığında pornografi hakkında yapılan tartışmalar “feminist pornografi” ve “post porno” gibi kavramlar eşliğinde dönüşüme uğramıştır. Bu kavramlar patriarkal cinsellik kodlarını devam ettiren ana akım pornografiye alternatif olarak ortaya çıktı. Whisnant’a göre kavramların tarihi Femme Production’ın kurulduğu 1984 yılına dayanmaktadır. Femme Production “kadınsı” olarak adlandırılan ve kadının zevkine odaklanan ve prodüksiyon kalitesinin yüksek olduğu işler yapmaya odaklandı. “Kadınlar için pornografi” yapan şirket kadınların cinsel isteklerini görünür kılmak ve kadınlara da pornografi tüketebilmeleri için bir alan yaratmayı amaçladı. Pornografik film yönetmeni olan Tristian

Taormino porno endüstrisinin doğası gereği kadınları istemedikleri ilişkilere zorlayan, baskılayan ve travmatize eden “düzene meydan okuyan cinsten” bir çalışma ortamı yaratır. Yarattığı film setlerinde amacı insanların istedikleri şekillerde istedikleri cinsel ilişkiyi yaşayabildikleri bir ortamdır. Pornografi performansçılarına başkalarının fantezisini değil kendi fantezilerini oynamaları için fırsat verir. Pek çok feminist pornografi savunucusu rızayı temel kavram olarak belirlerken Taormino rızadan ziyade performansçıların doğaçlama ve kendi partnerlerini seçebildikleri “otantik” bir çalışma tarzını benimser (Whisnant, 2016, s. 2-4). İspanyol film yapımcısı Erika Lust şiddetsizlik ve eşitlik ilkelerini temel alan bir pornografi üreticisidir. Pornografiyi feminist söylem üretebilecek bir alan olarak görür. Bu söylem alanında kadınların yaratıcı olarak yer almaları gerektiğini ve bu alanın yalnızca erkekler tarafından domine edilmemesi gerektiğini savunur. Böylelikle kadınlar pornografi üretim sürecinde cinselliklerini nasıl deneyimlemek istediklerini göstermiş olurlar. Yalnızca erkeklerin dahil olduğu bir pornografik içerikte kadınlar erkeklerin fantezisi olmaktan öteye geçemezler. Aynı gündelik yaşamda olduğu gibi tüm cinselliklerin ve cinsiyet kimliklerinin pornografide de kendilerine bir temsil alanı yaratması gerekir (HEREDIA, 2022, s. 231). Bir süre sonra “kadınlar için pornografi” kategorisi de kadın cinselliğini tek tipleştirdiği ve cinsiyetçi klişeleri yeniden ürettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir.

Feminist pornografi alternatif imgeler, estetik anlayış ve ikonlar oluşturarak üretilen materyali sanatsal ve deneysel pratiklerle yeniden düşünme ve formüle etme iddiasında bulunur. Yaratılan bu deneysel alanda hem yaratıcılar hem de tüketiciler pornografinin yapım ve üretim süreçlerine dair düşünürler. Pornografiyi üretim aşamasında kadın zevkine odaklı yapma, kadın tüketiciler için bir damgalama yöntemi olmaktan çıkarma ve cinselliğin eğitici, olumlu yönlerini teşvik etme gibi ilkeler üzerinde durulur. Feminist pornografi bir yandan kadınların güzellik bakımından tek tipleştirilmesini önlemeye çalışırken bir yandan da tüm set çalışanları için adil, güvenli, etik ve rıza temelli bir ortam yaratmayı hedefler.

21. yüzyılın alternatif pornografi anlayışı hem feminist pornoyu hem de post-pornon türünü kapsar. Anlayışın kökenleri Fransız post-yapısalcı filozoflar olan Foucault ve Derrida’ya dayanır. Diğer yandan bu anlayışın Kuzey Amerika’da dayandığı yer Butler’ın “performans kavramı ekseninde şekillenir (Butler, 1988, s. 524-528). Post-pornografi tarih boyunca erkek heteroseksüel spektrumun domine ettiği yapıdan oldukça farklıdır. Pornografiye getirilen bu yeni anlayış kitlesel tüketim pornografisinin yarattığı kimliklerin, bedenlerin ve cinsel zevklerin ötesine geçen bir politik, sanatsal hareket olarak ortaya çıktığı söylenir. Kavramın 1980’lerde Wink van Kempen tarafından ilk defa kullanıldığı ve eski mainstream porno oyuncusu Annie Sprinkle tarafından popüler hale getirildiği söylenir. 1989 ve 1996 yılları arasında Sprinkle Post Porn Modernist isimli geleneksel pornografik estetiği ve klişeleri alaya alan bir esere imza attı. Bu eser oyuncunun otobiyografik dönüşümünü yansıtarak seks ve cinselliğin

yeninden yapılandırılmasını amaç edindi (STEWART, 1990). Bu esnada Itziar Ziga, Virginie Despentes ve Maria Llopis gibi yazarlar arzu ve zevk yapısını yeniden inşa edebilecek üretim teknolojilerinin sahiplenilmesi hakkında yazmaya devam ettiler. Post-porn hareketi için önemli bir diğer durak ise Fransız yazar ve film yapımcısı olan Virginie Despentes'in 2007 yılında yayımlanan "King Kong Teorisi" kitabıdır. Cinsiyet ikiliğine dair bir ağıt olarak sayılabilecek bu kitapta Despentes, kişisel yaşam tarihine de ışık tutan bir yolda toplumsal cinsiyet ve cinsellik üzerine uzun bir eleştiri yazar (Witt, 2021). Marisol Salanova, post-pornografinin klasik ve heteronormatif pornografi tarafından damgalanan ve dışlanan cinsellik ve cinsel imgeleri kapsayarak farklı bir pornografi yaratmayı hedefleyen bir sanat hareketi olduğunu belirtir. Post-pornografiyi tanımlayan bir başka yazar da Paul B.Preciado'dur. Ona göre post-pornografi hegemonik pornonun kadınlar, azınlıklar, beyaz olmayanlar, engelli bedenler, transseksüeller, interseksler ve transgenderler gibi bugüne değin aşağılanmış olan bedenlerin temsil bulabileceği bir yerdir. Bu bedenler artık geleneksel pornoda başkalarının fantezilerini gerçekleştirmek yerine kendi cinselliklerini yansıtmayı, kendi seçtikleri senaryoda performans sergilemeyi tercih ederler. Post-pornografi 21.yüzyılda özellikle İspanya'da ciddi bir ivme kazandı. 2000 yılında queer teorisyen Preciado tarafından yayımlanan "Karşı-Cinsel Manifesto" metni post-pornografi, cinsiyet geçişleri ve queerlik üzerine o dönem için büyük yankı uyandırdı.

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyal bir inşa süreci olarak gören Judith Butler kavramı tiyatro oyununa benzeterek anlatır. Seyirci oyuncunun performansına inandığı takdirde oyuncu aynı oyunu devam ettirecektir. Toplumsal cinsiyet performansı başlangıçta tepkiseldir. Ona göre toplumsal bireysel olarak kontrol edilebilme kapasitesine sahiptir (Butler, 1988). Yansıtıcı eylemlerin toplumsal cinsiyetin ortaya çıkardığı tepkiyi değiştirme yeteneğine sahip bir kimlik yaratabileceğini ifade eder. Bir kişinin deneyimlediği toplumsal cinsiyet onun insani işleyişini büyük oranda etkileyerek kimliğinin toplumsal cinsiyet oluşumunun bir parçası haline getirecektir. Butler'ın toplumsal cinsiyet teorisi her ne kadar sosyal pekiştirmenin davranışsal rolünü kabul etse de kavrama etki eden sosyal belirleyicilerin önemini görmezden gelir. Konudaki eksikliği doldurabilecek bir yazar olarak Sally Haslanger cinsiyetlendirilmiş bedene ilişkin açıklamalarında toplumsal cinsiyetin gerçek ve toplumsal olarak inşa edilmiş olduğunu savunur. Ona göre toplum bireylerin toplumsal cinsiyetlere yerleştirilmesinin ardında toplumun bireyi tabi kılma ya da ayrıcalıklı göstermeye yönelik sosyal bir model oluşturma isteğinden doğar. Haslanger'in toplumsal cinsiyet teorisi, Butler'ın bireysel kimliğin toplumsal cinsiyet tanımlamasındaki birincil rolünü minimize eder. Kişinin bireysel kimliğinin cinsiyetle olan ilişkisinden ziyade kişinin bireyselliği dışında gelişen sosyal kategorizasyonu dikkate alır. Kişinin toplumsal olarak belirlenen rolünün hafife alınması bakımından Butler'ın toplumsal cinsiyet teorisinde eksik olan pragmatizmi ifade eder. Toplumsal cinsiyet, yansıtıcı eylemler yoluyla dönüştürücü etkiye sahip olsa dahi bireye yönelik toplumsal cinsiyetlendirme inkâr edilemez (Haslanger, 2000, s. 31-55).

Judith Butler'ın performans kuramı çağdaş sanatta ve post-pornografik sanatta vücut ve söylem arasındaki ilişkiye yönelik başka bir perspektif sunar. Butler performans kavramı ile tekrarlanan eylemlerle cinsiyetlenmiş bedenlerin maddeleşmesine dikkat çeker. Marina Abramovic, Valerie Solanas ve Catherine Opie gibi sanatçılar performans kuramı pratiklerinde kendi bedenlerini kullanarak cinsellik ve cinsiyet kategorilerini anlamaya çalışırlar. Performans sergileyen kişiler kendilerini başkasını canlandıran bir oyuncu olarak görmekten ziyade kendi adlarıyla kendi varlıklarını sergilerler. Post-pornografik performansla bakıldığında video, fotoğraf, yazı ve çizim gibi yöntemlerde cinselliğin saf ve çarpıcı hali görülür. Onlara göre, post-pornografi hegemonik anlayışın belirlediği cinsel imajları yıkarak cinsiyetin ikili yapısını deler. Böylelikle birbirinden farklı kimlikler de görünürlük kazanarak endüstriyel ve geleneksel arz akışından dışlanan roller için temsil alanları bulunur. Post-pornografi, post-modernizmin sanatsal anlamda bedensel estetik ve cinsiyet normallerini ihlal etmesi gibi geleneksel olarak güzel ve kabul edilebilir şeylerin düzenini bozar. Bu anlayış, toplumun zihinlerine normal olarak işlenmiş ve kök salmış ahlaki meseleleri elimine etmeyi amaçlar. Baldrich, bu meselelere örnek olarak kadının cinsel boyun eğmesi, bakirelik efsanesi ve mastürbasyonu verir (HEREDIA, 2022). Hernández ve Ibáñez'e göre, post-pornografi geleneksel güç ilişkilerini bozarak siyasi bir platform yaratır. Bu platformda pornografiyi belirli cinsellikleri ve kimlikleri görünür kılmak için var olan hegemonyalara karşı savaşmak için kullanır. Post-pornografi normal olarak kabul edilmeyen cinselliklerin görsel temsiline pro-seks feminizmin uygulanması ile ilgilenir (Moreno Hernández ve Maribel Doménech Ibáñez 2010). Porno yanlısı veya porno karşıtı olmayı fanatizm gibi bir noktaya çekmektense cinsiyet eşitliği sürecini sağlayabilecek kamu tartışmaları açmak uygun olabilir. Bu tartışmaları merkezinde de beden sosyolojisi kavramı bulunmalıdır.

3.3 Beden Sosyolojisi

Konu beden çalışmalarına geldiğinde Karl Marx ve Frederick Engels gibi yazarlarında içinde bulunduğu uzun bir geçmiş görürüz. Beden meselesinin uzun bir geçmişi olmasının yanı sıra ihmal edilen de bir tarafı bulunmaktadır. İhmalin sebebi çoğunlukla Max Weber'in bürokratik organizasyonlara ilişkin görüşlerine bağlanır. Weber'in bürokrasiyi geleneksel yapıdan kurtarması organizasyon içinde başarıyı sağlamak için insan bedenini ve duygularını büyük ölçüde geride bırakmasına dayanır (Constas, 1958). 1920 ve 1930'larda bu durumdan farklı olarak "insan ilişkileri" yaklaşımı devreye girmiştir. Bu yaklaşım çalışma ortamındaki insan ilişkilerinin önemini vurgulayarak işçi performansının yeterli ücret ve iyi çalışma koşullarından geçtiğini savunur (Lussier, 2022). Beden sosyolojisi iş ve istihdamla ilgili konuları ihmal etmiştir. Bu ihmalin bir sebebi olarak Foucault'nun toplumsal yaşamın rasyonelleştirilmesine dayanan görüşleridir. Foucault'nun bedenle kurduğu ilişki din, hukuk ve tıp

olmak üzere üç ana ekseninde şekillenir. Bu üç elementin insan bedeni üzerinde ve onun aracılığıyla işleyen kurumsal iktidarın toplumsal ve politik anlamını mercek altına alır. Foucault'ya göre beden hangi alanda olursa olsun en başından cinselleştirilmiştir (Cregan, 2006). Foucault genellikle post-yapısalcı olarak tanımlanır. Beden üzerine yaptığı çalışmalar pek çok feminist ve ana akım sosyolog tarafından beden çalışmalarında kullanılmıştır. Foucault'a göre beden gözlemcinin bakışından kaçamaz. Bu durumu tarihsel olarak ordu ve okul gibi kurumların her ayrıntıda uyguladıkları kontrolden yola çıkarak bağlar. Beden boyun eğdirilebilen, kullanılabilen, dönüştürülebilen ve geliştirilebilendir (Foucault, 1977). Bu sayede bedenler güçsüz kılınır. Bedenlerin nasıl performans sergilemeleri ve nasıl davranmaları gerektiği yoruma açık değildir. Kitle standartları tarafından belirlenen bu kurallar nasıl bütün askerlerin yürüme biçimlerine sirayet ediyorsa kadın bedeninde de aynı kontrolü oluşturur. Bu bakış zamanla içselleştirilir ve kabul edilebilir olanı, normal olanı yaratır. Feminist yazarlar kadının toplumdaki yerini ve bedenleriyle kurdukları ilişkiyi anlamak bakımından Foucaultcu bakış açısını faydalı bulurlar (Quinby, 1988)

Beden meselesi birden fazla dinamiğe temas etmesi dolayısıyla ele alınacak konular da artmaktadır. Bunlardan bir tanesi beden ve emek ikilisidir. Konu özellikle feminist yazarlar tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bunun sebebi ise kadınların toplumda üstlendiği eşit olmayan bakım yükünün yarattığı adaletsizlikten kaynaklıdır. Kadınlar onlara yüklenen bakım sorumluluğundan dolayı eğitim fırsatlarına ve ekonomik kaynaklara eşit şekilde erişemezler. Bu sebeple cinsiyet hiyerarşisinde ikincil konumlarını pekiştiren bu sistemin parçası olmayı sürdürürler. Graham tam olarak bu konu hakkında kadınların benliklerini başkalarına feda etme ve onların ihtiyaçlarını karşılama üzerine kurduklarını söyler (Janet Finch, 1983).

Bu noktada beden kavramını çalışmanın da gerektirdiği üzere “kadın bedeni” üzerinden ele almak makul olacaktır. Feminist teori geleneksel, liberal, radikal ve sosyalist/Marksist feminizm olarak ayrılmaktadır. Bu ayrım, kadınlar ve bedenleri hakkında çok çeşitli analizlerin ve perspektiflerin ortaya konmasını sağlamıştır. Geleneksel teorilerin yanı sıra “yeni” feminizm olarak adlandırılan post-modern, post-yapısalcı, sosyal inşacı denebilecek olan feminizm dalı beden meselesine esoterik bir katkı sağlamıştır. Feminizmin bu dalı felsefe, psikanaliz, sosyoloji ve kültürel çalışmalar arasında disiplinler arası bir yerde konumlanmaktadır. Bu durum “kadın” ve “beden” kavramlarını açıklamada hem yararlı hem de düşündürücü olmuştur. Post-yapısalcı teorinin anti-özcü olması özellikle cinsiyet kimliğinin sabit sınırlarının çözülmesine sebep olur. “Kadın” kavramını belirsiz ve değişken bir bileşimi dinamik olarak oluşturan çoklu boyutlara odaklanır. İlk bakışta özgürleştirici gibi görünen bir yanılgı yaratır. Anti-özcü bakışta “kadın” kavramının çözülüp, sınırlarından kurtulmuş ve akışkan olarak teorize edilir. Bu bağlamda kadın hareketinin amacı, anlamı ve hatta var olma olasılığı zayıflar mı sorusunu sormak

makuldür. Dolayısıyla post-modern perspektif beraberinde bazı dezavantajları getirebilmektedir. Araştırmanın bu kısmında “kadın” ve “beden” kategorilerine çeşitli feminist perspektiflerden bakılacaktır.

3.3.1 Liberal Feminist Perspektif

Liberal feministlere göre entelektüel profesyonel veya politik olarak başarılı olmaya çalışan kadınların sırf kadın olmaları gerekçeleriyle büyük engellerle karşılaştıkları açık bir gerçektir (Thomas F. Cash, 1990). Kadınlar genellikle anneleri tarafından yetiştirilmektedirler. Ailede annenin başarı alanı babaya göre oldukça sınırlı bir alandır. Kız çocuklar erkek kardeşlerin aksine daha az ödüllendirilmekte ve teşvik almaktadırlar. Okulda ve üniversitelerde erkeklere sunulan entelektüel ve sanatsal imkanlar kadınlara göre daha fazla ve çeşitlidir. İş piyasasına bakıldığında ise erkeklerin kariyerlerinde kadınlara göre daha hızlı ilerledikleri görülmektedir. Birçok kadın mesleğinde yükselen ve statü sahibi olan erkeklerin sekreterleri, asistanları, ‘hizmetçileri’ olurlar. Genel olarak erkeklerden daha az kazanırlar, daha az bireyselleşirler ve başarıları dolayısıyla daha az saygı görürler ve ödüllendirilirler (Frost, 2001). Bahsi geçen bu koşullar feminist hareketin neredeyse varlık sebebini oluşturan ve Batı kültüründe kısaca düşük sosyal statü olarak adlandırılır. Kadınların daha az güce ve kaynağa sahip olması hem kendilerinin hem de başkalarının yaşamında daha az güce ve saygıya sahip olmaları demektir. Kadınların düşük sosyal statüye sahip olmasının sonucu ise kadın olmakla ilişkilendirilen ve kadın olmaya atfedilen özelliklerin tamamının değersizleştirilmesidir. Kadınlar kendilerini erkeklere kıyasla düşük ve sınırlı deneyimlerler. Bu durum kadınların toplumdaki genel konumu geleneksel liberal feminist terimlerle kabaca tanımlandığında fırsat eşitsizliğine dayanmaktadır.

3.3.2 Radikal Feminist Perspektif

Kadınların cinsiyetler arasında mizojinist (kadınlara karşı duyulan soğukluk, antipati veya abartılı düşmanlık) güç ilişkilerinin kurbanı olarak görülmesi radikal feminist analizde geçmektedir. Bu noktada, kendinden nefret etmenin yaygınlığı da daha anlaşılır bir vaziyete gelmektedir. Böylesine bir perspektifi destekleyen en güçlü yönler pornografi, cinsel istismar ve tecavüz, şiddetli baskı ve kontrol yoluyla toplumdaki kadın cinselliğinin aşağılanmasıdır. Kadın bedeni, erkeklerin bakışında üzerinde güç kullanılacak ve istismar edilecek bir nesne olarak görülür. Bu bağlamda pornografide ve sadomazoşizmde bu istismara rastlanır. Ussher, pornografinin insanları delirtmediğini ancak kadınları kirli ve iğrenç olarak konumlandıran söyleme katkıda bulunduğunu söylemektedir (Ussher, 1991). Bu noktada statüden daha fazlası söz konusudur. Kadının cinselliğini ve kendi bedeninin anlamını kontrol

etme temel hakkı güncel olarak az desteklenen bir konudur. Kadın bedeni sadece potansiyel bir istismar nesnesi olmaktan ziyade mizojinist anlam sisteminde doğrudan inşa edilerek kadınların kendi bedenlerine ilişkin nefret duymalarını pekiştirmiştir. Her iki perspektiften bakıldığında kadınlar toplum tarafından uygun görüldükleri konum bakımından değersizleştirildiklerini düşünürler. Mizojinist halk kültürünün bir parçası olarak cinsel çifte standart uygulanması ve adet görmenin halen daha kınanması kadınların bedenlerini iğrenç ve utanç verini bulmalarına neden olmaktadır. Radikal feminist perspektiften bakıldığında kızların kadınlığını reddetmesi oldukça makul görünmektedir. Beden nefreti kadınlarda bedenlerine karşı yoğun bir yabancılaşma ve reddedilme korkusunu da beraberinde getirmektedir.

3.3.3 Sosyal Feminist Perspektif

En basit haliyle Batı tüketici kapitalizminin temel hedefi kadınların bedenlerini yetersiz hissetmelerine sebep olmaktır. Kadınlar bedenlerini ne kadar yetersiz hissederlerse bu duyguyu aşabilmek için o kadar para harcarlar. Bu olgunun yalnızca cinsiyete dayalı olduğunu söylemek mümkün olmamakla birlikte yoğunlukla hedef kitlenin kadınlar olduğu söylenebilmektedir. Wolf, bu olguyu ‘bilinçli Pazar manipülasyonu’ olarak tanımlamaktadır. Durumu ABD’de ‘yılda 33 milyar dolarlık diyet endüstrisi, 20 milyar dolarlık kozmetik endüstrisi, 300 milyon dolarlık bir estetik cerrahi endüstrisi... bilinçsiz kaygılardan elde edilen sermayeden doğmuştur’ sözleriyle ifade eder (Wolf, 1991, s. 17). Tüketici kapitalizmde bu tür güvensizliklerin yaratılması yalnızca kadınların ceplerini değil potansiyellerini de zayıflatarak kendilerinden uzaklaşmalarına sebep olduğunu göstermektedir. Post-modernite bireyin mükemmelleştirildiği, kişilik, ilişkiler ve yaşam tarzı ile ilgili sürekli değişen modalar ile sürekli kişisel yenilenmeyi sağlama konusunda paylaşılan inanç sistemi olarak karakterize edilmektedir. Tüketici kültürü bireyin bozulma ile mücadele edebilmesi için çeşitli araçsal stratejiler benimsemesini teşvik etmektedir. Bedenin korunması kavramına tutunur ancak bunu bedenin zevk ve kendini ifade etmenin bir aracı olduğu olgusuyla bağlantılanır. Güzel bedenler cinsellik ve hedonizm ile ilintilenir ve görünüm her zamankinden daha önemli hale gelir (Mike Featherstone, 1991, s. 170).

Günümüzde ve geçmişte kullanılan bütün medya araçları özellikle reklamcılık alanında kadınlara bedenleri üzerinden nasıl daha zayıf, nasıl daha güzel ve kabul edilebilir olacaklarına dair tavsiyeler vermekten çekinmeyen bir düzende işler. Ancak yansıtılan kadın temsillerindeki güzelliğe ulaşmak oldukça zordur ve kadın ne kadar çabalarsa çabalasın yine başarısız bir konumdadır (Winship, 1978, s. 133). Başarısızlığın sebebi olarak görülen bedenler zaman içerisinde kusursuzlaştırılamamaları dolayısıyla küçümsenen ve nefret edilen bir konuma gelirler. Medya kadınlara yönelik bedenlerinin nasıl

olması gerektiği hakkında tavsiye verip hedefe ulaşmaları için de sonsuz ve pahalı ürünler sunmaktadır. Kapitalist ataerkil sistemdeki değeri, ancak inşa edilen güzellik idealine yaklaştıkça artmaktadır. Kadınların bedenlerini mümkün mertebe güzel kavramına yakınlaştırma zorunlulukları vardır.

4 PORNO ENDÜSTRİSİNİN GELENEKSELDEN DİJİTALE DÖNÜŞÜMÜ: ONLYFANS PLATFORMU

Porno endüstrisinin tarih boyunca geçirdiği dönüşüm bağlamında sansür, beden sosyolojisi, gig-ekonomi ve toplumsal cinsiyet gibi kavramlar konuya dahil olmuştur. Bedenin temel hammadde olduğu bu alanda konuyu beden sosyolojisi bağlamında ele almamak mümkün değildir. Özellikle Foucault'nun bedene ilişkin bakış açısı bu çalışma için oldukça önemlidir. Foucault'ya göre beden hangi alanda olursa olsun en başından cinselleştirilmiştir (Cregan, 2006). Beden üzerine yaptığı çalışmalar pek çok feminist ve ana akım sosyolog tarafından beden çalışmalarında kullanılmıştır. Beden ve emek ilişkisi bağlamında ele alınan konu kadının toplumda üstlendiği eşit olmayan bakım yükü dolayısıyla adaletsiz bir dağılıma sebep olmuştur. Çalışmada porno endüstrisini pek çok yönüyle incelenmekle birlikte özellikle kadın bedeni üzerinden ele alınmaktadır. Bu noktada feminist teori geleneksel, liberal, radikal ve sosyalist/Marksist feminizm olarak ayrılmaktadır. Günümüzde “kadın olmak” ve “kadın bedeni” kavramlarına yönelik algı incelenmiştir. İncelenen bakış açılarındaki görülmüştür ki kadın bedeni hem kapitalist düzen hem de toplumsal cinsiyet rolleri dolayısıyla değersizleştirilmektedir. Hali hazırda değersizleştirilen kadın bedeni porno endüstrisinde de oldukça tartışmalıdır. Bu bağlamda konu pornografi karşıtı feminist argümanlar, pro-seks feminist hareket, feminist porno ve post-porno başlıkları altında tartışılmıştır. Özellikle Türkiye özelinde porno sitelerinin erişime kapalı olmasının yanı sıra COVID-19 salgınıyla popülerlik kazanan OnlyFans platformu da erişime kapatılmıştır. Dolayısıyla pornonun sansürlenmesini toplumsal etkileri ve etik açıdan tartışmak oldukça önemlidir. Cinsellik hakkında konuşmak ve bilimsel çalışmalar yapmak hali hazırda bütün toplumlarda hassaslığını korumaktadır. Ancak özellikle Türkiye’de OnlyFans platformuna getirilen erişim engeli dolayısıyla bu çalışmada belli başlı kısıtlılıklar devreye girmiştir. OnlyFans platformunda içerik üreten pek çok kadın derinlemesine mülakat görüşmesini, yaşadıkları çekinceler dolayısıyla reddetme eğilimi göstermiştir. Sansür ve baskı, kişilerin kimliklerini saklamalarına ve korku kültürünün birer parçası olmalarına neden olmuştur. Sansürün yarattığı korku sarmalı insanların yaşamının her alanına sirayet etmektedir. Dolayısıyla bu tarz platformlara getirilen erişim engelini savunan toplumdan herhangi bir kesimin bu korku sarmalından azade olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu başlık özelinde muhafazakâr ve geleneksel liberal bakış açıları bulunmaktadır. Muhafazakârlara göre pornografik içerikler ailevi ve dini değerlere bir hakaret olarak değerlendirilir. Dolayısıyla devlet toplumun ahlaki inançlarını desteklemek ve bu sınırları aşan faaliyetleri kısıtlamakta zorlayıcı gücünü kullanabilir (Kultgen, 1985). Buna karşılık liberaller yüzde yüz onaylamamakla birlikte ifade özgürlüğünün kısıtlanması bakımından ele almaktadırlar. Pornografik içeriğin kadının “ikinci sınıf

vatandaş” konumunu derinleştirdiği ve toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdiği bakış açısı detaylarıyla tartışılmıştır. Ancak buna karşılık feminist pornonun geliştirilmesi gerektiğini düşünen pornografi yanlısı pro-seks feministler de söz konusudur. Çalışmaya pornografik içeriğin gig-ekonomiyle dönüşmesi hipoteziyle yola çıkılmıştır. Bu doğrultuda gig-ekonomi koşulları detaylıca ele alınmıştır. Bu ekonomik yapı geleneksel koşullarda üretilen ve stüdyolara bağlı yapıdan farklı olarak porno endüstrisinde bireysel içerik üreticiliği kavramını pekiştirmiştir. Geleneksel sektördeki “porno yıldızı” konumu dönüşüme uğramıştır. Bireysel üreticilerden oluşan bu sektörün sağladığı iddia edilen avantajlara karşı olarak yarattığı ekonomik güvencesizlikler de ele alınmıştır. Dolayısıyla, başlangıçta OnlyFans platformu ekonomik olarak avantajlı ve bağımsız bir platform gibi görünse de hem gig-ekonominin yarattığı pek çok güvencesiz koşulla hem de “e-pimps” olarak bahsedilen aracı kişilerin konuya dahil olmasıyla yaratılan özgürlük algısı yıkılmıştır. Bu nedenle, ileriki bölümde yer alan araştırma sonucunun da gösterdiği gibi pornografik içeriğin gig-ekonomiyle dönüşmesi ve daha özgür bir alana taşındığı hipotezi geçersizdir.

4.1 Veri Sömürgeciliği

Sömürgeciliğin tarihinde büyük sömürgeci güçler; topraklar, kaynaklar, hammaddeler ve değerli taşlar gibi insanın sahip olduğu pek çok şeyi elde ederek sosyal ve ekonomik tahakküm kurma biçimi olarak kullandı. Bu durum, eşitsiz sosyal ve ekonomik dinamiklerin evrimine ve kaynak tahsisinin küresel ölçekte eşitsiz bir biçimde dağılmasına neden olmuştur. Kaynakların ve zenginliği eşitsiz bir biçimde dağılması belli bir kesim insanın fakirleşmesiyle sonuçlanmıştır. İnsanların fakirleşmesi ve daha az şey satın alacak konuma düşmesi kapitalizmin zayıflaması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, dijitalleşme ve insanların internete erişiminin artması kapitalizmin bir nevi kurtarıcısı olmaktadır. Yeni bir toprak gaspı yöntemi olarak veri aracılığıyla ekonomik kar elde etmek için insanların yaşamları, duyguları ve deneyimleri hedef alınmaktadır. Veri sömürgeciliği yaklaşımları, ölçekler ve bağlamlar bakımından her ne kadar farklılık gösterse de temelde ekonomik değer elde etmek için kaynaklara el konulması prensibine dayanmaktadır. Teknolojiler ve ortaya çıkan yeni altyapılar dönüştürücü bir görev üstlenerek veri sömürgeciliğinde yeni bir yol açmaktadır. Bireyler herhangi bir platformu hiçbir direnç göstermeden koşul şartlarını kabullenerek kullanmaktadır. Veri sömürgeciliği insan yaşamında neyi yiyeceklerinden, nereye, kiminle gideceklerine kadar en basit karar mekanizmalarını dahi manipüle ederek işlemektedir. Veriler, insan yaşamının her anını parçalara ayırıp ölçümleyerek üretilir. Veriler mutlaka bir amaca hizmet ederek alınıp sistematik ve stratejik düzenleme ağı yoluyla yapılmaktadır. Veri sömürgeciliği bu bağlamda insan deneyimlerini bozma riski taşıyan suni bir karar verme mekanizması yaratmaktadır. Tarihsel sömürgecilik fiziksel bir alana ihtiyaç duymuştur. Buna karşın dijital sömürgecilik herhangi bir altyapı ya da fiziksel alan ihtiyacı olmaksızın varlığını sürdürmektedir.

Dijital kolonizasyon geçmişteki sömürgeciliğin getirdiği devasa ulaşım sistemlerine ve yıkıcı araçlara ihtiyaç duymamaktadır. Bunun yerine minimum uygulama maliyetiyle altyapı ve bağlantılı ağlar gerektirir. Bu bağlamda gig-ekonominin güvencesizliğinin nedeni tam olarak veri sömürgeciliğine dayanmaktadır. Örnek olarak, OnlyFans platformunun avantaj gibi gösterdiği “esnek çalışma saatleri” ve “mekândan bağımsızlık” algısının yanı sıra ekonomik olarak yarattığı pek çok güvencesiz koşul da göz önünde bulundurulmalıdır. Platforma giriş yapan pek çok kişi yüksek kazanç elde edeceği yönünde yanlış bir beklentiye kapılmaktadır. Ancak OnlyFans platformunda yüksek kazanç elde etmek üreticilerin diğer sosyal medya platformlarında da ne kadar aktif olduklarıyla doğrudan bağlantılıdır. Sadece OnlyFans ile verilerini paylaşmaları yeterli olmamaktadır. Bunun yanı sıra özellikle Instagram platformunda yapılan reklamlar platformlar arası ortak bir ilişki yaratılmasına neden olmaktadır. Bireylerin verilerinin birden fazla platformda paylaşılması daha görülür hale gelmelerini sağlamaktadır. Geniş ölçekte bakıldığında, kapitalist sömürü düzeninin en verimli biçimde işlemesi bakımından platformların önemi büyüktür.

4.2 Gig Ekonomi ve Çalışanların Güvencesizliği

“Gig ekonomi” terimini aynı zamanda “platform ekonomisi” olarak adlandırmak mümkündür (Zwick, 2018, s. 679-681). Gig kısa süreli iş ve bir bedel karşılığında kısa süreli çalışmak anlamına gelir. Eğilmez, gig ekonominin çalışanların -daha çok hizmetler kesiminde- belirli saatler aralığında uzaktan ve bazen dijital ortamda esnek çalışma saatlerinde üretime katılarak oluşturdukları ekonomik faaliyetler bütünü olarak tanımlar (Eğilmez, 2022). Dijital gig ekonomi platformları işgücünün arz ve taleplerini bir araya getirerek çalışanlara dijital araçlar sunar. Gig ekonomi platformlarında gerçekleştirilen işler hem kalıcılıktan hem de iş güvenliğinden yoksundur. 2000’lerin sonunda yaşanan ekonomik kriz sonrasında platform tabanlı ekonomilerde ciddi bir büyümenin yaşanması işin geçici hale gelmesini de hızlandırmıştır (Graham, 2019). Gig ekonomi işi, çalışanları bağımsız üreticiler olarak istihdam eder. Bu durum gig çalışanının normal bir işçinin sahip olduğu güvenceler ve faydalardan mahrum kalması anlamına gelir. Finansal risk ve belirsizlik bireyselleşmiştir (Johanna Moisander, 2017, s. 375-398). Gig ekonomi çalışanlarına bakıldığında göçmenler ve toplumun azınlık kesimleri gibi genellikle ekonomik olarak en yetersiz olanlara rastlanır (Zwick, 2018, s. 679-681). Pew Araştırma Merkezinin yaptığı 2021 anketine göre Amerikalıların %16’sı çevrimiçi işlerden para kazanmıştır (Monica Anderson, 2021). Gig ekonominin çalışanlara ve müşterilere sağladığı faydalara bakıldığında geleneksel kayıtlı işgücüne kıyasla daha fazla özerklik ve esneklik sunduğu görülür. Bu ekonomide esnek çalışanlar farklı sektörlerden müşterilerle buluşma imkânı yakalayarak daha çeşitli deneyimlere sahip olurlar. Daha fazla müşteri ve deneyim kazanan çalışanlar doğal olarak gelirlerini arttırma imkânı yakalar (Mark Graham, 2017). Gig ekonomi, anında ölçeklenebilir bir işgücü yetiştirerek işverenlerin maliyetlerini

azaltmalarına yardımcı olur. Bu şartlar altında gig ekonominin işleyişinin neoliberalizmle doğrudan ilintili olduğunu söylemek mümkündür (Ross, 2008, s. 31-49). Bu noktada, neoliberal politikalar ‘ekonomik girişimciler olarak yeniden yapılandırılmış öznel’ tanımlamasını meydana getirir. Neoliberalizmin burada parlattığı bireysel sorumluluk ve fırsatların yapısal belirleyicilerinin inkarındır (Scharff, 2016). Gig çalışma platformları esnek çalışma saatleri ve konuma sahip olmalarının yanı sıra düşük giriş engelleri taşır. Geleneksel istihdam yöntemlerinin aksine marjinalleştirilmiş topluluklar için daha erişilebilirdir. Amerika’da gig ekonomi çalışanlarının yaklaşık yarısını kadın işgücü oluşturuyor. Gig ekonominin ABD’deki toplam işgücünden 3 kat daha hızlı büyüdüğü tespit edilmiştir (Stage, 2024). Chaudhary, gig ekonominin yarattığı esnek çalışma saatleri ve daha fazla gelir sağlaması nedeniyle kadınların ailenin geçimini sağlayan potansiyel kişi olma fırsatını görerek bu alana daha fazla ilgi duyduğunu savunmuştur (Chaudhary, 2020). Ancak bu platformlar kadınların değerleri konusunda herhangi bir cinsiyet ayrımı gözeten tasarımlar ve politikalar uygulamamasından dolayı kadınları önyargı ve tacize karşı savunmasız bırakır. İşçilerin sahip oldukları sosyal bağlar unutulduğu için işçiler toplum tarafından marjinalleştirilirler (Suri, 2019) Gig ekonomi platformları geleneksel istihdam yöntemlerine kıyasla bazı ayrıcalıklı koşullar sunmasına karşın düşük ücret istihdam güvensizliği, sosyal izolasyon, aşırı çalışma, finansal güvencesizlik, stresli ve tehlikeli çalışma koşullarını da beraberinde getirir. COVID-19’un da etkisiyle dijital iş fırsatlarında artış yaşanırken, yüz yüze çalışanların sayısında azalma olduğu görülür (Srujana Katta, 2020, s. 203-207). Sonuç olarak bu ekonomik yapının pek çok olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur.

Seks işçileri, hem gig ekonominin sahip olduğu platform yapısı hem de normları sebebiyle ekonomik olarak güvencesiz bir konumdadır. Bunun yanı sıra hem tutarlı ve öngörülebilir bir gelire sahip olmamaları hem de finansal kurumlar tarafından ayrımcılığa maruz kalmaları platformun dezavantajları arasında yer alır. Bireysel düzeyde hesap kapatılması, kredi başvurularının reddedilmesi ya da kişilerin fonlarına el konması gibi durumlar gerçekleşmektedir (Swartz, 2020). Buna kıyasla pornografi içerik satmak isteyen platformlara yönelik olarak verilen hizmetin geri çekilmesi daha büyük bir kitleyi etkiler. Bu bağlamda, platformların dijital altyapısının sistematik olarak sınırlandırılması ya da ortadan kaldırılması gibi kısıtlamalar getirilebilir. Platformun yapısı nedeniyle çevrimiçi seks işinin sahip olduğu bir diğer güvencesizlik ise üçüncü taraf ödeme şirketlerine olan bağımlılığdır. Bireysel olarak platforma içerik oluşturan üreticiler işlerini yürütmek için yoğun bir biçimde platforma bağımlıdır. Kullandıkları platform da sahip oldukları iş modeli gereği finansal kurumlara ve ödeme işlemcilerine bağlıdır (Swartz, 2020). Pornografi ‘yüksek riskli’ bir iş olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, ödeme işlemcileri tarafından daha yüksek işlem ücreti talep edilmektedir. (Swartz, 2020, s. 87-88). Son yıllarda yetişkin içerik satışı ve yayını yapan pek çok web sitesi bankacılık ayrımcılığına maruz kalmıştır. Bunun en yakın örneklerinden biri 2020’nin aralık ayında gerçekleşen Pornhub olayı örneğidir. Pornhub o dönemde iş modelinde büyük bir değişiklik yaparak yalnızca doğrulanmış içerik ortaklarının ve model

programı üyelerinin siteye video içerik yüklemesine izin vereceğini duyurdu (Valinsky, 2020). İş modeli değişikliğine gitmelerinin sebebi ise sitede çocuk istismarı videolarının yayınlandığını detaylandıran bir New York Times makalesidir (Kristoff, 2020).

Ardından Visa, Mastercard ve Discover gibi kredi kartı şirketleri, ödeme işleme desteğini Pornhub'tan geri çekti. Bu durumun, sitede kazancını ürettikleri içerikleri satarak elde eden bireysel içerik oluşturalara yönelik negatif etkisi olmuştur (Fabbri, 2021). Visa, Pornhub'a yönelik uyguladığı ambargoyu, devam eden soruşturmanın tamamlanması halinde sonlandıracağını belirtmesine rağmen bir yıldan fazla bir süre boyunca kartla ödeme işlemlerini kabul etmemiştir (Cole, 2020). Sonrasında Ağustos 2021'de OnlyFans banka kısıtlamalarını sebep göstererek 'porno yasağı' duyurusu yapmıştır (Disis, 2021). Karar daha sonrasında her ne kadar geri alınmış olsa da siteden kazanç elde eden içerik üreticilerinin güven bağı zedelenmiştir (Contreras, 2021). Bankacılık ayrımcılığı sebebiyle çevrimiçi seks işi platformlarının kapanmasının yeni bir trend olması ihtimali oldukça yüksektir. Bu ihtimaller gerçekleştiği takdirde çevrimiçi seks işçilerinin risk yönetimi seçenekleri azalacaktır. Ödeme işlemcilerinin seks işçiliği karşıtı politikaları, platformların da kapanmasıyla birlikte bireysel seks işçilerinin kazanç elde etmelerini doğrudan etkilemiştir. COVID-19 pandemisi döneminde, ABD'de kabul edilen ve genellikle SESTA-FOSTA olarak adlandırılan yasalar Gift-Rocket, PayPal ve Venmo gibi ödeme uygulamalarının çevrimiçi hizmetler için ödeme kabul etmelerini kısıtlamıştır. Bu durum çevrimiçi işe geçişi de zorlaştırmıştır (Bronstein, 2021).

4.3 Porno Endüstrisinde Üretim ve Seks İşçiliğinin Dönüşümü

Önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi pornografik materyallerin kökeni 30.000 yıl öncesinde yapılan Willendorf Venüsü'ne kadar dayanmaktadır. Günümüze gelene dek antik dünyada Babiller ve Antik Yunanlılar pek çok pornografik içeriğe sahip eser bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Yunan kültürünü anımsatan eserlere Pompei duvarlarında rastlamak mümkündür. Bu konuda es geçilmeyecek halklardan biri ise Peru'da yaşamış ve günümüze müstehcen heykeller bırakmış olan Moche halkıdır. İnsan cinselliği duvarlara resmedilmekle başlamış, heykelciklere çevrilmiş ve bir adım sonrasında ise edebiyata sirayet etmiştir. Erotik edebiyat dünyanın her yerinde talep görmüştür. Orta Çağ'da ve Avrupa'nın Erken Modern Dönemi'nin başlangıcında Shakespear'e'in eserlerinde dahi erotizme sıkça rastlanmaktadır. O dönemde tüketicilere cinsel tatmin sağlayan görseller edebiyatla tamamlanmıştır. Pornografik materyallerde yeni bir çağın başlaması ABD'de gerçekleşen Sanayi Devrimine dayanmaktadır. Geçmiş 1880'lere dayanan müstehcen içerikli ilk filmler sıradan işler yapan çıplak insanlardan ibarettir. 1920'li yıllara kadar pornografik içerikler üretilmeye devam edilmiştir. Araya ikinci dünya savaşının girmesiyle birlikte 1960'lara kadar durulan pornografi 1960 yılındaki cinsel

devrimle canlanmaya başlamıştır. İnsanların pornografi üretimine geri döndükleri görülmektedir. İnternetin yaygın yükselişiyle porno dünyası dönüşüme uğramıştır. Ardından 2000’li yıllarda geniş bant bağlantıları pornografide bir video patlamasını da beraberinde getirmiştir. Bu yıllarda Pornhub ve YouPorn gibi siteler emekleme aşamasındadır. İnternetin porno endüstrisine ve pornonun yayılımına olan katkısı diğer tüm teknolojilerden daha fazla olmuştur. Pornografik sohbet odaları, fotoğraflar ve çok çeşitli videolar, internet bağlantısı sayesinde ücretsiz olarak erişilebilir hale gelmiştir. Statista’ya göre dünyadaki yaklaşık 8 milyar insandan 5,35 milyarı, yani dünya nüfusunun yaklaşık %66’sı internete erişebilmektedir (Pelchen, 2024). Pornhub, XVideos ve XNXX ise sitelerine aylık 5,81 milyarın üzerinde ziyaretçi almaktadır (Scott Max, 2024). Yetişkinlere yönelik eğlence, internette en çok hasılat yapılan sektör olarak bilinmektedir. Dolayısıyla, internetteki müstehcen sitelerin tam sayısını vermek oldukça zordur. Bu sitelere ek olarak bireysel içerik yüklemenin altyapısını hazırlayan OnlyFans gibi alternatif platformların ortaya çıktığı görülür. Gig-ekonominin esnekliği, yarattığı iddia edilen özgürlük ve yüksek kazanç vaadi pek çok seks işçisinin bu tarz sitelere dijital bir göç yapmasına neden olmaktadır. Pornografi artık çeşitli sitelerden pasif izlemenin yapıldığı bir aktivite olmaktan çıkıp sanal gerçeklik ve “teledildonik” cihazlarla deneyimlenmektedir. *“Teledildonik, insanların cinsel etkileşimini taklit etmek ve genişletmek için ağ bağlantılı elektronik seks oyuncakları kullanan sanal seks karşılaşmalarına verilen isimdir”* (Wikipedia, 2024). Safe Sex Plus, VR Innovations ve Digital Sexations ve benzeri şirketler sanal seks deneyimi satan ürünler üretmektedirler. Web sitelerinde sunulan pornografi ve Moche’nin kil kalıpları arasındaki fark hem tüketimdeki hız ve çabukluk hem de tüketmek için gerekli olan hayal gücünün yoksunluğudur. Porno, hayal gücünden tamamen yoksun bir cinsel aktivite haline gelmiştir.

4.3.1 Gig ekonomi Bağlamında Çevrimiçi Seks İşçiliği

İnternetin yaygınlık kazanmasıyla birlikte dijital emek, gig ekonomi ve bu bağlamda çevrimiçi seks işçiliği kavramlarına yönelik sorgulamalar ve beraberinde eleştirilerde artış yaşanmaktadır. Yapılan sorgulamalarda genellikle seks işi güvencesiz iş teorilerinden de dışlanarak cinsel emek meşru olarak görülmemeye başlanmıştır. Durumun temel sebebi de işten çok seksin konuşulması olarak gösterilmiştir (Vanwesenbeeck, 2001, s. 242–289). Bleakley’in analizine bakıldığında gig ekonomi çalışma düzeninin fırsatlar sunduğunu ve webcam performanslarının da birer girişimcilik fırsatı olduğunu savunduğu görülür. Kullanıcı tarafından üretilen içeriğin hacminin büyümesi performansçıları “endüstrinin evriminin ön saflarına” konumlandırır. Bu sayede ekonomik güçlenme fırsatları da beraberinde gelir (Bleakley, 2014, s. 892–910). Buna karşılık olarak oyun çalışmalarında uzman olan Bonnie Ruberg, ödeme beklentisi olmaksızın yüklenen pornografik içeriklerin dijital emek kavramı bağlamında nasıl algılanacağını merak eder. Dijital DIY -do it yourself- pornonun, ücret beklentisiz üretilen cinsel içeriğin

daha etik olduğu fikrini sürdürdüğünü ve öne sürülen arzusun özgürlüğü argümanının kâr amaçlı pornografi üretimine yönelik olan damgalamayı güçlendirebileceğine dikkat çeker (Ruberg, 2016, s. 147–159). Ücretsiz olarak üretilen materyalin daha etik olduğu yönündeki argüman, oyunculara standart piyasa fiyatlarından daha azını sunmalarına neden olur (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021, s. 72). Bu durumun, seks işinin meşruiyetini azalttığı yönünde görüşler da bulunmaktadır. Gig ekonominin hâkim olduğu bütün işlerde olduğu gibi çevrimiçi seks işinde de sektörün getirdiğı bütün riskler işçiye yüklenir (Rand, 2019, s. 40–55).

Bu bağlamda, işçilerin hangi çevrimiçi cinsel içerik üretim platformunu tercih edecekleri hangisinin en iyi marka bilinirliğine ve en geniş müşteri tabanına sahip olduğuyla alakalıdır. Bu sebeple Uber’in gig ekonomi sistemi ile benzerlik gösterir. Her ikisi de en yüksek kazanç potansiyelini sunmayı amaçlar (Rand, 2019, s. 47). Platform aracılı çevrimiçi seks işçiliğinin gig ekonomi olarak algılanması işin güvencesiz kısa vadeli sözleşmelere dayalı olmasındandır (Berg, A Scene is Just a Marketing Tool’: Alternative Income Streams in Porn’s Gig Economy, 2016). Uber, TaskRabbit ve Fiverr gibi platformlar, kullanıcıların işçileri değerlendirmesi imkânı sunar. Değerlendirmeler, işçilerin performanslarını ve yeteneklerini sergileme becerilerini etkiler. Çevrimiçi seks işi de bu terimlerle tartışılır çünkü bu endüstri gig ekonomi mantığına göre işler. Bu özellikler, genel itibarıyla birden fazla gelir kaynağı, esneklik, düşük ücretler ve bağımsız içerik oluşturucu statüsüdür (Levitt, 2021).

Görüldüğü üzere gig ekonomi hakkında pek çok analiz ve eleştiri bulunmaktadır. Bunun sebebi ise halen daha yeni ve gelişime açık bir ekonomik yapı olmasıdır. Bu bağlamda sağladığı endüstri evriminin ön saflarında olmak fırsatları kaçırmamak gibi pek çok avantajı olmakla birlikte sistemin kendisinin yarattığı düşük ücret, güvensizlik gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Henüz tartışmalı ve dönüşüme açık bir yapı olması dolayısıyla zaman içerisinde gelişim gösterme vaadi taşımaktadır. Ancak güncel koşullar bağlamında, konunun platformlaşma bakımından getirdiğı ekonomik güvencesizlik önemlidir.

Berg’e göre çevrimiçi seks işinde en dikkat çekici nokta, çalışanların performans gösterdikleri içeriklerde geleneksel yöntemlere kıyasla daha fazla kontrol sahibi olmalarıdır. İçerik üreticilerinin hangi eylemi hangi koşullarda gerçekleştirecekleri, hangi cinsel önlemleri alacakları, eşli sahnelerde yer alıp almayacakları ve içeriklerini nasıl pazarlayacakları yönünde yüksek inisiyatifte sahip olduklarını, bunun yanı sıra, içerik haklarının tamamıyla kendilerine ait olduğunu iddia eder (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021). Bu noktada, içerik üreticileri bir stüdyoya ve bir ekibe bağlı olmasa da, yaratılacak olan mizansen içerik üreticisinin kontrolünde olsa da, buradaki koşulları tek başına içerik üreticisinin belirlediğini söylememek mümkün değildir. Abone talepleri, menajerler ve ajansların

yaptırımları içerik üreticisi üzerinde baskı oluşturmaktadır. Geleneksel yöntemlerde yaratılan erişilmez “porno yıldızı” sıfatı bu koşullar altında üreticiler tarafından sürdürülmek istenen bir imaj değildir. Platform, üreticilere hayranlarla doğrudan bir temas kurabilecekleri otantik bir ortam yaratır. OnlyFans modellerinin de satış pazarlaması olarak sıkça vurguladığı bir yöntemdir bu (Stardust, 2019). Çevrimiçi içerik üretimi ve satışı çoğunlukla işçilerin çalışma koşullarının zaman ve mekân üzerindeki kontrolleri bakımından çerçevelenir. Bu koşullar Uber çalışanlarının da dahil olduğu gig ekonominin “kendi işinin patronu olacaksın” mottosuyla benzeşir. İşçiler bu argümanla platformlara çekilir (Uber, 2018). Gig ekonominin hâkim olduğu bu platformlarda işçilere verildiği söylenen ücret, zaman ve mekân üzerindeki kontrol derecesi, bahsedildiği kadar büyük değildir.

4.3.2 Yapımcılık ve Pornografi Üretimi

Heater Berg’e göre çevrimiçi seks işçilerinin kazandıkları en önemli avantaj sahneledikleri performans üzerindeki kontrolleridir. Bu bağlamda, ona göre, işçilerin hangi eylemleri gerçekleştirecekleri, hangi cinsel önlemleri alacakları, kendilerini nasıl ve hangi bakış açısıyla pazarlayacakları yüksek oranla kendi kontrollerindedir. Çoğunlukla rol aldıkları içeriğin haklarını ellerinde bulundururlar (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021). Buna rağmen, çevrimiçi içerik platformlarının hangi tür içeriklerin satılıp hangilerinin satılmayacağına dair belirli hizmet şartları bulunur. İçerikler, doğrudan bir şekilde yasaklanmak yerine, belirli içerikler üzerinde kullanılan kelimeler (filtreleme) üzerinden bir kısıtlama uygulanır. Bu da yasaklar ve kısıtlamaların tutarsız bir biçimde uygulanmasına neden olur. OnlyFans özelinde kısıtlanan kelimelere örnek olarak “fisting” ve “pegging” kelimeleri verilebilir (Hall, 2022). İçerik yasakları ve kelime kısıtlamaları ödeme işlem sağlayıcıları tarafından da konulmaktadır. Sosyal ağ siteleri özellikle siyahiler ve transseksüeller gibi toplum tarafından marjinalleştirilmiş gruplardan kullanıcıların hesaplarını orantısız bir biçimde denetler ve askıya alır (Oliver L. Haimson, 2021). Kısaca marjinalleştirilmiş performansçılar içerik sitelerinde daha sık denetlenirler. Seks işçileri müşteri çekmek için sosyal ağ sitelerini sıklıkla kullanırken sosyal ağ siteleri de özellikle marjinal gruplar olmak üzere bu işçilerin hesaplarını hem askıya alırlar hem de içeriklerini kısıtlarlar (Bronstein, 2021). Çevrimiçi seks işçileri bir ajansın, şirketin, yönetmenin ya da yapımcının bakış açısıyla ve belirlediği türden sahnelerde performans sergileme baskısı yaşamasalar da bu tür sınırlamalar platformlarda da mümkündür. Üreticiler bu durumu genellikle önleyici öz-sansür olarak adlandırmaktadırlar (Hall, 2022). Bunun yanı sıra içerik ücretlerinin alt ve üst sınırları içerik siteleri tarafından belirlenmektedir. Örneğin Clip4sale.com isimli yetişkin içerik sitesi videoların uzunluklarına göre ücret oranlarını belirler.

Gig-ekonominin olduğu diğer işler gibi çevrimiçi seks işçiliğinde de içerik üreticileri bütün maliyetleri ve sistemin getirdiği ekonomik risklerin tamamını üstlenirler. Platformlar aracılığıyla içerik satan üreticiler, her ne kadar ne zaman ve ne sıklıkta içerik oluşturacaklarını belirliyor olsalar dahi platformların rolü bir anlamda patronlara benzer. OnlyFans her içeriğin satılmasından %20 kesinti alırken, Clips4sale ve Manyvids %40 alır (Shane, 2021). Platformlar, bazı üreticileri öne çıkararak, bazılarının içeriklerini kısıtlayarak, bazılarını ise sitenin ana sayfasına yerleştirerek kazançlarını doğrudan etkilerler.

4.4 İçerik Üreticiliği ve Online Seks İşçiliği

Kişilerin dijital içerik oluşturma motivasyonları daha öncesinde pek çok kez araştırılmıştır. Yapılan çalışmalarda görülür ki içerik oluşturucular kendini ifade etme arzusu, tanınma isteği, fikirlerini yayma, sosyalleşme, başkalarına ilham ve yardımcı olma gibi pek çok motivasyon unsurunu içlerinde barındırırlar. Bahsi geçen motivasyon kaynakları kişilerin ‘medya markaları’ olma isteğiyle birleşebilir ve içerik oluşturucuların profesyonelleşmesine yani bu işten para kazanır hale gelmesine neden olabilir (Craig, 2017). Youtube, Twitch ve TikTok gibi platformlardaki içerik üreticileri hayranlarını platformun kendisinden çekebilme kabiliyetine sahipken OnlyFans’deki içerik üreticiler diğer sosyal medya platformlarında kendilerini markalaştırmak durumundadırlar. Dolayısıyla, OnlyFans içerik üreticileri bir yandan da ‘internet mikro-ünlüleri’ kategorisine girerler (Susie Khamis, 2017, s. 191-208).

Akademik araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, ‘çevrimiçi seks işi’ terimi, yüz yüze seks işçilerinin müşteri çekme yöntemlerini ifade etmek için kullanılır. Çalışmanın en başından beri belirtildiği gibi, seks endüstrilerinin dönüşümü bu kez internetin yaygınlaşmasıyla başka bir boyut kazanmıştır. Birçok seks işçisi için internet işinin ayrılmaz bir parçasıdır (Pitcher, 2015, s. 113–123). ‘Çevrimiçi seks işi’ terimi hem erotik içeriğin üretimi ve satışı anlamına gelirken hem de işçilerin ürettikleri içerikleri satabilecekleri ‘içerik dağıtım platformlarını’ kapsar (Sanders, 2018). Son dönemde abonelik ve üyelik sistemi oldukça popüler hale gelse de en bilinen örnek OnlyFans platformudur. Facebook ve Instagram gibi siteler, üreticilerin “takipçilerle” iletişimi “beğenme” ve “yorum yapma” özellikleriyle sağlarken, OnlyFans platformunda “abonelerle” iletişim daha çok anlık mesajlaşma özelliği ile gerçekleşir. Mesajlaşma özelliği “kilidi açılabilen” metin veya görsel içerik içeren mesajlar gönderilerek abonelik ücretlerinin ötesinde bir kazanç sağlama imkânı da sunar. Bu özellik, “izleme başına ödeme” olarak da adlandırılır. Bu nedenle, OnlyFans’i yalnızca bir canlı yayın platformu olarak görmek mümkün değildir. Platform webcam performanslarından ziyade “içerik” üretimi ve satışıyla ön plana çıkar (Nagel, 2021, s. 394–410). Berg’e göre, çevrimiçi seks işi yapan kişiler ana akım veya stüdyo yapımı pornografideki ayrımcı işe alım süreçlerine dahil olmasalar da kendi imajlarını kontrol edebilme,

pornografi üretme ve performans sergileme konusunda daha fazla ön plana çıkarabilirler (Berg, A Scene is Just a Marketing Tool': Alternative Income Streams in Porn's Gig Economy, 2016, s. 160–174). Stardust'a göre ise özellikle transseksüel ve non-binary olarak adlandırılan ikili olmayan seks işçileri bağımsız pornografide bile sınırlı performans alanı bularak sınırlı kazanç elde ederler. Yüksek kazanç elde edebilmeleri ancak çevrimiçi iş yapmalarına bağlıdır (Stardust, 2019). Buna ek olarak, Berg, siyahi pornografi üreticilerinin sahne başına aldıkları ücretin düşük olmasından dolayı çevrimiçi seks işine ek gelir olarak muhtaç olduklarını belirtir (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021, s. 163-170).

Yine Berg'e göre, çevrimiçi seks işi ana akım pornografi üreticileri için "porno yıldızı" kimliğinin yanında bir ikincil kimlik olarak bulunur. Genellikle ek gelir olarak yapılan bu iş bazen birincil gelir kaynağı da olabilmektedir (Berg, A Scene is Just a Marketing Tool': Alternative Income Streams in Porn's Gig Economy, 2016). Lilith Brouwers'e göre, COVID-19 pandemisiyle birlikte yüz yüze çalışmak pek çok riski de beraberinde getirdi. Dolayısıyla, farklı sektörlerde çalışan birçok seks işçisi çevrimiçi seks işine geçiş yaptı (Lilith Brouwers T. H., 2020, s. 181).

4.4.1 Onlyfans'in Tarihçesi

OnlyFans 2016 yılında Fenix International Ltd tarafından kuruldu. Ardından ise MyFreeCams.com'un sahibi tarafından satın alındı. Başlangıçta fitness, yemek pişirme, spor ve eğitim gibi birbirinden farklı sektörlerden içerik üreticilerinin oluşturacakları içerikler için tasarlanmış olan bu sosyal medya platformunun yetişkinlere özel içerikleri bulunmamaktaydı. Ancak COVID-19 salgının başlangıcıyla ana akım pornografi performansçıları hızla OnlyFans'e akın etti. Dolayısıyla ana akım izleyiciler de OnlyFans'i erotik içerik platformu olarak görmeye başladı. OnlyFans'in 2020'nin Mart ve Nisan ayları kayıtlarına bakıldığında %75'lik bir artış olduğu görülür. Artışın sebeplerinden biri işsizlik diğeri ise COVID-19 pandemisiyle birlikte yüz yüze seks endüstrisini çalışanlarının mağdur olmasıdır (López, 2020). Site, hem Amber Rose, Jordyn Woods, Tyler Posey, Aaron Carter ve Chris Brown gibi yüksek profilli ünlülerin katılmasıyla hem de platformun Ağustos 2021'de yetişkinler yönelik içeriklerin yasaklanacağına dair yapılan duyurularla gün geçtikçe popülerlik kazandı. IsMyGirl, AVN Stars ve Fansly gibi webcam kullanarak yayın yapılan siteler uzun zamandır yükseliştedir. OnlyFans ise bu sitelerden yalnızca biridir. Diğer abonelik tabanlı siteler gibi OnlyFans da bağımsız içerik üreticilerinden oluşmaktadır. İçerik üreticilerin aylık abonelik gelirleri 4.99\$ ile 50\$ arasındadır. Abonelik ücretleri dışında "kilidi açılan" kişiye özel metin veya görsellerin gönderilmesinden kazanç elde edebilirler. Platformun sunduğu bu alışveriş yöntemine bahşiş hizmeti denir. 2024 verilerine göre OnlyFans'a üye

olan yeni abonelerin günlük 100 dolarlık bahşış sınırı bulunmakla birlikte aboneler 4 ay boyunca platformda kaldıktan sonra günlük bahşış limiti 200 dolara çıkarılmaktadır.

İçerik oluşturucular hayranlarıyla etkileşim kurmak için SnapChat, Facebook ve TikTok gibi yetişkinlere özel içerik üretmeyen platformları kullanırlar. Ancak bu platformların da kendilerince müstehcen içerikleri kaldırma ve kısıtlama gibi sansürleme politikaları bulunmaktadır. OnlyFans bugüne değin platformdaki müstehcen içeriklerin hizmet yapısını detaylandıran herhangi bir veri paylaşmamıştır. İçerik oluşturucular abonelere kişisel sohbet seçenekleri sunabilir, abonelerin özel istekler göndermesine izin verebilir. Platformun sağladığı bu imkanlar doğrultusunda aboneler içerik üreticileriyle yakın bir bağ kurma fırsatına çekilirler. Üreticiler de ana akım kanallarda erişemeyecekleri özgünlük hakkını yakalarlar (López, 2020).

Yüksek profilli ünlülerin platforma olan etkisi bakımından Beyonce'nin 2020 "Savage" Remix'inde platformdan bahsetmesi oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra Bella Throne'un platformda geçirdiği ilk gününde 1 milyon dolar kazandığını açıklaması gibi haberler OnlyFans'e yönelik ilgiyi arttırmıştır. Bu haberler platforma katılma konusundaki damgalamayı azaltarak kültürel bir asimilasyona neden olmuştur. Potansiyel üreticiler içinse elde edebilecekleri kazancın boyutu konusunda ilgi uyandırmıştır. Bir başka taraftan hayran kitlesini arttırmaya çalışan içerik üreticilerinin bahsi geçen başka sosyal medya platformlarından OnlyFans'in reklamını yapması platformun görünürlüğünü doğal bir biçimde arttırarak yeni üreticilerin de ilgisini çekmiştir.

4.4.2 Onlyfans'in Ekonomisi

OnlyFans'taki içerik üreticileri çok çeşitli yöntemlerle para kazanır. Bunlardan ilki abonelik yöntemidir. Aboneler üretilen içeriklerin kilidini açmak için aylık veya yıllık bir ücret öderler. İçerik oluşturucular gelirin %80'ini ellerinde tutarken %20'lik paydayı OnlyFans alır. İçerik oluşturucular aynı YouTube'un katıl bölümünde olduğu gibi farklı abonelik katmanları oluşturabilirler. Hatta bazen ücretsiz erişilebilen hesapları da bulunur. İkincisi, izleme başına ödemeli içeriktir. İçerik üreticiler akışlarında ek ücret karşılığında satın alabilecekleri fotoğraf ve video gibi seçenekleri paylaşırlar. Üçüncüsü, izleme başına ödemeli mesajlardır. Platform hayranların üreticilerle doğrudan iletişim kurabileceği bir mesajlaşma yöntemi sunar. Bu yöntemde hayranlar üreticilerle iletişim kurmak için mesaj başına ücret, sabit ücret ya da ek ödeme karşılığında kişiselleştirilmiş içerik talep edebilirler. Dördüncü yöntem ise bahşıştır. Platforma abone olan hayranlar üreticilere doğrudan nakit para gönderme seçeneğine sahiptirler. Beşinci yöntem ise Promo "shortouts" denen ve Türkçeye "promosyon bildirileri" olarak çevrilen yöntemdir.

İçerik oluşturucular yeni hayranlar kazanmak için OnlyFans ve diğer sosyal medya platformlarında reklam vermek üzere birbirlerinden “shortout” alıp satmak gibi pazarlama stratejileri kurarlar. Yalnızca promosyon içeriği satmak bile tek başına bir iş haline gelmiştir. Dahası “shortout” taleplerini yönetmek için asistanlara dahi ihtiyaç duyarlar. Başka içerik üreticileri yetiştirmek ve hesaplarını nasıl sürdürülebilir bir biçimde yöneteceklerini öğretmek ise OnlyFans içerik üreticilerinin koçluk adı verdikleri bir diğer kazanç sağlama yöntemidir. Son olarak ise canlı yayın açmak hayranlarla bağ kurmak ve kazanç elde etmek için kullanılan bir başka yöntemdir. Canlı yayınları ücretsiz veya ek bir ücrete tabi olarak açmak içerik üreticisinin göre değişebilir. Bütün bu yöntemler incelendiğinde OnlyFans içerik üreticilerinin tek bir gelir akışından kazanç sağladığını söylemek mümkün değildir. Platformun sunduğu seçeneklerden pek çoğunu kullanırlar (Biino, 2024).

Business Insider’ın 2023 sonunda sekiz OnlyFans modeliyle yaptığı görüşmeye bakıldığında kişilerin yıllık kazançları 143.000 ila 5,4 milyon dolar arasında değişkenlik göstermektedir. Bu çalışmaya göre OnlyFans’ta en çok kazananlar ayda 100.000\$ veya daha fazla kazanmaktadırlar (Biino, 2024). SignHouse’un yaptığı bir ankete göre ise ortalama bir OnlyFans içerik üreticisinin aylık yaklaşık 180\$ kazandığı ortaya çıkmıştır (Daniel, 2023). Bu gelir, OnlyFans özelinde yaratılan ütöpik kazanç imajını bir miktar daha gerçekçi bir noktaya taşımaktadır. OnlyFans hakkında 2024 yılı temel istatistiklerine bakıldığında platforma her gün 500.000 kişinin katıldığı görülmektedir (Ploscaru, 2024). İstatistiğin yükselmesindeki en önemli sebep elbette COVID-19 pandemisidir. Platformun toplamda 210 milyon kullanıcısı bulunurken bunların 2,1 milyonu içerik üreticisidir. Bu istatistiğe göre platformun çoğunluğunu hayranlar denen kullanıcılar oluşturur. OnlyFans’ta ortalama bir içerik üreticisinin 21 abonesi bulunmaktadır. Platform şimdiye kadar içerik üreticilerine 2 milyar dolardan fazla para ödemiştir. İstatistiklerin en yanıltıcı kısmı elbette elde edilen kazançlar bakımından olanlardır. En yüksek kazanca sahip OnlyFans içerik üreticisinin dahi raporlandığı üzere her ay 1000.000\$ kazanması mümkün olmayabiliyor. Dolayısıyla ortalama bir OnlyFans içerik üreticisinin kazandığı rakamın etrafında uzun bir süre kalması muhtemeldir. Ancak genel tablodan bakıldığında OnlyFans kurucusu Timothy Stokely içerik üreticilerine her ay yaklaşık 200 milyon dolar ödediklerini belirtir (Bilge, 2024). Potansiyel içerik üreticilerinin kazançlar bakımından dikkat etmesi gereken bir diğer istatistik ise en popüler içerik üreticilerinin kazancın yüzde kaçını aldığdır. Thomas Hollans’ın 2020 tarihli makalesine göre en popüler OnlyFans hesaplarının %1’i platformdaki tüm gelirin %33’ünü alırken, ilk %10’luk kesim gelirin %73’ünü almaktadır. İçerikler konusunda ise OnlyFans şeffaflık raporuna bakıldığında Mart 2024’ta platformda yaklaşık 44 milyon içerik yayınladığı görülür (Statista, Statista, 2024). Statista’nın paylaştığı bir başka istatistiğe göre Ocak 2024’ta ABD’deki kullanıcılar OnlyFans’ı yaklaşık 455 milyon kez ziyaret etmiştir. Hemen ardından Kanada’daki kullanıcılar siteyi 35 milyon kez ziyaret etmiştir (Statista, Statista, 2024).

4.4.3 Onlyfans, E-Pimps ve Hayalet Yazarlık

Jayson Rosero tarafından kurulan “Think Expansion” isimli OnlyFans pazarlama ajansı 2022 yılında otuzdan fazla kadının OnlyFans hesabını yönetmekteydi. Kadınlar adına tam hizmet veren bu ajans hesapları yürütmeye her yönüyle hakimdir. Hesapları sosyal medyada pazarlamaktan, günlük yazılarının tamamını yazmaya ve hatta erotik videolarını satmak için abonelerle yapılan görüşmelerde kadınların kimliklerine bürünerek doğrudan mesaj satışlarına kadar ilgilenmektedirler. Kadrosunu genişletmek için Instagram’ dan pek çok kadına mesaj atan Rosero’nun mesajı *“benimle çok para kazanacağını biliyorum, sizinle çalışmak istiyorum”* cümlelerinden oluşmaktadır (Marcus, 2022). Sosyal medyada yeterli vakit harcadığı takdirde drop-shipping şirketleri yönetmek, NFT basmak, kripto pompalamak, meta evrende gayrimenkul satmak gibi birbirinden farklı alanlarla meşgul olan genç yaşta insana rastlamak mümkündür. Birçoğunun Miami’de yaşadığı bu genç pazarlamacılar Silikon Vadisi’ninkiyle çelişen bir vizyona sahiptirler. Gelişen bu sınıfın parlak bir üyesi olan 27 yaşındaki Rosero gününü çalışanlarını yönettiği OnlyFans platformunda geçirmektedir. Kendi iş koluna “e-pimp” ismini veren Rosero forumlarda bulduğu çeşitli insanları ve satış elemanlarını işe alarak 2017 yılında Think Expansion’u kurmuştur. Aramaya gelen yat tüccarı, avukat ve sigorta şirketi gibi pek çok koldan potansiyel müşteri yaratmaya ve sosyal medya hesapları oluşturmaya aracı olmaktadır. Rosero 2019 yılında bir haber sitesine verdiği röportajda kendisini “dijital girişimci” olarak tanımlamaktadır. Think Expansion’un OnlyFans üzerine yönelmesindeki en büyük sebep sosyal medyadaki takipçilerini arttırmak isteyen bir OnlyFans yaratıcısı ile iş yapmasıyla başlamaktadır. Bu noktada Rosero sosyal erişim ile OnlyFans arasındaki kar ilişkisini fark ettiğini *“hiçbir işletme Instagram’daki büyümeden seks endüstrisinde çalışan biri kadar doğrudan fayda sağlamaz”* sözleriyle ifade etmektedir. Instagram her ne kadar çıplaklığa izin vermese de burada yayınlanan provakatif fotoğrafların platformlardaki satışları arttırdığını ifade eder. Bu doğrultuda, modellere ulaşmaya ve onlar adına sayfalar oluşturmaya başlanmıştır.

Her yeni müşteriden çıplak fotoğraf ve video isteyen şirketin bir takım hayalet yazarları bulunmaktadır. Bu yazarlar vardiyalı olarak çalışıp, gelen mesajlara cevap verme ve yeni abonelere izleme başına ödeme yaptıkları videoları satın almaya yönelik ikna etmeye çalışmaktadırlar. Aynı klipleri onlarca farklı kişiye satıp yalnızca o tüketiciye özel olduğu konusunda da inandırmak görev tanımları arasında yer almaktadır. Sohbet için kullanılan hayalet yazarlar satıştan oldukça az bir yüzde kazanırken geri kalan gelir ajanslar ve modeller arasında paylaşılmaktadır. Aboneleri kadınlarla konuştuklarına ikna etmek hayalet yazarların görevleri arasında yer almaktadır. Think Expansion’un web sitesinde *“en iyi müşterilerimiz bize içerik satın almak için değil, yalnızca bir bağ hissetmek için geliyorlar”* sözlerinden

oluşan bir yazı bulunmaktadır (Think Expansion, 2022). Gönderi bu arzunun iş kolu için oldukça önemli bir duygu olduğunun kanıtıdır. Think Expansion gibi aracı işletmelerin OnlyFans gibi bir fırsatı platformu fırsat olarak görmeleri söz konusudur. OnlyFans gibi platformlar bireysel içerik yükleyicilerini daimi olarak ölçeklerini büyötmeye teşvik etmektedirler. Bu ölçek her ne kadar görünürde büyüse dahi modellere ödenen meblağın büyük bir kısmı aracılar, hayalet yazarlar ve platformun kendisi tarafından alınır.

Ekko DM isimli Florida merkezli bir şirket hayalet yazarlar için 40 sayfalık bir kullanım kılavuzuna sahiptir. Kişilerin OnlyFans hesaplarından elde ettikleri brüt gelirin %70 gibi büyük bir kısmını talep eden şirket bir yandan üreticilere her ay on binlerce dolar gelir vaat etmektedir. OnlyFans'a daha çok para ödemek için gelen kişilerin bağ kurma amacı güttüğünü fark eden bu şirketler üreticilerin daha inandırıcı görünebilmeleri için her birinin detaylı ve yerleşik arka hikayesi olması gerektiğini vurgulamaktadır. Hazırlanan kullanım kılavuzuna göre 1.000 dolardan fazla harcayan kullanıcılara atılan mesajlar artık sevgili gibi olmalıdır. Verimliliği önceleyen bu şirketler kullanıcıların anında tatmin ihtiyacının karşılanmasını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda DM'ler beş dakikadan kısa bir süre içerisinde cevaplanmalıdır. OnlyFans odaklı bu şirketler insanların bastırılmaz arkadaşlık arzusu ve dijital görüntülerin sonsuz tekrarlanma ve İngilizce konuşan ucuz işgücü gibi ham maddelerinden faydalanmaktadır. Bu amaçla kurulan bir başka ajans ise Riley Reid isimli ünlü porno yıldızının arkasında olduğu All Star Hustle'dır. ASH isimli ajans modelleri %30 ve üzeri pay alan ajanslardan korumak iddiasıyla piyasaya giriş yapmıştır. Dolayısıyla modellerden %10 ile %15 arasında bir ücret alarak alternatif olmayı amaçlamaktadır. Ajans hangi içerik türlerinin en iyi performansı gösterdiğini tespit ederek üreticileri yönlendirme ve satış stratejisi oluşturma görevi üstlenmektedir. Bakıldığında geleneksel bir modellik ajansından ya da porno stüdyosundan farklı bir hizmet sağlamamaktadır. Diğer kurumlar ASH'ye kıyasla hesapların yönetilmesinde daha aktif rol alarak kardan da daha fazla pay almaktadırlar. Barselona merkezli bir OnlyFans ajansı olan KC Incorporation'da çalışan bir hayalet yazar kullanıcıların cinsel tatminin ötesinde erkeklerin sadece konuşacak birini aradığını belirtmektedir. Bu işin ne kadar yasal olduğu sorgulanmaya açıktır. Bu doğrultuda 2021 yılında Unruly isimli bir ajansa hayranlara yalan söyleme, onları kandırma ve yanıltma suçlamalarıyla dava açılmıştır. (Tenbarga, 2021). Platformun hizmet koşullarında her ne kadar "yalnızca bireyler üretici olabilir" yazıyor olsa da bir başka maddede üreticinin hesabını yönetmesi için bir ajanstan, temsilciden ve yönetim şirketinden yardım alabileceğini belirtmektedir.

4.5 Seks İşçiliğine Yönelik Damgalama

Seks işçiliğinin tarihine bakıldığında geliri oldukça belirsiz ve dışlanmış bir nüfusla karşılaşılır. Seks işçilerinin çalışma koşulları üzerindeki hakları da sınırlıdır. Seks işçilerinin çalışma koşulları üzerinde yeterince hak iddia edebiliyor olmaları bulundukları konjonktürde seks işçiliğinin suç sayılıp sayılmaması ile alakalıdır. Seks işçiliği güvensiz çalışma koşulları olan bir meslek grubu olması ve gün geçtikçe bu durumun derinleşmesinin mesleğin kriminalize edilmesi, reklam seçeneklerindeki kısıtlamalar ve SESTA-FOSTA ile gelen çevrimiçi güvenlik kaynakların kısıtlanması yer almaktadır (Bronstein, 2021). Bu koşullar altında seks işçileri çalışacakları koşullar hakkında daha az kontrol sahibi olurlar. Seks işçiliğini düzenlemeye yönelik tam veya kısmi suç sayma gibi modeller bulunmaktadır. Fuhuşu kısıtlayıcı yasalarının temel sebebi insan ticaretini veya istismarını önlemektir. Seks satın almayı suç sayan “Nordik modele” bakıldığında teoride seks işçilerinin istismarını önlemeye çalışan bu model sektörü yerin altına iterek bu kişileri savunmasız hale getirir. Hatta bazı durumlarda müşterilerle güç ilişkilerinde büyük bir dengesizlik yaratarak durumu işçilerin aleyhine çevirir. Yaratdığı açmazlara rağmen fuhuşla mücadeleye yönelik yapılan çalışmalarda İskandinav modeli Avrupa genelinde övülen ve cinsiyet eşitliğini desteklediğine inanılan bir uygulama olarak görülmektedir. Kingston’a göre, İskandinav modelinin, uyguladığı kısıtlamalarla çözmeye çalıştığı problemi daha da derinleştirdiği görülür (Kingston, 2019, s. 423-439). Seks işçiliğini yasallaştırmak iki katmanlı bir sisteme neden olur. Bunun nedeni ise diğer işletmelere uygulanandan daha fazla yük getirmesi ve dolayısıyla bazılarının düzene uyduğu bazılarının hala kriminalize edildiği bir ortam yaratır. Fuhuşu seks işçiliğinden çıkarmak ise seks işçiliğinin bir emek biçimi olarak ele alınmasını sağlar. Genelevler diğer işyerleri gibi sağlık ve güvenlik politikalarına uymak durumunda kalırlar. Yeni Zelanda’da 2003’te Fuhuş Reform Yasası kabul edildi. Yasa sayesinde seks işçiliğini suç olmaktan çıktı. Yasa seks işçilerinin insan haklarını, iş sağlığını ve güvenliğini önceler. Sektördeki damgalama ortadan kalkmasa dahi yapılan müzakerelerde seks işçilerinin yönetime haklarını daha güvenle talep etmelerini sağladı (Abel, 2014, s. 580-592). Yasal değişikliklerle birlikte dört yıl sonra nicel ve nitel yöntemler, seks işçilerinin yüzde 90’ından fazlasının yeni yasanın istihdam, yasal, sağlık ve güvenlik hakları verdiğine inandığını ortaya koymuştur. Yüzde 64’ü müşteri reddetmenin daha kolay olduğunu iddia ederken, yüzde 57’si polislerin seks işçilerine yönelik tutumlarının iyileştiğine inandığını belirtmektedir (Gillian Abel, 2007). Liberal feministler seks ticaretiyle mücadele edilmesi gerektiğini savunmakla birlikte bu tür işlerde çalışmalarını sınırlayan genel bir mevzuatla tüm seks işçilerini hedef almanın bu sektöre kendi isteğiyle girenleri engellediğini belirtmektedirler. Bu görüşte özetle hem kadınların kendi isteğiyle bu işi yapabilmesini sağlamak, hem de bu işi yapmaktan başka seçeneği olmayan savunmasız ve ötekileştirilmiş kadınların güvenliğini en üst düzeye çıkarmak için seks işçiliği suç olmakta çıkarılması savunulmaktadır. Suç olmaktan çıkarılmasının, daha kapsamlı taramalara, gruplar halinde çalışma olanağına ve polis/seks işçisi ilişkilerinin iyileşmesine olanak tanıyacağını düşünmektedirler. Seks ticaretiyle mücadele edilmesini

ancak ticarete konu olmamış seks işçilerini etkilememesi gerektiği savunmaktadırlar. Bu noktada devlet müdahalesinin yarardan çok zararı olduğunu belirtmektedirler.

Konunun diğer tarafını oluşturan radikal feministler ise seks işçiliğinin asla sömürsüz olmayacağını savunmaktadırlar. Kadın veya erkeğin yaptığı her seçimin ataerkil toplum gerçeğinden etkilendiğini varsaymaktadırlar. Yapılan her eylem cinsiyetçi şartlanmaya yanıttır. Yapılan her seçim ataerkil çerçevede yapılmıştır. Ataerkil toplum kadın bedenini metalaştıran bir endüstrinin varlığını desteklemektedir. Her şeyden önce kadınların arzu edirliliklerini ön planda tutarak sürecin her aşamasında rol oynamaktadır. Radikal feministler seks işçiliği mevzuatı için İskandinav modelini desteklemektedirler. Model seks işçiliğine bulaşmış kadınların sömürücü bir endüstride sömürülen taraf olarak rollerinden dolayı suçlanamayacağı ancak erkeklerin kadın baskısına dayalı bir endüstriyi finansal olarak destekleyip bu endüstriye dahil oldukları için suçlanabileceği fikrine dayanmaktadır. Bu fikirdekiler seks işçiliğinin suç olmaktan çıkarılmasıyla ilişkilendirilebilecek seks işçiliğinin normalleştirilmesine ve devletin sektörden gözünü ayırmasıyla kadınların sömürülmesindeki potansiyel artışa karşı çıkmaktadırlar. Seks ticareti, savunmasız insanların manipüle edilmesi ve seks endüstrisinin uygulanabilir bir kariyer seçeneği olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Temelde kadın düşmanı ve sömürsü üzerinden işleyen bu sektörde kimsenin çalışmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu görüş özetle seks endüstrisinin erkek arzusunun önceliklendirmek uğruna savunmasız kadınlara zarar veren kaçınılmaz bir şekilde sömürücü olduğunu vurgulamaktadır. Onlara göre hiç kimse seks işçiliği yapmamalıdır. Bu endüstri birçok kadında asla geçmeyecek psikolojik yaralar bırakan, sömürücü, zararlı ve inanılmaz derecede tehlikeli bir iştir. Seks işçiliği geçerli ve makul bir tercih olarak normalleştirilmemelidir. Seks işçiliğinin suç olmaktan çıkarılması seks ticareti üzerindeki denetimlerin azalmasına sebebiyet vermektedir.

Çalışmanın odağı her ne kadar çevrimiçi seks işçiliği olsa dahi fuhuş yasaları ve fuhuşun kriminalize edilmesi çevrimiçi seks işçiliğini de etkiler. Yasaların temelinde yapılan insan ticareti ve istismarına yönelik kültürel söylemler yalnızca yüz yüze seks işçiliğini etkilemekle kalmamış aynı zamanda çevrimiçi seks işçiliğine de sirayet etmiştir. Kısıtlayıcı modeller eşit olmayan biçimde uygulanarak problemlere çözüm olmak yerine eşitsizlikleri pekiştirir, işçileri daha büyük risk altına sokar. Dolayısıyla işçiler çalışma şekillerini değiştirmeye zorlanmış olurlar. Durumun etkileri ödeme işlemcilerinde ve çevrimiçi seks işçiliği platformlarının düzenlenmesinde görülmektedir. Çalışmanın en önemli anahtar kelimelerinden biri olan damgalama seks işçiliği özelinde oldukça komplikedir. Damgalama dereceleri seks işçiliği türlerine göre değişkenlik gösterir. Seks işçiliği türleri ve işçi grupları içerisinde fahişe hiyerarşisi oluşmaktadır. En saygın seks işçiliği türü pornografide performans sergilemektir. Berg, bazı performans sanatçılarının “porno yıldızı” kimliğini ana çalışma kimlikleri

haline getirmelerinin nedeninin yasal endüstriye verilen daha büyük saygınlıktan kaynaklandığını belirtir. Buna kıyasla pratikte fuhuşla ilgilenen insanların bulunduğu ve daha geniş bir seks endüstrisini temsil eden bu alanda uygulanan damgalama ve yapısal ayrımcılık daha kaygan bir zemindedir. Pornografide performans sergilemek ve tam hizmet seks işçiliği yapmak farklı seks işçiliği türleridir. Pornografi sanatçıları özel müşteri olarak ek gelir de elde ederler, seks işçileri aynı anda birden fazla şekilde çalışmaktadırlar. COVID-19 pandemisi ise yüz yüze seks işçiliği yapan pek çok kişinin çevrimiçi seks işçiliğine kaymasına neden olmuştur (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021).

Seks işçileri uzun yıllar boyunca pornografi ve fuhuş alanında kendilerini savunmak durumunda kaldılar (Berg, Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism, 2021). Seks işçilerine yönelik yöneticiler ve üçüncü şahıslar tarafından çizilen profil onların yalnızca fırsatçı ve yırtıcı oldukları doğrultusundadır. Yasanın müdahalesine ihtiyaç duyan bu seks işçileri genellikle kadındır (Nick Cowen, 2020, s. 284-303). Buna kıyasla pornografi ve geniş seks endüstrisindeki yönetici sınıfın rolleri daha karmaşıktır. Yöneticiler ve stüdyolar web sitesi yönetimi ve müşteri havuzuna erişim gibi idari görevler bakımından konforu daha yüksek olduğu iddia edilen bir alan sağlarlar.

Seks işçiliğini ve işçilerin var oldukları sektörü kriminalize etme girişimleri düşünülenin aksine sektörün ortadan kalkmasına sebep olmaz. Sektör yok olmadığı gibi işçileri daha tehlikeli çalışma koşullarında çalışmaya zorlar. Onları nerede ve nasıl çalışacakları konusunda daha dar bir alana sıkıştırır. Pornhub ve OnlyFans gibi platformlarda çalışan seks işçilerini dijital alanlardan silmek için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan biri seks işçilerinin kullandıkları dijital altyapıyı hedefleyerek nakit akışlarını kesmektir. Seks işçiliğinin resmi ve gayri resmi altyapılarına yönelik yapılan kısıtlamaların etkileri eşitsiz bir biçimde dağılır. Bu eşitsizlikten öncelikle kadınlar etkilenirken ardından queer ve trans işçiler en büyük olumsuzluğu yaşar. Gig-ekonomi işçileri, iş güvenceleri ve platformdaki faydalarının genişletilmemesi nedeniyle oldukça savunmasızlardır. Seks işçileri hem sosyal damgalanma hem de işlerinin ahlaki bir tehdit olarak görülen politikaların baskısı nedeniyle söz haklarının kısıtlı olduğu bir pozisyona sokar. Çevrimiçi seks işçileri diğer alanlardaki gig-ekonomi işçilerine kıyasla daha büyük bir belirsizlik içerisindeyler. Bu durumun sebebi ise başka yollarla çevrimiçi ödeme kabul edememeleri dolayısıyla platforma yönelik bağımlılıklarıdır. Platforma yönelik bağımlılık beraberinde çeşitli bankaların ve ödeme işlemcilerinin hizmet sunmayı geri çekme tehdidiyle perçinlenerek ekonomik güvencesizliği bir adım daha yukarı taşımaktadır. Çevrimiçi seks işçilerinin ayrımcılığa uğrama ve damgalanma deneyimleri pek çok koşulun bir araya gelmesiyle pekişmektedir. Seks işçiliğine ve pornografiye yönelik damgalama platform güvencesizliği ve sosyal güvenlik ağlarının kaldırılması arasındaki bağın fark edilmesiyle daha net anlaşılır.

Çevrimiçi seks işçiliği platformlarına yönelik yapılan ödeme işlemleri keserek çalışma potansiyellerinin önüne geçilmesi politikasının bu sektörü iki düzeyde hedef aldığı görülmektedir. İlki cinsel ticarete yönelik sanal alanlar olması ikincisi ise potansiyel bir sömürü kaynağı olarak görülen hizmetler olmasıdır. Bu politikalar seks işçilerini koruma altında alınan önlemlerin ve yasal girişimlerin bu kişileri da savunmasız hale getirme eğiliminin sürdürüldüğünün görülmesini sağlamaktadır. COVID-19 pandemisinde çalışanların kazançlarının bir kısmını çevrimiçi yöntemler sayesinde değiştirmesi en azından bazılarının virüse maruz kalma potansiyellerini yönetebilmelerini sağlamıştır (Lilith Brouwers T. H., 2020, s. 181). Çevrimiçi çalışma çalışanlara müşterileri profili konusunda daha seçici davranma ve sağlıklarını koruma gibi etkenlerle mali tampon olma görevi sağlayabilmektedir. Gig-ekonominin sağladığı esnek çalışma koşulları seks işçiliği de dahil olmak üzere pek çok işçi tarafından onaylanmaktadır. Ancak hem cinsel emek bakımından hem de diğer alanlarda gig-ekonominin yarattığı güvensiz ve kırılgan koşullar sağladığı fayda olarak iddia edilen koşulları da bir biçimde zayıflatmaktadır.

5 Araştırma

5.1 Araştırmanın Amacı

Tez önerisinin amacı geleneksel porno sektörüne alternatif üretilen mecralardan biri olan Onlyfans platformunun yarattığı değişiklikleri gig ekonomi, toplumsal cinsiyet rolleri, sansür ve beden sosyolojisi kavramları çerçevesinde ortaya koymaktır.

Araştırmanın amaçları arasında porno sektöründe gig ekonominin geleneksel porno kodları nasıl değiştirdiğini ortaya koymak bulunmaktadır. Geleneksel kodların yürütüldüğü porno sektörünün aksine başka çalışma koşulları ve kodları olan OnlyFans mecrasının porno oyuncularına nasıl bir ortam yarattığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu ortamın yarattığı koşullar değerlendirilmiştir. Diğer bir amaç olan porno sektörünün ve seks işçiliğinin toplumsal cinsiyet rolleriyle nasıl bir ilişkide olduğunu ortaya koyarak OnlyFans mecrasının bu bağlamda nerede konumlandığına ilişkin çıkarımlar yapılmıştır. Çalışmada bir başka önemli kavram da beden sosyolojisidir. Sosyoloji insanın içinde bulunduğu her konuyu kapsamaktadır. Marx'ın meta fetişizmi kavramı porno sektörüyle birlikte insan bedenini de kapsamaktadır. İnsan bütün bu alanlarda başta bedeniyle varlık göstermesinden dolayı beden sosyolojisi kavramı doğmaktadır. Porno endüstrisine yönelik bedenlerin alınıp satılabilen birer metaya dönüşmesine ilişkin tartışmalar sürmektedir. Özellikle kadınların porno endüstrisindeki varlıkları tartışmaya değerdir. Araştırmanın problematiği alternatif porno platformlarından biri olan OnlyFans'ın, dijital teknolojilerin kullanılmasının getirdiği çalışma şartları ve ekonomik açılardan, kadın içerik üreticileri için geleneksel porno sektöründen daha farklı bir ortam oluşturmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren hangi sorunları (damgalama ve fuhuşun kriminalize edilmesi gibi) yarattığını tartışmaktır.

Dijital platformların gelişmesi ile gig ekonominin artan yaygınlığı porno endüstrisinin de bu platformlara kaymasına yol açmıştır. Bu bağlamda araştırmanın hipotezi “aboneler açısından pornoya ulaşmanın yeni bir yolu, içerik üreticileri açısından da kolay yoldan çok ve vergisiz para kazanma yolu gibi yanlışlarla popülerleşen bu platformlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir” biçimindedir.

5.2 Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları

Çalışma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Bu yöntemlerden betimsel analiz yöntemi konuyu veya nesneyi ayrıntılı olarak açıklamayı amaçlayan bir analitik yaklaşım olduğu için araştırma tasarımında tercih edilmiştir. Bu analiz yönteminde bir olayın ölçülebilir özelliklerini ve belirleyici unsurlarını tanımlamak amaçlanır. Böylece olayların daha iyi anlaşılıp derinlemesine bilgi edinilmesi mümkün olur. Bu tezde, OnlyFans içerik üreticilerine ilişkin sosyal medyada oluşan toplumsal algının ölçülebilir belirleyici unsurlarını belirleyip tespit etmek ve ölçebilmek için bu yöntem kullanılmıştır.

Araştırmada, OnlyFans platformunun kapatılmasına ilişkin 2023 Haziran ayında 2024 Haziran ayına kadar X platformunda atılan tweetler platformun izin verdiği kadarıyla toplanmıştır. X'in API'si kullanılarak veri çekmek mümkün olmadığından veri kazıma (data scraping) araçları kullanılarak toplanan tweetlerin içeriği NVivo ve MaxQDA isimli nitel analiz yazılımları ile analiz edilmiştir. Böylece dijital mecrada OnlyFans platformuna ilişkin algı, toplumsal cinsiyet rolleri, sansür, gig ekonomi ve beden sosyolojisi kavramları bağlamında içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

5.3 Araştırmanın Modeli

Geleneksel porno endüstrisine alternatif bir mecra olarak çıkan OnlyFans platformu COVID-19 pandemisiyle popülerliğini arttırmıştır. Yalnızca dünyada değil Türkiye'de de porno içerik üreticileri için tercih edilen bir platform haline gelmiştir. Ancak platform CİMER'e yapılan şikâyetler dolayısıyla Haziran 2023'te kapatılmıştır. Sansür kavramı tam da bu noktada devreye girmektedir. Porno endüstrisinin tarihi boyunca sansür kavramı hem etik hem de hukuki çerçevede tartışılmış bir konudur. Dolayısıyla hem OnlyFans platformu özelinde hem de genel perspektifte tekrardan ele alınmıştır.

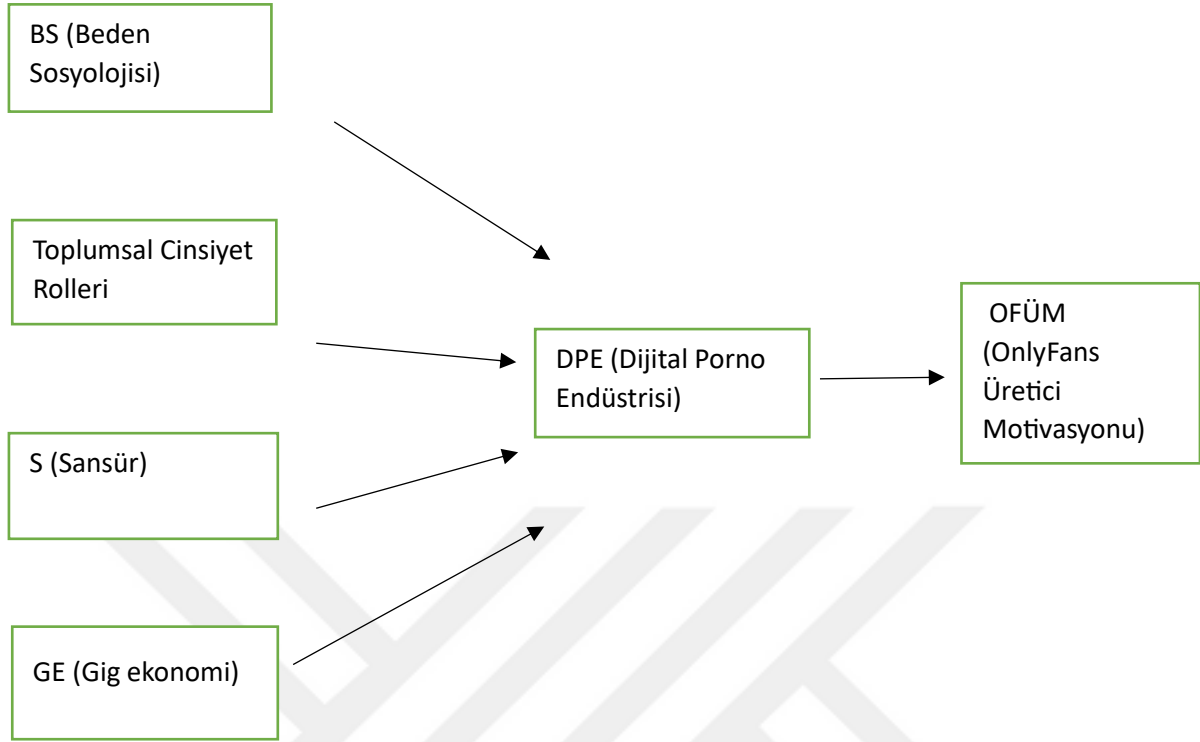
Geleneksel porno kodlarına alternatif kodlar oluşturma, gig-ekonomi koşulları etrafında gelişmesi bakımından içerik üreticilerinin para kazanma ve çalışma koşulları dönüşüme uğramıştır. Gig-ekonomi kavramı dijitalleşme ile birlikte pek çok iş kolunun temel çalışma koşullarını şekillendirmektedir. Dijital dönüşüme ek olarak COVID-19 pandemisinin yarattığı ekonomik kriz özellikle gig-ekonominin hakim olduğu iş koşullarına itmiştir. Porno endüstrisinde de benzer bir durum yaşanmıştır. Pandeminin başladığı dönemde pek çok kişi kolay ve hızlı para kazanma beklentisiyle OnlyFans platformunda içerik

retmeye başlamıştır. Bu sebeple gig-ekonominin dijital porno endüstrisinde yarattığı avantaj ve dezavantajlar tartışılmaya değerdir.

Pornonun hammaddesi olan beden, tarih boyunca süregelen anlamı ve ona yüklenen anlamlar bakımından sosyolojik perspektiften değerlendirilmeye değerdir. Çalışma “kadın bedeni” özelinde çalışılacağı ve örnek kümenin kadın olmasından dolayı literatür de buna yönelik şekillenmiştir. Beden ve emek ilişki toplumun kadına yüklediği eşit olmayan bakım yükü dolayısıyla büyük bir adaletsizliğe neden olmaktadır. Bedene ilişkin geleneksel, liberal, radikal ve sosyalist/Marksist feminist teoriler bulunmaktadır.

Özellikle OnlyFans konusu çerçevesinde Türkçe literatürde yapılan çalışmalar sosyoloji ve bilişim hukuku alanında yapılmıştır. Sosyoloji tezi olan çalışma beden ve mahremiyet ekseninde şekillenmiştir. Diğer bir çalışma ise beden teşhiri ve vücudun metalaşması bakımında ele alınarak diğer çalışmayla benzerlik göstermektedir. Bilişim hukuku alanında yapılan bir çalışma ise çocuk cinsel istismarına yönelik OnlyFans platformunu ele almaktadır. Bu çalışma öncelikli olarak bir bilişim tezi olması dolayısıyla dijitalleşme ekseninde değişen porno sektörünü ele alarak çalışma koşullarının nasıl değiştğini incelemektedir. Bu bakımdan araştırma toplumun teknolojiyi değiştirmesi ve aynı zamanda teknolojinin toplumu nasıl değiştirdiği sorularına cevaplar arama ilkesiyle inş edilmiştir. Konuya ilişkin ele alınan bir diğer kavram ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Bu bağlamda, kadına yönelik ve porno sektörüne yönelik bakış aıların feminist teorinin sunduğu pek çok perspektiften bakılarak değerlendirilmiştir. Seks işçiliği tarih boyunca pek çok bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Feminist perspektifle seks işçiliğine ve porno endüstrisine genelden özele doğru bir bakış açısıyla bakılmıştır. Araştırmanın zgnlğ bakımından sosyal mecralarda OnlyFans platformuna ilişkin genel kanı sansür, toplumsal cinsiyet rolleri, gig-ekonomi ve sansür kavramlarıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın modelini şu şekilde görselleştirmek mümkündür:

Şekil 1 OnlyFans Üretici Motivasyonu Araştırma Modeli

5.4 Araştırmanın Bulguları

Araştırmada X'ten "OnlyFans" ve devamında "yasaklandı", "açılsın", "kazanç", "vergi", "Türkiye", "şikâyet", "sansür", "özendirme", "engellenmiş", "erişim engeli", "dolar saçanlar", "cimer", "cimere şikâyet" ve "beden" hashtagleriyle arama yapılarak çoğunlukla OnlyFans'in kapatıldığı dönem olan 2023 Haziran'dan 2024 Haziran tarihine kadar atılmış 2245 tweete ulaşılmıştır. Bunların 1775 tanesi tekil tweettir. Bu tweetler üzerinde nitel veri araştırma yazılımları olan Nvivo ve MaxQDA kullanılarak analizler yapılmıştır. Tweetler üzerinde Nvivo'da içerik analizi ve MaxQDA'da tema analizi yapılmıştır.

SANSÜR

Erişim Engeli ve Sansür

1. Devletin OnlyFans'a erişim engeli getirmesi, bu tür platformların yasaklanması için yapılan şikâyet kampanyaları ve bu yasakların şeriat ile ilişkilendirilmesi gibi konular işlenmiştir.
2. Sansürün genel olarak eleştirilmesi ve bu tür platformların neden kapatıldığı üzerine tartışmalar gözlemlenmiştir.
3. Onlyfans'in yasaklanması için CİMER'e şikâyet kampanyası başlatılması OnlyFans'ın yasaklanmasının ifade özgürlüğüne ve kişisel özgürlüklere müdahale olduğu tartışmaları yer almaktadır. Yasaklamanın çözüm olmadığı, eğitimin önemli olduğu belirtilmiştir.

Sosyal Medya ve Yasal Düzenlemeler

1. Diğer sosyal medya platformları (TikTok, Instagram) ile OnlyFans'in karşılaştırılması ve benzer düzenlemelerin bu platformların da sansürlenmesi gerektiği kanısı bulunmaktadır.

Mahremiyet ve Güvenlik

1. OnlyFans'in bireylerin mahremiyetini ihlal etmesi ve bu konuda yaşanan güvenlik sorunları ifade edilmiştir.
2. Platformun kullanıcılarının karşılaştığı yasal ve sosyal baskılardan söz edilmiştir.

Tweetlerin tema analizinde çıkan erişim engeli ve sansür temasına bakıldığında sansürü haklı bulanlar ve eleştirenler arasında ciddi bir kutuplaşma olduğu görülmektedir. Sansürü haklı bulanlar pornografiyi ahlaki açıdan yozlaştırıcı bulmaktadırlar. Karşıt düşüncede olanlar ise özgürlükçü bir perspektiften bakarak sansürün ifade özgürlüğünün kısıtlanması anlamına geldiğini savunmaktadır. Literatür kısmında sansür başlığında da bahsedildiği üzere bu konudan muhafazakâr ve geleneksel liberal yaklaşımlar bulunmaktadır. Muhafazakârların bakış açısına göre devlet toplumun ahlaki inançlarını desteklemek ve bu sınırları aşan faaliyetleri kısıtlamakta zorlayıcı gücünü kullanabilir (Kultgen, 1985). Muhafazakârlar yetişkinlerin özel alanlarında dahi pornografiyi yayınlamalarını ve izlemelerini devletin yasaklamasını meşru bulur (Marlin, 1992). Bu bakış açısında, pornografi ahlaki açıdan yanlış olanı

tetiklemesi dolayısıyla toplumun düzenli ve istikrarlı yapısını sekteye uğratmaktadır. Bu tema altında çıkan CİMER’e şikâyet içeriği incelenmeye değerdir.

Sosyal ve medya ve yasal düzenlemeler temasının altında X kullanıcıları yalnızca OnlyFans platformunun değil, Tiktok ve Instagram’ın da kapatılması gerektiğini savunmuşlardır. Görüldüğü üzere sansürün sınırı bulunmamaktadır. Liberal olarak adlandırılabilir kesimde bahsedilen şeriat söylemi sansürlemenin sınırsızlığına işaret etmektedir.

Pornografinin ve bu konu özelinde OnlyFans platformunun yasaklanmasını ifade özgürlüğünün ihlali olarak gören kesim ise geleneksel liberaller olarak adlandırılmaktadır. Muhafazakârların benimsedikleri “yasal paternalizm” ilkesini reddetmektedirler. Liberaller pornografiyi konuşmanın toplum için entelektüel, sanatsal ve edebi açıdan pek katkısı olmadığına inansalar dahi konunun korunması gerektiğini savunmaktadırlar. Pornografi ve sansür konusu, tartışılmaktan kaçınılan fakat gün gibi ortada olan toplumsal bir gerçektir. Bu konu özelinde yetişkinlerin herhangi bir inanç sisteminin koyduğu gerekçeler yüzünden kendi inanç sistemlerini ve özel zevklerini yok saymamaları miti yatar. Ahlaki çoğunlukların muhalif azınlıkları baskılamasına izin vermek liberallere aykırıdır.

Mahremiyet ve güvenlik temasında, OnlyFans’ın bireylerin mahremiyetini ihlal ettiği ve kişilerin güvenlik problemi yaşadığı savunulmuştur. OnlyFans, diğer porno sitelerine kıyasla daha içeriklerin gizli tutulması bakımında daha güvenli bir arayüz oluşturmaya rağmen X kullanıcıları tarafından güvensiz bulunmuştur. Diğer bir yandan, OnlyFans platformundaki içerik üreticilerinin yaşadığı sosyal ve yasal baskıya değinilmiştir. İçerik üreticilerine yönelik yasal düzenlemelerden literatürde bahsedilmiştir. Seks işçiliğini düzenlemeye yönelik tam veya kısmi suç sayma gibi modeller bulunmaktadır. Fuhuşu kısıtlayıcı yasalarının temel sebebi insan ticaretini veya istismarını önlemektir. Çevrimiçi seks işçilerinin ayrımcılığa uğrama ve damgalanma deneyimleri pek çok koşulun bir araya gelmesiyle pekişmektedir. Seks işçiliğine ve pornografiye yönelik damgalama platform güvencesizliği ve sosyal güvenlik ağlarının kaldırılması arasındaki bağın fark edilmesiyle daha net anlaşılır. Platforma yönelik yasal kısıtlamalar toplumun da bakış açısını radikalleştirmektedir. Bu durumu fark eden X kullanıcılarının mevcut olduğu tweetlerden çıkan temadan anlaşılmaktadır.

GIG – EKONOMİ

Bu konuda iki alt başlıktan bahsedilebilir: Vergilendirme ve Medyanın Rolü.

Vergilendirme

1. OnlyFans üzerinden kazanç elde eden kullanıcıların ekonomik durumları ve bu gelirlerin vergilendirilmesi gerektiği konuşulmuştur.
2. Hayat pahalılığından şikâyet eden bireylerin OnlyFans gibi platformları gelir elde etme aracı olarak görmesi, bunun kolay para kazanma hırsına yol açtığı düşünceleri bulunmaktadır.

Medyanın Rolü

1. Medyanın OnlyFans ve benzeri platformlar konusundaki haberleri ve bu haberlerin toplum üzerindeki etkisi tartışılmaktadır.
2. Medya üzerinden yapılan kampanyalar ve bunların sonuçları tartışılmaktadır.
3. Türk dizileri ve diğer medya içeriklerinin OnlyFans'tan daha tehlikeli olduğu iddiaları, medya üzerinden topluma verilen mesajlar ve ahlaki değerler üzerindeki etkileri tartışılmaktadır.

Çalışmanın gig-ekonomi başlığı altında kategorize edilen vergilendirme temasında, sosyal mecralardaki kullanıcıların bu konuya olan bilgilerinin sınırlı olduğu görülmektedir. OnlyFans platformuna ödenen abonelik ücretleri üzerinde vergilendirme yapılmaktadır. Ancak ikinci tespite bakıldığında, ekonomik krizin bireyleri bu platform ittiği tartışılmaktadır. Literatürde gig-ekonomi güvencesizliği başlığında değinildiği üzere OnlyFans her ne kadar kolay ve hızlı para kazanıldığı imajı çiziyor olsa da rakamların çok değişken ve pek çok faktöre bağlı olması OnlyFans özelinde yaratılan ütöpik kazanç imajını daha gerçekçi bir noktaya taşımaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM

Bu konuda ise dört alt başlıktan bahsedilebilir: Feminizm ve Cinsiyet Roller, ve Feminizm ve Cinsiyet Roller, Çelişki ve İkiyüzlülük ve Özendirme ve Etki.

Feminizm ve Cinsiyet Roller

1. Feminizm bağlamında, kadınların nasıl para kazanacaklarının sınırlandırılması ve ataerkil toplumun baskıları ele alınmış. Ayrıca, cinsel içerik üreticilerinin teşhircilik ve eskortluk ile ilişkilendirilmesi gibi cinsiyetçi yorumlar bulunmaktadır.
2. Kadınların OnlyFans üzerinden para kazanma yöntemleri ve bu durumun toplumda nasıl algılandığı tartışılmaktadır.

Çelişki ve İkiyüzlülük

1. Toplumun bir yandan OnlyFans'ı yasaklamak istemesi, diğer yandan abone olup para ödemesi gibi çelişkili davranışlar vurgulanmaktadır.

Özendirme ve Etki:

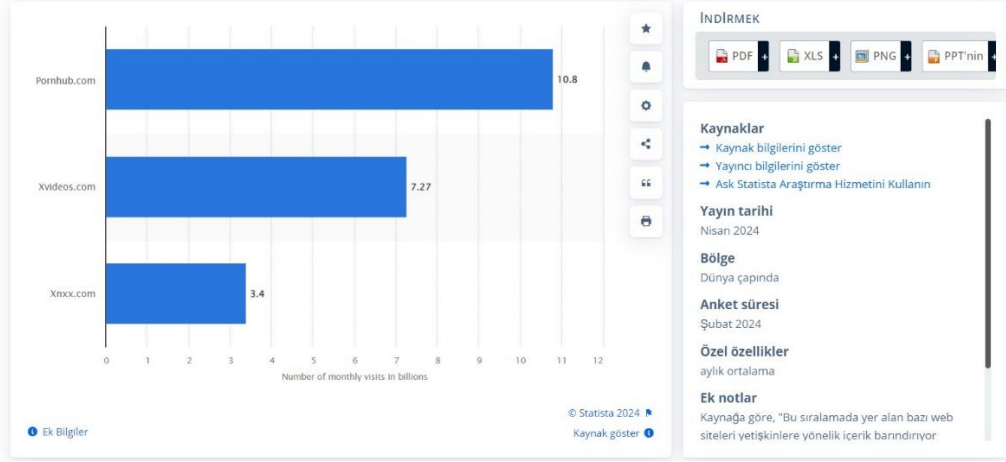
1. OnlyFans kullanıcılarının diğerlerini özendirme etkisi ve bu durumun gençler üzerindeki olumsuz etkileri tartışılmaktadır.

OnlyFans hashtaginde yapılan aramalar arasında OnlyFans ve kadın hashtagi bulunmamaktadır. Buna rağmen konu yalnızca kadınların bedenleri bağlamında tartışılmaktadır. Feminizm ve Cinsiyet Roller temasına bakıldığında tweetlerden yapılan çıkarım ataerkil düzenin kadınların nasıl para kazanacaklarını sınırlandırdığı görülmektedir. Çevrimiçi seks işçiliği eskortluk ve teşhircilik ile ilişkilendirilerek kadınlar damgalanmaya ve dışlanmaya devam etmektedir. Konu erkek içerik üreticileri özelinde tartışmaya dahi açılmamaktadır.

Literatürde porno karşıtı feminist argümanlar ışığında, MacKinnon'a göre pornografi kadınların korunmasızlığından beslenen, çocukların ticaretinin yapıldığı ve acılarından kazanç sağlayan bir kamu kurumudur (MacKinnon C. , 2020). Buna karşılık olarak pornografide yer alan kadınların bir kısmı da sömürüldüklerini reddederek, porno yıldızı olmanın kendi özerk kararları olduğunu ileri sürerler. Üzerine düşünülmezsizin kadınların sömürü mağduru olduklarını iddia etmenin ataerkillik olduğunu düşünürler (Gruen, 1997). Kadınların porno aktörü olma kararlarının ardında kariyer peşinde koşan zeki vatandaşlar olabileceğini savunurlar. Pornografiyi yasaklamanın kariyerlerine devam etme hakkını ellerinden aldığını ve dolayısıyla bunun paternalist bir müdahale olduğunu öne sürerler (McElroy, 1995).

Atılan tweetlerden çıkan çelişki ve iki yüzlülük teması, konunun dünyada ve Türkiye'deki gerçekliğini yansıtmaktadır. Pornhub'ın kapatılmasını destekleyen muhafazakâr grubun karşısında duran şey tarih öncesi dönemden bu yana süregelen ve dönüşüme uğrayan porno endüstrisidir. Pornografiye karşı muhafazakâr görüş dünyanın her yerinden belirli muhafazakâr kesimlerce reddedilmiştir. Ancak karşı çıkılan endüstriye ilişkin Statista'da yer alan istatistiklere bakıldığında “*Şubat 2024 itibarıyla pornhub.com, aylık ortalama 10,8 milyar ziyaretle küresel kullanıma yönelik önde gelen yetişkinlere yönelik içerik ve pornografik web sitesine sahipti. Xvideos aylık 7,27 milyar ziyaretle ikinci sırada yer alırken, xnxx aylık ortalama 3,4 milyar ziyaretle üçüncü sıradadır.*” (Statista, Most popular pornographic websites worldwide as of February 2024, by total visits, 2024). Aşağıda, Şubat ayı itibarıyla en popüler pornografik sitelerin aldığı toplam ziyaretçi sayısının grafiği bulunmaktadır.

şubat 2024 itibarıyla dünya çapında en popöler pornografik web siteleri, toplam ziyaret sayısına göre
(milyar olarak)

şekil 2 şubat 2024 itibarıyla dünya çapında en popöler pornografik web siteleri, toplam ziyaret sayısına göre *Kaynak: (Statista, Most popular pornographic websites worldwide as of February 2024, by total visits, 2024)*

dolar saçmalarıdır. Bu olaya ilişkin “*para dağıtmıyorlar, kendi reklamlarını yapıyorlar*” tweetleri atılmıştır. Bunun sebebi ise üreticilerin platform üzerinde dolar bazında ödeme almaları ve kitleler tarafından “kolay para” kazanmakla eleştirilmeleridir. İçerik üreticileri de platformun kapatılmasını ve gelen eleştirileri kendilerince bu şekilde protesto etmişlerdir.

“*para kazandıkları EN MASUM yol hastalık*” tweetleri ile içerik üreticilerini yaptıkları mesleğin “masum” olmaması dolayısıyla damgaladıkları görülmektedir. Diğer bir yandan ise “*para kazandıranları sorgulamak gerek*” tweeti konuya dair arz-talep mevzusuna dikkat çekmektedir. Bir başka tweette içerik üreticilerinin “*para uğruna ahlak dışı işler*” yaptıkları vurgulanmaktadır. Online seks işçiliği pek çok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de ahlak dışı bir iş olarak görülmektedir. Bakıldığında insanlığın tarih öncesi dönemlerden, Babillerden bu yana cinselliği kayıt altına alma pratiği dönüşüme uğrasa da hiç son bulmamıştır. Değişen şey koşullar ve insanların bakış açısı olmuştur.

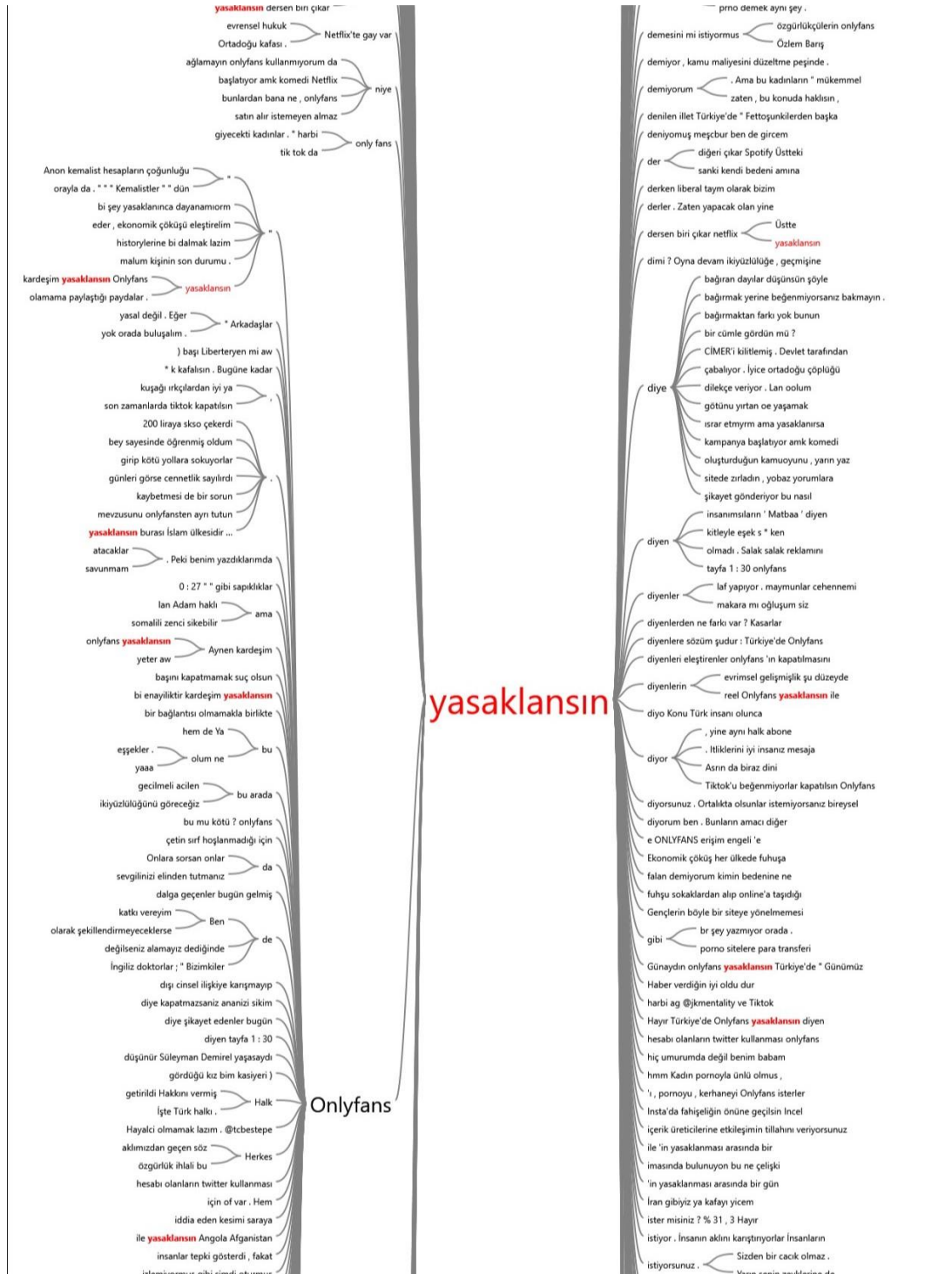
Para hashtagi altına bulunan “*fuhuşu teşvik eden*” tweeti bireylerin OnlyFans’ın online seks işçiliğine teşvik edildiğini göstermektedir. Ancak diğer bir yandan “*para verilerek kullanılan şahsi bir platform*” tweeti platformun kullanılmasının karşılıklı rızaya dayalı olduğuna atıf yapmaktadır. Bu bağlamda içerik üreticileriyle yapılan görüşmelerde pornonun istismar olmadığına dair savundukları temel dayanak karşılıklı rızaya dayalı olmasıdır. “*Para yağıyormuş gibi gösterilmeye çalışılması*” tweeti ise gig ekonominin güvencesiz koşulları ve veri sömürgeciliği başlığı altında bahsedilen gig ekonomi platformları tarafından oluşturulan kişilerin çok para kazanacağına dair yanıltıcı imajı destekler niteliktedir. Ekonomik kriz toplumdaki makası gün geçtikçe açmaya devam ederken bu platformdan para kazanan kişilerin bu parayı kolay olarak kazandıklarını düşünceleriyle nefret söylemlerini beslemektedir.

Para başlığı altında içerik üreticilerin dair bakış açısı genellikle “*kolay para*” kazandıkları yönündedir. Türkiye’de yaşanan ekonomik krizin etkisiyle de insanlar kendi deyimleriyle kolay para kazandıklarını düşündükleri insanlara daha çok tepki göstermektedirler. Tweetlerin temalarına bakıldığında devletin vergilendirme hakkında daha sıkı olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Ancak devlet hali hazırda platformdaki abonelik ücretlerinden vergi almaktadır. Dolayısıyla, OnlyFans’a erişim engelinin getirilmiş olması yalnızca sembolik bir adım olduğu düşünülmektedir.

OnlyFans’ın sansürlenmesinin Türkiye özelinde haber değerin yüksek olmasının sebebi son yirmi yılda değişen siyasi atmosfer ve getirileridir. Toplumun sansür hakkında kutuplaşması günümüz Türkiye’inde sansürün yalnızca OnlyFans platformuna özel kalmayacağına ilişkin korkudur.

Çalışmanın Türkiye’de porno başlığında kısmında bahsi geçen “yasal paternalizm” kavramının etkileri erişim engeli tweet analizinde rahatlıkla gözlemlenmektedir. Bireyler kamusal alanda müzakere imkanları olduğu halde karar mercii olarak devletin bir kurumuna şikâyetle bulunmayı makul görmektedirler. Böylelikle devlet ve vatandaşlar arasında kanaatimce ebeveyn-evlat ilişkisi gelişir.

Türkiye örneğinde, veriler incelendiğinde konu hakkında paylaşımda bulunanların bir bölümünün devleti baskıcı, kısıtlayıcı ve kendi doğrularını dayatan bir ebeveyn misali olarak ve kendilerini de pasif evlatları olarak konumlanan vatandaşlar biçiminde görüp mahremlerine ve bireysel yaşamlarına doğrudan müdahale olduğu iddiasındadırlar. Buna karşılık, yasal paternalizmin farkında olan ve reddeden bir kesimin varlığı da görülmektedir. Daha özgürlükçü olarak nitelendirebilecek olan bu kesim konuyu dini kuralların geçerli olduğu bir yönetim biçimi olan şeriata bağlayarak bireysel hak ve özgürlüklerini kaybetme korkusu yaşamaktadırlar. Dolayısıyla erişim engeli getirilen bir içerik üretim platformu üzerinde Türkiye’de kutuplaşmanın bir başka boyutuna şahit olunmaktadır.

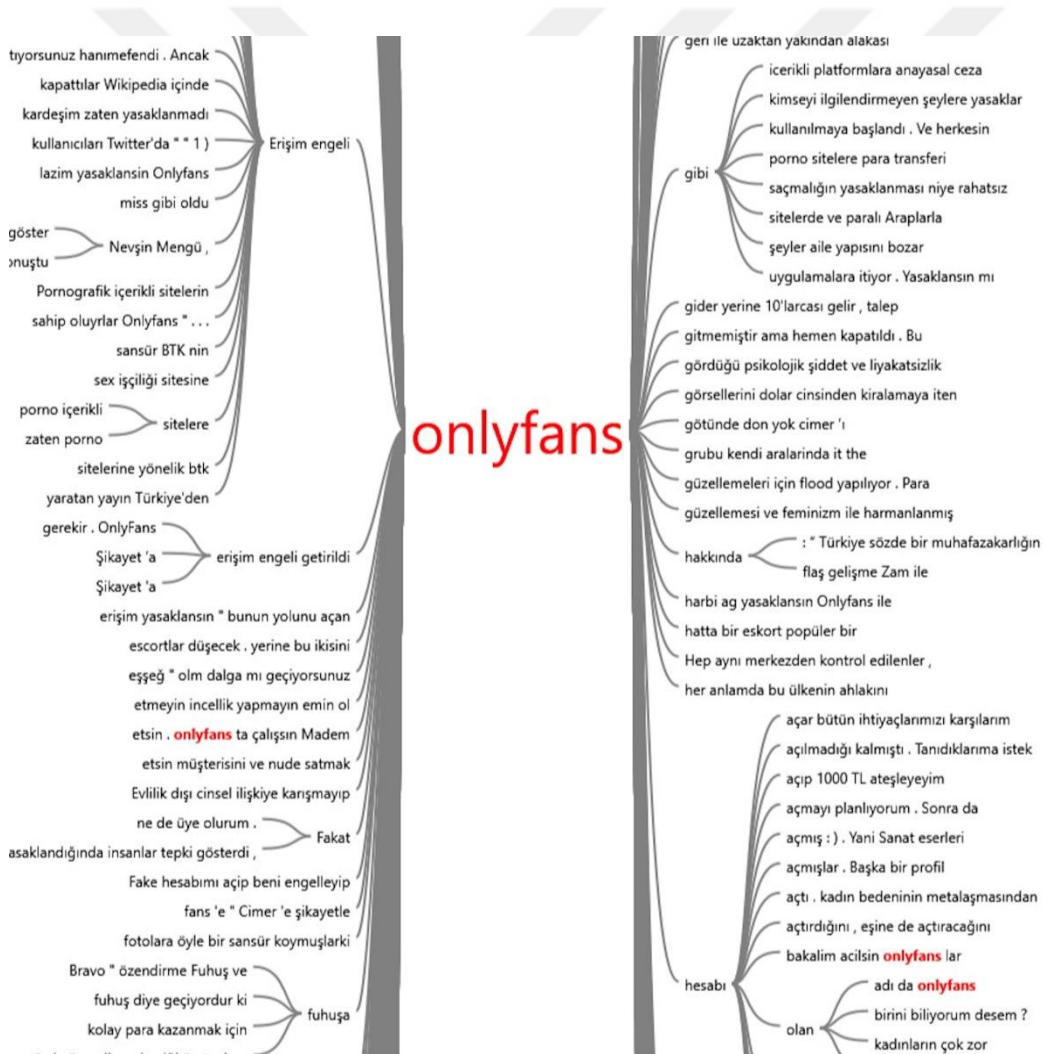

Şekil 6 OnlyFans Yasaklansın Konusunda Atılan Tweetlerin İçerik Analizi

OnlyFans yasaklansın hashtaginden alınan tweetlere bakıldığında “yasaklansın ucubeleri görmek istemiyorum”, “alayı çomar zaten” gibi nefret söylemi içeren pek çok ifade bulunmaktadır. Konu yalnızca OnlyFans’ın kapatılmasıyla kalmamış aynı zamanda “Tiktok yasaklansın”, “Netflix yasaklansın” ifadeleriyle başka platformlara da sıçramıştır. Bir başka dikkat çeken tweet “pornhubtan

çıkmayan adamlar Türkiye’de OnlyFans yasaklasın diyor” ifadesidir. Türkiye’de porno siteleri her ne kadar yasaklı görünse de VPN üzerinden erişmek mümkündür. Toplum ve hatta bu hashtag altında tweet atan kullanıcılar tarafından bilinen bu gerçek görmezden gelinmektedir.

Kapatılmasını onaylayan tweetlere karşılık “özgürlük ihlali”, “tarikatler ve cemaatler yasaklansın” ve “İran gibiyiz” ifadeleri bulunmaktadır. Türkiye’de OnlyFans dışında kapatılması gereken tarikatler ve cemaatler olduğunu vurgulayan kullanıcılar da bulunmaktadır. Konunun ifade özgürlüğünün ihlali olduğunu ve yalnızca belli bir kesimin değil herkesin haklarının korunması gerektiğini düşünen bir taraf da mevcuttur.

aşlı nefret söylemleriyle dışlamakta ve ancak onların bu sansürü
dığında ortaya çıkan hâkim düşünce porno tüketicilerinin de yal
ışçılığından kurtarılması gerektiğidir.

90

OnlyFans kelime bulutunda en çok göze çarpan kelimeler “kadın”, “porno”, “cimer”, “cinsel”, “erişim”, “tiktok”, “engeli”, “şikâyet”, “kapatılsın”, “yasaklanması”, “Allah” “özendirme” ve “twitter” kelimeleridir. Bu bağlamda, X kullanıcıları OnlyFans platformunu insanları online seks işçiliğine özendirmesi bakımından kapatılmasını makul buldukları görülmektedir. “Allah” kelimesinin kelime bulutuna girmiş olması Türkiye’deki dini muhafazakârlığın da altını çizmektedir.

Tablo 1 OnlyFans Hakkında Atılan Tweetlerde En Sık Tekrar Eden Kelimeler

Kelime	Uzunluğu	Sayısı	Ağırlıklı Oranı (%)
OnlyFans	8	1080	4.37
Erişim Engeli	12	387	1.57
Yasaklansın	11	261	1.06
Şikâyet	7	239	0.97
Para	4	161	0.69

En sık tekrar eden kelimeler listesine bakıldığında ilk olarak “OnlyFans”, “yasaklansın”, “şikâyet”, “erişim engeli” ve “para” kelimeleri göze çarpmaktadır. Konun temelinde duran para kelimesi, atılan tweetlere bakıldığında yaşanan ekonomik krizle oldukça bağlantılı olduğu göze çarpmaktadır. Genel tartışma yasaklanması ekseninde yapılmaktadır.

Tablo 2 Tweetlerin Duygu Analizi Tablosu

Duygu	Referans Sayısı
Pozitif	192
Çok Pozitif	41
Orta Derece Pozitif	151
Negatif	620
Çok Negatif	427
Orta Derece Negatif	193

Yapılan duygu analizinde atılan tweetlerin 192'si pozitif duygularla atılmıştır. Bunların 41'i çok pozitif, 151'i orta derecede pozitif duygularla atılmıştır. Tweetlerin 620'si negatif duygularla yazılmıştır. Bunların 420'sini orta derecede negatiflik, 193'ünü ise çok negatif duygular oluşturmaktadır. Yapılan içerik analizlerinde pozitif duyguları ifade özgürlüğünün ihlali eksenindeki tartışmalar oluşturmaktadır. Negatif söylemlerin kaynağını ise damgalama, dışlama ve nefret söylemleri oluşturmaktadır.

5.5 Araştırmanın Sonucu

Geleneksel üretim araçlarının dijitalleşmesinden pek çok sektör etkilenmiştir. Bu sektörlerden biri de porno endüstrisidir. Geleneksel porno endüstrisinin sahip olduğu stüdyo kullanımı, senaryo ve yönetmenin bulunması gibi faktörler pornonun dijitalleşmesi ile değişime uğramıştır. Bu bağlamda belli başlı platformlar ortaya çıkmıştır. Bu platformlardan bir tanesi OnlyFans isimli dijital içerik üretim uygulamasıdır. OnlyFans başlangıçta her türlü içeriğin üretilmesi ve platforma yüklenmesi ile ortaya çıkmıştır. Ancak COVID-19 pandemisiyle birlikte çoğunlukla porno içeriklere sahip olan bir platforma evrilmiştir. Böylelikle porno endüstrisinin geleneksel kodlarından daha farklı kodlar geliştirmiştir. Gig ekonominin sahip olduğu avantajlar dolayısıyla pek çok kişi pornografik içerik üretmek adına platforma akın etmiştir. Platformun yarattığı koşulların tam anlamıyla avantaj olduğunu söylemek mümkün değildir.

Türkiye ve dünyanın pek çok ülkesinde sansürlenmeye çalışılan OnlyFans Türkiye'de erişime kapalıdır. Beden sosyolojisi, sansür, toplumsal cinsiyet ve gig ekonomi gibi pek çok konuya temas eden bu konu araştırılmaya değerdir. Bu bağlamda araştırmada X platformundan çekilen 2245 tweet ayıklanarak 1775'i NVivo ve MaxQDA isimli nitel analiz yapan yazılımlarıyla analiz edilmiştir. Analiz doğrultusunda erişim engeli ve sansür, sosyal medya ve yasal düzenlemeler, ekonomik boyut, ahlak ve toplum, özendirme ve etki, vergilendirme, mahremiyet ve güvenlik, medyanın rolü, feminizm ve cinsiyet rolleri ve çelişki ve iki yüzlülük gibi temalar ortaya çıkmıştır. Sansür ve erişim engeli temasında sosyal mecrada ciddi bir kutuplaşma olduğu görülmektedir. Muhafazakâr olarak tanımlanabilecek ve yasal ahlakçılığı savunan kesim ve konuyu ifade özgürlüğü bakımından ele alan liberal denebilecek kesim sansürlemeye ilişkin karşıt görüşleri savunmaktadırlar. Araştırmanın gig-ekonomi başlığı altına kategorize edilen vergilendirme temasında içerik üreticileri kolay para kazanmakla nefret söylemine maruz kalırken kullanıcıların bu kazançların vergilendirmediğine yönelik algıları da büyük bir tartışma konusudur. *“2022 yılında yürürlüğe giren Gelir Vergisi Kanuna 193. 20 B Maddesi ile Sosyal Medya İçerik Üreticileri için vergi düzenlemesi yapılmıştır”* (Köprü, 2023). Bir sosyal medya platformu olan OnlyFans da bu yasaya dahildir. Çalışmanın toplumsal cinsiyet rolleri ve feminizm başlığında kategorize edilen çelişki ve ikiyüzlülük, özendirme, etki ve feminizm temalarında çoğunlukla kadınlara ilişkin

söylemler bulunmaktadır. OnlyFans ve kadın filtresi dışında başka filtreler kullanılmasına rağmen çevrimiçi seks işçiliği ve ahlaki açıdan eleştirilmesi kadın cinsiyeti üzerinden tartışılmaktadır.

NVivo isimli program aracılığıyla tweetlerde sık kullanılan kelimeler tespit edilmiştir. Aynı isimli uygulamadan kelime bulutu oluşturulmuştur. OnlyFans kelime bulutunda en çok göze çarpan kelimeler “kadın”, “porno”, “cimer”, “cinsel”, “erişim”, “tiktok”, “engeli”, “şikâyet”, “kapatılsın”, “yasaklanması”, “Allah”, “özendirme” ve “twitter” kelimeleridir. Platform CİMER’e yapılan şikâyetler sebebiyle kapatılmıştır. Dolayısıyla CİMER ve erişim engeli kelimeleri sıkça kullanılmaktadır. X platformu kullanıcıları platformun gençleri kolay para kazandırmaya özendirmesi sebebiyle kapatılması gerektiğini savunmaktadırlar. Ancak diğer taraftan bunun ifade özgürlüğünün kısıtlanması anlamına geldiğini savunan kesim, platform kapatmanın çözümçül olmadığını vurgulamaktadır. OnlyFans platformunun kapatılmasını isteyenlerin TikTok ve Instagram gibi platformların da kapatılması gerektiğini düşünmektedir.

Tweetlerin NVivo’da yapılan duygu (sentiment) analizinde tweetlerin 192’si pozitif duygularla atılmıştır. Bunların 41’i çok pozitif, 151’i orta derecede pozitif duygularla atılmıştır. Tweetlerin 620’si negatif duygularla yazılmıştır. Bunların 420’sini orta derecede negatiflik, 193’ünü ise çok negatif duygular oluşturmaktadır. Negatif duygularla atılan tweetlerin çoğunluğunda nefret söylemi, aşağılama, damgalama ve dışlama eğilimleri bulunmaktadır.

6 Sonuç

İnsanların cinselliği bir biçimde kaydetme güdülerini tarih öncesi zamanlardan günümüze kadar süregelen bir olgudur. Pornografi farklı tarihsel dönemlerde ve toplumlarda farklı ortamlar aracılığıyla çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Konu, İşıya Üşür'ün teknoloji felsefesi ile tam olarak örtüşmektedir. Üşür, teknolojinin toplumlar üzerindeki etkilerini, sonuçlarını hissetmek için, gözlemek için, saptamak için bilimci olmanın şart olmadığını; sağduyuya sahip olmanın yeterli olduğunu belirtmektedir. İlginç olanın insanların hissedişleri ile bilimcilerin ortaya koyduğu “gerçekler”in neredeyse bire bir örtüşmesidir; teknoloji, toplumlar üzerinde etki doğurur, teknolojiye bağlı değişimler, toplumların da değişimi ile sonuçlanır. Bu konu özelinde, “Willendorf Venüsünden” OnlyFans platformuna kadar olan süreçte toplum daimî olarak dönüşmektedir. Porno endüstrisi özelinde internet ile gelenekselden dijital bir geçiş yaşanmış, teknoloji topluma yön vermiştir. Üşür der ki; bu “gerçek” o kadar gerçektir ki bu gerçek gerçeği sorgulamak dahi akıllara kolay kolay gelmez/gelmemiştir. Bu gerçek gerçekliğe (teknoloji toplumlar üzerinde etkiler doğurur) bir de toplum teknolojiyi etkiler bakış açısıyla bakar. Ve şu soruyu yöneltir *“Acaba neden bugün kullanılan otomobiller, uçaklar vb. kullanılan otomobiller, uçaklar vb. gibidirler? Acaba bugün aldıkları biçimler üzerinde toplumsal faktörlerin etkileri düşünülemez mi? Düşünüyorsak, acaba bunun mekanizması ve/veya yolları nedir?”* (Üşür, 2001) Gerçek gerçekliğin yönü toplumdan teknolojiye döndüğünde toplum aktif, teknoloji ise pasif olur. Literatürde de bahsedildiği üzere ABD’de SEXTA-FOSTA yasası ile bankaların Pornhub’a ödeme yapmalarına ambargo konulup porno yıldızları OnlyFans platformuna geçiş yaptıklarında da böyle bir dönüşüm yaşanmıştır. OnlyFans platformu her türlü içeriğin yüklenmesine izin veren her türden bireysel yüklenicilerinin bulunduğu bir platformken porno üretim platformuna dönüşmüştür. Teknoloji topluma uyumlanmıştır. Oysaki İnternet platformu ilk çıktığında teknoloji toplumun yaşayış ve iş yapış şeklini dönüştürmüştü. Böylece, çift yönlü bu etkileşim araştırmanın en başından sonuna kadar açıkça görülmektedir.

Pornografinin en eski tasviri olan “Willendorf Venüsü”nden endüstrileşmesine kadar oldukça uzun bir tarihi bulunmaktadır. McNair’in de bahsettiği gibi pornografi, içeriği (cinsellik), niyeti (cinsel uyarı) ve mevcut cinsel görüntü ve temsil kodlarına karşı çıkarak transgresif bir ilişkiye sahip olmasıyla tanımlanan bir kültürel biçimdir. Pornografi genellikle 'açıkça' cinsel temsili içerir, ancak geçen zaman boyunca neyin açık olarak kabul edildiği kültürel olarak değişkenlik göstermektedir. Pornografinin kültürler ve hata kişiler arası farklılaşması neyin erotik veya pornografik olduğuna dair bile net bir kaniya varılamamasına neden olmaktadır. Konunun daha en başında ne kadar çetrefilli ve çok boyutlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, porno özellikle sansür, toplumsal cinsiyet rolleri, beden

sosyolojisi ve gig-ekonomi ekseninde tartışılmıştır. Dijital platformların gelişmesi ile gig ekonominin artan yaygınlığı porno endüstrisinin de bu platformlara kaymasına yol açmıştır. Bu bağlamda, araştırmancının hipotezi “aboneler açısından pornoya ulaşmanın yeni bir yolu, içerik üreticileri açısından da kolay yoldan çok ve vergisiz para kazanma yolu gibi yanılgılarla popülerleşen bu platformlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir” biçimindedir.

Geleneksel porno endüstrisinde yönetmen ve yapımcı gibi içeriğe yön veren ve seks işçileri üzerinde söz hakkı olan pek çok parametre bulunmaktadır. Seks işçilerinin üretilen içeriği yön verme hakları oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla daha edilgen bir konumda olduklarını söylemek mümkündür. Kadınlar özelinde bakıldığında, “male gaze” denen erkek bakış açısıyla ve erkeklere yönelik pornografik içeriklerin üretilmesi porno sektöründe kadın bedeninin nesneleştirilmesini sürdürmektedir. OnlyFans gibi geleneksel kodlara alternatif(!) olarak üretilen mecralar “porno yıldızı” kavramından “içerik üreticisi” kavramına geçilmesine neden olmuştur. OnlyFans platformunda “bağımsız yükleniciler” olarak da adlandırılan içerik üreticileri yönetmen, oyuncu ve kameraman gibi pek çok görevi tek başlarına üstlenebilmektedirler.

ABD’de gig ekonominin yarattığı esnek çalışma saatleri ve daha fazla gelir sunması nedeniyle kadınların ailenin geçimini sağlayan potansiyel kişi olma fırsatını görerek gig ekonomiye daha fazla ilgi duyduğu saptanmıştır. Gig çalışma platformları esnek çalışma saatleri ve konuma sahip olmalarının yanı sıra düşük giriş engelleri taşır. Geleneksel istihdam yöntemlerinin aksine marjinalleştirilmiş topluluklar için daha erişilebilirdirler. Gig-ekonomi ve porno sektörünün dönüşümü bakımından konu ele alındığında, bir kişinin OnlyFans içerik üreticisi olması oldukça kolaydır. Kullanıcı tarafından üretilen içeriğin hacminin büyümesi içerik üreticilerini “endüstrinin evriminin ön saflarına” konumlandırır. Ancak çevrimiçi seks işçiliği kısa vadeli sözleşmeler dayalı olması sebebiyle güvencesiz bir ortam yaratmaktadır. Bu sebeple gig-ekonominin hâkim olduğu bütün işlerde -çevrimiçi seks işçiliği de dahil olmak üzere- bütün riskler işçiye yüklenmektedir. Yüksek kazanç getirisi iddiası ise oldukça tartışmalı ve Instagram ve X gibi diğer platformlarda olan aktifliklerine de bağlıdır ve garanti olarak görülmemelidir. Bu bağlamda, sağladığı endüstri evriminin ön saflarında olmak, fırsatları kaçırmamak gibi iddiası olmakla birlikte sistemin kendisinin yarattığı düşük ücret, güvensizlik gibi pek çok dezavantajı bulunmaktadır. Henüz tartışmalı ve dönüşüme açık bir yapı olması dolayısıyla zaman içerisinde nasıl evrileceği öngörülememektedir. Ancak güncel koşullar bağlamında, konunun platformlaşma bakımından getirdiği ekonomik güvencesizlik yüksek safhadadır. Son tahlilde, bu sistem erkek egemen düzende üretilip onlar tarafından kontrol edilmektedir. Dolayısıyla hem sistemin koşulları hem de toplumsal bir dönüşüm yaşanması gerekir ki pornografi kadın ve erkek eşitliğini sağlayan bir endüstriye dönüşsün.

Diğer bir yandan, pratikte platformun toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren yönleri de bulunmaktadır. Bu durumun sebebi ise literatür kısmında da bahsedilen “e-pimps” ve hayalet yazarlık etkenleridir. Platformun hizmet koşullarında her ne kadar “yalnızca bireyler üretici olabilir” yazıyor olsa da bir başka maddede üreticinin hesabını yönetmesi için bir ajanstan, temsilciden ve yönetim şirketinden yardım alabileceğini belirtmektedir. Bu ajanslar ve menajerler ise genellikle erkeklerden oluşmaktadır. OnlyFans platformunun kapatılmasından itibaren X platformundan çekilen tweetlerin analizine bakıldığında çevrimiçi seks işçilerine yönelik fuhuşa özendirmeleri ve yaptıkları mesleğin ahlaksız olduğuna yönelik pek çok aşağılama, damgalama ve dışlama içeren yoruma rastlanmaktadır. Platform, CİMER’e yapılan şikâyetler doğrultusunda sansürlenmiştir. Bu durum, içerik üreticilerin kimliklerinin paylaşılması yönündeki hassasiyeti arttırmıştır. Platformun sansürlenmesi konunun hassasiyetini daha da arttırmıştır. Bu durum araştırmanın kısıtlılıklarından biri olmuştur.

Seks işçilerinin çalışma koşulları üzerindeki hakları da sınırlıdır. Seks işçilerinin çalışma koşulları üzerinde yeterince hak iddia edebiliyor olmaları, bulundukları konjonktürde seks işçiliğinin suç sayılıp sayılmaması ile alakalıdır. Seks işçilerinin ya özgür seçimler yapan ayrıcalıklı ve güçlü kadınlar ya da başka seçeneklerin olduğunu anlamayan kurbanlar olduğu imajının yıkılması en makul yaklaşım olacaktır. Konunun bu kadar basite indirgenmesi mümkün değildir. Seks köleliği için kaçırılan ve bu işte yer almaktan başka şansları olmayan pek çok kadın bulunmaktadır. Porno sektörüne yönelik yapılan İskandinav ve Yeni Zelanda gibi düzenlemeleri savunan radikal ve liberal feministlerin hiçbirisi seks ticaretinin dünyadaki en savunmasız ve dışlanmış insanların korkunç bir şekilde istismar edilmesi ve sömürülmesinden başka bir şey olduğu iddia etmemektedir. Bu grubun statüsü tartışmaya kapalıdır. Seks ticaretini sona erdirmek için her türlü çabanın gösterilmesi hususunda yaygın bir fikir birliği bulunmaktadır. Birçok seks işçisi mali destek araçlarına erişemedikleri için seks işçiliği yapmaktadırlar. Hayatta kalmak için bu mesleği yapan kadınların pek çoğu dezavantajlı grupta yer almaktadırlar. Devletten yeterli destek bulamayan bu kadınlar her ne kadar kendi rızalarıyla seks işçiliğine katılıyor olsalar dahi rızalarının değeri ve geçerliliği alternatif seçeneklerinin olmamasıyla doğrudan alakalıdır. Katılımları mali zorlamaya bağlıdır. Hayatta kalmak için seks yapan seks işçilerinin mali istikrara ulaşmak için bir seçenek olarak ortadan kaldırılması bu kadınları daha da yoksulluğa sürükleyecektir. Müşteri havuzları aza inecektir. İskandinav modeli savunan radikal feministler bu kadınların artık bu tür potansiyel olarak tehlikeli işlere güvenmek zorunda kalmayacakları umuduyla koşulları ve destek sistemlerini iyileştirmek için çalışmaktadırlar. Suç olmaktan çıkarmanın tarafında olanlar devletin oluşturduğu risklere odaklanırken seks işçiliğiyle ilgili risklere daha az vurgu yapmaktadırlar. Bu kadınların bu işte özgürce yer almalarını sağlamanın yeterli olmadığı, bunu yapmanın onları kurtlara terk etmek, bu tür işlerin uzun vadede üzerlerinde yaratabileceği etkiyi düşünmeden diledikleri gibi para kazanmalarına izin vermekle eşdeğer görülebileceği ileri sürülebilir.

Bu noktada, en iyi olası eylem planının pek çok versiyonu bulunmaktadır. Suç olmaktan çıkarma modelinin, seks işçiliğinin bir kariyer yolu olarak görülmesine neden olabilmesi söz konusudur. Seks ticareti ile mücadelenin ne kadar işe yaradığı tartışmalıdır. Diğer yandan, İskandinav modeli kadınları seks işçiliğine teşvik eden başka sorunlara da odaklanmalıdır. Eğitim ve alternatif istihdam önerilerinin sorunu mutlaka çözüme kavuşturacağını düşünmek makul değildir. Porno endüstrisine yeterli alternatif üretilmediği sürece sektörü ortadan kaldıracak önlemler almak hayatta kalmak için bu mesleği yapan kadınların aleyhine olacaktır. Kadınları korumak ve güvende tutmak için teoriler üretmek yerine kadınların yaşamakta zorlandığı ve kadın düşmanlığının gün geçtikçe derinleştiği kafes kabul edilmeli ve alternatif koşullar inşa edilmelidir.

7 Kaynakça

- Abel, G. M. (2014). A decade of decriminalization: Sex work 'down under' but not underground. *Criminology & Criminal Justice*, 580-592.
- Acar, D. (2020). Turizmin Tarihî Kökenleri – III: Antik Çağ'da Yunan ve Roma Uygarlıkları. *Turizm Tarihi İncelemeleri*, s. 122.
- ACLU. (2017, 11 20). ACLU. ACLU: <https://www.aclu.org/cases/reno-v-aclu-challenge-censorship-provisions-communications-decency-act> adresinden alındı
- Altman, A. (2014). The Right to Get Turned On: Pornography, Autonomy, Equality. *PhilPapers*.
- Ataç, C. A. (2000). Gerçeğin Peşindeki Kadınlar: Wonder Woman, Margaret Sanger ve Planned Parenthood'un Geleceği. *Kadın/Woman* , 77.
- Babe, A. (2016, 3 8). *Atlas Obscura*. <https://www.atlasobscura.com/articles/object-of-intrigue-moche-sex-pots> adresinden alındı
- Banner, L. (2013). Virginia Johnson—human sexuality pioneer. *TAU*.
- Banner, M. L. (2003, 12). Sex and Pottery: Erotic Images on Athenian Cups, 600-300 B.C. . *Cultural History Commons*.
- Başaran, F. (2006). Bir Teknolojik Yenilik Olarak İnternetin Tarihi: Ulusal Yenilik Sistemi,Kamu Politikası ve Standartlar. *Kültür ve İletişim*.
- Bates, L. (2014, 2 28). *The Guardian*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/womens-blog/2014/feb/28/women-street-harassment-power-control-violence> adresinden alındı
- Beauvoir, S. d. (2010). *The Second Sex*. New York: Vintage Books.
- Bem, S. L. (1993). *The Lenses of Gender Transforming the Debate on Sexual Inequality* . New Haven: Yale University Press.
- Berg, H. (2016). A Scene is Just a Marketing Tool': Alternative Income Streams in Porn's Gig Economy. *Porn Studies* 3, 160–174.
- Berg, H. (2021). *Porn Work: Sex, Labor, and Late Capitalism*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Biino, M. (2024, 5 9). *Business Insider*. Business Insider: <https://www.businessinsider.com/how-much-money-onlyfans-creators-make-real-examples-2023-1?op=1> adresinden alındı
- Bilge, J. (2024, 3 18). *EARTHWEB*. EARTHWEB: <https://earthweb.com/onlyfans-statistics/> adresinden alındı
- Bleakley, P. (2014). "500Tokens to Go Private": Camgirls, Cybersex and Feminist Entrepreneurship. *Sexuality & Culture* 18 , 892–910.
- Bridgeman, J. (1999). Reviewed Work: Unspeakable Subjects: Feminist Essays in Legal and Social Theory by Nicola Lacey. *JSTOR*, 958-960.

- Bronstein, C. (2021). Deplatforming sexual speech in the age of FOSTA/SESTA. *Porn Studies* 8(3).
- Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *The Johns Hopkins University Press*, 524-528.
- Cameron, D. (1990). Discourses of Desire: Liberals, Feminists, and the Politics of Pornography in the 1980s. *JSTOR*.
- Carolyn Bronstein, W. S. (2016). *Porno Chic and the Sex Wars: American Sexual Representation in the 1970s*. Cambridge: University of Massachusetts Press.
- Cate, I. M. (2010). Speech, Truth, and Freedom: An Examination of John Stuart Mill's. *BrooklynWorks*.
- Chaudhary, R. (2020). *India's emerging gig economy: the future of work for women*. San Francisco, California: Asia Foundation.
- Cole, S. (2020, 12 10). *VICE*. VICE: <https://www.vice.com/en/article/7k94be/mastercard-will-stop-processing-payments-to-pornhub> adresinden alındı
- Constas, H. (1958). Max Weber's Two Conceptions of Bureaucracy. *American Journal of Sociology*.
- Contreras, B. (2021, 8 25). *Los Angeles Times*. Los Angeles Times: <https://www.latimes.com/business/technology/story/2021-08-25/onlyfans-ditches-sex-work-ban-in-abrupt-reversal-but-creators-remain-wary> adresinden alındı
- Cott, N. (1987). *Modern Feminizmin Temelleri*. ABD: Yale University Press.
- Craig, D. (2017). *Creator management in the social media entertainment industry*. In *Making Media*. Amsterdam, Netherlands: Amsterdam University Press.
- Cregan, K. (2006). *The Sociology of the Body*. Monash: SAGE Publications Ltd.
- Daniel, C. (2023, 12 29). *SignHouse*. SignHouse: <https://www.usesignhouse.com/blog/onlyfans-users> adresinden alındı
- Debra K Braun-Courville, M. R. (2009, 2 20). Exposure to sexually explicit Web sites and adolescent sexual attitudes and behaviors. *Journal of Adolescent Health*.
- Dejean, J. (2002). *Müstehcenliğin Yeniden İcadı: Erken Modern Fransa'da Seks, Yalanlar ve Tabloidler*. USA: The University Of Chicago Press.
- Demirtaş, E. (2021). Seks İşçiliği ve Söylemler. *Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği*.
- Dickson, E. (2018, 11 29). *Vox*. Vox: <https://www.vox.com/the-goods/2018/11/29/18118402/ogilvy-schweppes-smart-dress-harassment> adresinden alındı
- Disis, R. M. (2021, 8 19). *CNN Bussiness*. CNN Bussiness: <https://edition.cnn.com/2021/08/19/tech/onlyfans-sexually-explicit-content-ban-intl-hnk/index.html> adresinden alındı
- Dixon, A. F. (2011, 11 4). Venus Figurines of the European Paleolithic: Symbols of Fertility or Attractiveness? *Hindawi Publishing Corporation Journal of Anthropology*.
- Duncan, J. (2018, 9 14). *Listverse.com*: <https://listverse.com/2018/09/14/10-kinky-sexual-practices-of-ancient-babylon/> adresinden alındı

- Dworkin, R. (1981). Is There a Right to Pornography? *Oxford Journal of Legal Studies*.
- Dworkin, R. (1985). *Do We Have a Right to Pornography?* Cambridge: Harvard University Press.
- Eğilmez, M. (2022, 6 5). *mahfiegilmez*. mahfiegilmez: <https://www.mahfiegilmez.com/2022/06/gig-ekonomisi.html#:~:text=Gig%3B%20k%C4%B1sa%20s%C3%BCreli%20i%C5%9F%2C%20bir,kar%C5%9F%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20k%C4%B1sa%20s%C3%BCreli%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma'%20oluyor>. adresinden alındı
- Fabbri, T. (2021, 1 9). *BBC*. BBC: <https://www.bbc.com/news/technology-55551300> adresinden alındı
- Faye D. Ginsburg, R. R. (2015). *Yeni Dünya Düzenini Anlamak Küresel Üreme Politikası*. The Global Politics Of Reproduction.
- Feinberg, J. (1971). Legal Paternalism. *JSTOR*.
- Fellmann, F. (2016, 7). Erotizm: Neden Hala Önemli? *Psikoloji*.
- Ferrari, G. (2002). Figures of Speech Man And Maidens In Ancient Greece. G. Ferrari içinde, *Figures of Speech Man And Maidens In Ancient Greece* (s. 343). USA: The University of Chicago Press.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Fraterrigo, E. (2009). *Playboy and the Making of the Good Life in Modern America*. New York: Oxford University Press.
- Frost, L. (2001). *Young Women and the Body A Feminist Sociology*. Bristol: Palgrave Macmillan UK.
- Garlic, S. (2011). Yeni Bir Cinsel Devrim mi? Eleştirel Teori, Pornografi ve İnternet. *Canadia Review Of Sociology*.
- Gillian Abel, L. F. (2007). *The Impact of the Prostitution Reform Act on the Health and Safety Practices of the Sex Workers*. Yeni Zelanda: University of Otago.
- Girgin, Ü. H. (2017, Ocak). YENİ MEDYA TEKNOLOJİLERİ, PORNOGRAFI VE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM. *Atatürk İletişim Dergisi*.
- Gordon Hawkins, F. E. (1991). *Özgür Bir Toplumda Pornografi*. New York: Cambridge University Press.
- Graham, J. W. (2019). *Gig Economy*. Cambridge: Polity.
- Grebowicz, M. (2013). *İnternet Pornosu Neden Önemlidir?* California: Stanford University Press.
- Gruen, L. v. (1997). Sex, Morality, and the Law. *New York: Routledge*.
- Hall, J. (2022). *melmagazine*. melmagazine: <https://melmagazine.com/en-us/story/site-restrictions-spreadsheet> adresinden alındı
- Haslanger, S. (2000). . "Gender and race:(What) are they? (What) do we want them to be? *Noûs*, 31-55.
- Helen E. Longino, H. (1980). *Pornography, Oppression, and Freedom: A Closer Look*. New York: William Morrow.
- HEREDIA, A. V. (2022). FEMINISM AND PORNOGRAPHY: FROM MAINSTREAM PORNOGRAPHY (HETERO-PATRIARCHAL) TO POST-PORN. *The Age of Human Rights Journal*, 227-230.
- Hooks, B. (1986). Sisterhood: Political Solidarity between Women. *jsot*, s. 126-128.

- Independent Türkçe*. (2024, 7 5). Independent Türkçe:
[https://www.indyturk.com/node/735376/d%C3%BCnya/i%CC%87spanya-porno-pasaportu-%C3%A7%C4%B1kard%C4%B1#:~:text=%C4%B0spanya%2C%20internet%20%C3%BCzerinden%20porno%20i%C3%A7eriklere,%22Dijital%20%C3%BCzdan%22%20%C3%BCzerinden%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirilecek.adresinden alındı](https://www.indyturk.com/node/735376/d%C3%BCnya/i%CC%87spanya-porno-pasaportu-%C3%A7%C4%B1kard%C4%B1#:~:text=%C4%B0spanya%2C%20internet%20%C3%BCzerinden%20porno%20i%C3%A7eriklere,%22Dijital%20%C3%BCzdan%22%20%C3%BCzerinden%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirilecek.adresinden%20alındı)
- J Peter, P. V. (2016). Ergenler ve pornografi: 20 yıllık araştırmanın gözden geçirilmesi. *Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, s. 509-531.
- J. Oloka-Onyango, S. T. (1995, 11). The Personal Is Political," or Why Women's Rights Are Indeed Human Rights: An African Perspective on International Feminism. *JSTOR*, s. 721.
- James D. Griffith, S. M. (2012, 11 20). Pornography Actresses: An Assessment of the Damaged Goods Hypothesis. *The Journal of Sex Research* .
- Janet Finch, D. G. (1983). *A Labour of love: Women, work, and caring*. Routledge & K. Paul; First Edition.
- Jeff Marx, R. L. (2003, 7 31). *The Internet Is For Porn - Avenue Q - Original Broadway Cast*. (B. Classics, Hazırlayan) Broadway Classics, New York.
- Jim Exon, U. S. (1996, 11). The Communications Decency Act. *Federal Communication Law Journal*.
- Johanna Moisander, C. G. (2017). Mechanisms of biopower and neoliberal governmentality in precarious work: Mobilizing the dependent self-employed as independent business owners. *SageJournals*, 375-398.
- Justin J. Lehmler, J. R. (2020). Less Sex, but More Sexual Diversity: Changes in Sexual Behavior during the COVID-19 Coronavirus Pandemic. *Leisure Sciences* .
- Kıraç, R. (2024, Ocak). Seks Satar. (C. Özdemir, Röportaj Yapan)
- Köprü, F. (2023, 12 26). *Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi*. EY:
https://www.ey.com/tr_tr/tax/sosyal-icerik-ureticilerinin-vergilendirilmesi adresinden alındı
- Kristoff, N. (2020, 12 4). *New York Times*. New York Times:
<https://www.nytimes.com/2020/12/04/opinion/sunday/pornhub-rape-trafficking.html> adresinden alındı
- Kultgen, J. (1985). The Justification of Legal Moralism. *JSTOR*.
- Leibman, N. C. (1995). *Living Room Lectures: The Fifties Family in Film and Television*. Austin: University of Texas Press.
- Levitt, L. (2021). 'Sex Work/Gig Work: A Feminist Analysis of Precarious Domina Labour in the Gig Economy.' *In The Gig Economy*,. New York: Routledge.
- Lilith Brouwers, T. H. (2020). "We Have Advised Sex Workers to Simply Choose Other Options"—The Response of Adult Service Websites to COVID-19. *Social Sciences* 9, 181.
- Lilith Brouwers, T. H. (2020). "We Have Advised Sex Workers to Simply Choose Other Options"—The Response of Adult Service Websites to COVID-19. *Social Sciences* 9 (10), 181.
- Lokaneeta, J. (2001, 5 4). Alexandra Kollontai ve Marksist Feminizm. *Economic and Political Weekly*.

- López, C. (2020, 6 17). *Bussiness Insider India*. Bussiness Insider India:
<https://www.businessinsider.in/science/health/news/a-wave-of-people-turned-to-onlyfans-to-earn-money-when-they-lost-their-jobs-due-to-the-pandemic/articleshow/76431282.cms>
adresinden alındı
- Lorber, J. (2021). *Gender Inequality Feminist Theories and Politics*. England: Oxford University Press.
- Lorns, C. J. (1993). A FEMINIST LOOKS AT RONALD DWORKIN'S THEORY OF EQUALITY. *Murdoch University Electronic Journal of Law*.
- Lussier, R. N. (2022). *HUMAN RELATIONS IN ORGANIZATIONS*. McGraw Hill.
- MacKinnon, C. (2020). MacKinnon, Catharine A. Pornography, Civil Rights, and Speech, 20 Harv. C.R.-C.L. L. Rev. 1 (1985). *Routledge*, 456-459.
- MacKinnon, C. A. (1984). Not A Moral Issue. *Yale Law & Policy Review*, 325-330.
- Malinowska, A. (2020). Waves of Feminism. *The International Encyclopedia of Gender, Media, and Communication*, 1-7.
- Marcus, E. (2022, 5 16). *New York Times Magazine*. New York Times Magazine:
<https://www.nytimes.com/2022/05/16/magazine/e-pimps-onlyfans.html> adresinden alındı
- Mark Graham, V. L. (2017, 3). *Oxford Internet Institute*. Oxford Internet Institute:
<https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/reports/the-risks-and-rewards-of-online-gig-work-at-the-global-margins/> adresinden alındı
- Marlin, R. (1992). Robert Baird and Stuart E. Rosenbaum, eds., Pornography: Private Right or Public Menace? . *PhilPapers*.
- Mccleary, J. B. (2004). *Hippi Sözlüğü: 1960'ların ve 1970'lerin Kültür Ansiklopedisi*. Kanada: Ten Speed Press.
- McCool, K. (2011). A Pornographic Avant-Garde: Boys in the Sand, LA Plays Itself, and the Construction of a Gay Masculinity. *LGBT 3400: The Politics of Pornography*.
- McElroy, W. (1995). Bir Kadının Pornografi Hakkı. *New York: St Martin's Press*.
- McNair, B. (2013). *Porno? Şık! : Pornografi dünyayı nasıl değiştirdi ve onu daha iyi bir yer haline getirdi?* USA: Routledge Taylor & Francis Group.
- Mike Featherstone, M. H. (1991). *The Body: Social Process and Cultural Theory*. London: Sage.
- Mohajan, H. (2022). Four Waves of Feminism: A Blessing for Global Humanity. *Studies in Social Science & Humanities*, 8-10.
- Monica Anderson, C. M. (2021, 12 8). *The State of Gig Work in 2021*. Pew Research Centre:
<https://www.pewresearch.org/internet/2021/12/08/the-state-of-gig-work-in-2021/>
adresinden alındı
- Moralioğlu, A. (2012). 80'li Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 296.
- Nadeau, M. (2024, 1 5). *Britannica* . Britannica : <https://www.britannica.com/biography/Marquis-de-Sade> adresinden alındı

- Nagel, E. V. (2021). Competing Platform Imaginaries of NSFW Content Creation on OnlyFans. *Porn Studies* 8, 394–410.
- Nicholson, L. (2015, 2 19). Feminism in "Waves": Useful Metaphor or Not? *New Politcs*, s. 2.
- Nick Cowen, R. C. (2020). Sex work and online platforms: what should regulation do? *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 284-303.
- Oliver L. Haimson, D. D. (2021). Disproportionate Removals and Differing Content Moderation Experiences for Conservative, Transgender, and Black Social Media Users: Marginalization and Moderation Gray Areas. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction* 5.
- Özden, U. (2016). Endüstriyel Bir Form Olarak Müstehcenliğin Medyatik Üretimi. İstanbul.
- Papadaki, E. (2010, 3 10). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-objectification/> adresinden alındı
- Pelchen, L. (2024, 3 1). *Forbes Home*. Forbes Home: <https://www.forbes.com/home-improvement/internet/internet-statistics/#:~:text=Key%20Internet%20Statistics&text=Out%20of%20the%20nearly%208,the%20internet%2C%20according%20to%20Statista>. adresinden alındı
- Pitcher, J. (2015). Sex Work and Modes of Self-Employment in the Informal Economy: Diverse Business Practices and Constraints to Effective Working.'. *Social Policy and Society* 14 , 113–123.
- Ploscaru, D. (2024, 6 28). *OnlyFans Statistics 2024: Exploring the Platform's Users, Creators, and Earnings*. TechReport: <https://techreport.com/statistics/software-web/onlyfans-statistics/> adresinden alındı
- Quinby, I. D. (1988). *Feminism & Foucault : reflections on resistance* . Boston: Northeastern University Press.
- Rand, H. M. (2019). Challenging the Invisibility of Sex Work in Digital Labour Politics. *Feminist Review* 123, 40–55.
- Richardson, S. L. (2019). *The Brothel Of Pompeii Sex, Class, Gender At The Margins Of Roman Society*. UK: Cambridge University Press.
- Ross, A. (2008). The New Geography of Work'Theory. *Culture & Society*, 31–49.
- Ruberg, B. (2016). Doing it for Free: Digital Labour and the Fantasy of Amateur Online Pornography. *Porn Studies* 3, 147–159.
- S. Rubin, G. (2011). *Deviations: A Gayle Rubin Reader*. Durham: Duke University Press Books.
- Sade, M. d. (2002). *The 120 Days of Sodom*. France : This is the basis of the very popular French work of the 18th century, written by the Marquis de Sade, 120 days after Sodom, which was the 50 Shades of Grey of the Middle Ages, if only we spliced certain portions of it with the life story of R. Kelly, acc.
- Salanova, M. (2012, 04 27). Orígenes de la iconografía BDSM en la estética postporno. *Master pdf*. Valencia, Spain: universitat politècnica de valència.
- Sanders, T. J. (2018). *Internet Sex Work: Beyond the Gaze*. *Palgrave Pivot*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

- Scharff, C. (2016). The Psychic Life of Neoliberalism: Mapping the Contours of Entrepreneurial Subjectivity. *Theory, Culture & Society*, 107–122.
- Schauer, F. (1979). Response: Pornography and the First Amendment. *Faculty Publications* .
- Schulz, M. (2005, 04 04). Sex in the Stone Age Pornography in Clay. *Spiegel International*.
- Scott Max. (2024, 6). Scott Max: <https://scottmax.com/pornhub-statistics/> adresinden alındı
- Shane, C. (2021). *The New York Times Magazine*. The New York Times Magazine: <https://www.nytimes.com/2021/05/18/magazine/onlyfans-porn.html> adresinden alındı
- Snyder, R. C. (2008). What Is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay. *JSTOR*, s. 179-180.
- Sözlük, R. H. (1989). İstanbul.
- Srujana Katta, A. B.-S. (2020). (Dis)embeddedness and (de)commodification: COVID-19, Uber, and the unravelling logics of the gig economy. *Sage Journals*, 203-207.
- Stage, T. (2024). *Gig Economy Statistics: Demographics and Trends in 2024*. Team Stage: <https://teamstage.io/gig-economy-statistics/> adresinden alındı
- Stardust, Z. Z. (2019). From Amateur Aesthetics to Intelligible Orgasms: Pornographic Authenticity and Precarious Labour in the Gig Economy. *AG About Gender–International Journal of Gender Studies* 8 .
- Statista. (2024, 30 5). *Most popular pornographic websites worldwide as of February 2024, by total visits*. Statista: <https://www.statista.com/statistics/1445661/most-visited-porn-websites-worldwide/> adresinden alındı
- Statista. (2024, 4 12). *Statista*. Statista: <https://www.statista.com/statistics/1339649/onlyfans-posts/> adresinden alındı
- Statista. (2024, 2 14). *Statista*. Statista: <https://www.statista.com/statistics/1291915/onlyfans-global-monthly-visits-by-country/> adresinden alındı
- Sternadori, M. (2018). Situating the Fourth Wave of feminism in popular media discourses . Misogyny and Media in the Age of Trump. *Yeni Medya ve Dördüncü Dalga Feminizm*, 31-55.
- STEWART, R. W. (1990, 2 17). *Los Angeles Times*. Los Angeles Times: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1990-02-17-ca-777-story.html> adresinden alındı
- Suri, M. L. (2019). *Ghost work: How to stop Silicon Valley from building a new global underclass*. Boston, MA: Eamon Dolan Books.
- Susie Khamis, L. A. (2017). Self-branding, 'micro-celebrity' and the rise of social media influencers. *Celebrity studies* 8, 191-208.
- Swartz, L. (2020). *New Money: How Payment Became Social Media*. New Haven: Yale University Press.
- Tekeli, Ş. (1982). *KADINLAR VE SİYASAL / TOPLUMSAL HAYAT*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Tenborge, A. P. (2021, 12 6). *Bussiness Insider*. Bussiness Insider: <https://www.businessinsider.com/former-onlyfans-star-managers-say-they-catfished-fans-unruly-agency-2021-12> adresinden alındı

- Ter-Grigoryan, S. (2023, 11 21). *Study.com*. Study.com: <https://study.com/learn/lesson/sexual-liberation-movement-origin-timeline-impact-revolution.html> adresinden alındı
- Think Expansion*. (2022). Think Expansion: Think Expansion adresinden alındı
- Thomas F. Cash, T. P. (1990). *Body Images: Development, Deviance and Change*. New York: The Guilford Press.
- Uber. (2018, 1 20). *Uber Blog*. Uber Blog: <https://www.uber.com/en-NL/blog/do-you-want-to-become-an-uber-partner-driver-with-uber-you-are-your-own-boss/> adresinden alındı
- Ussher, J. M. (1991). *Women's Madness: Misogyny Or Mental Illness?* London: Harvester Wheatsheaf.
- Uysal, Ö. (tarih yok). *Özgür Uysal*. Özgür Uysal: <https://ozguruysal.net/seks-tarihcesi-yakin-cag/> adresinden alındı
- Üşür, İ. (2001). Teknoloji Felekesi Üzerine Ya Da Tarihin Tanrısı Teknoloji Midir? *Mülkiye*, 7-8.
- Valinsky, J. (2020, 12 15). *CNN Bussiness*. CNN Bussiness: <https://edition.cnn.com/2020/12/15/business/pornhub-videos-removed/index.html> adresinden alındı
- VANCE, C. S. (1982). Towards a Politics of Sexuality. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 49-51.
- Vanwesenbeeck, I. (2001). Another Decade of Social Scientific Work on Sex Work: A Review of Research 1990–2000. *Annual Review of Sex Research* 12, 242–289.
- Warnock, M. (1980, Temmuz). The Williams Report on Obscenity and Film Censorship. *The Political Quarterly*.
- Watts, S. (2008). *Bay Playboy: Hugh Hefner ve Amerikan Rüyası*. Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Weathers, C. L. (2013, 5). Andy Warhol's Cinema Beyond the Lens. Texas, ABD: The University of Texas at Austin.
- Weismantel, M. (2004, 9). Moche Sex Pots: Reproduction and Temporality In Ancient South America. *American Anthropologist*.
- Weiss, R. (2020, 7 2). *Psychology Today*. Psychology Today: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/love-and-sex-in-the-digital-age/202007/the-evolution-pornography> adresinden alındı
- Wendell, S. (1988). Pornography and Freedom of Expression. *PhilPapers*.
- Whisnant, R. (2016). 'But What About Feminist Porn?' Examining the Work of Tristan Taormino. *University of Dayton eCommons*, 2-4.
- Wikipedia. (2024). *Wikipedia*. Wikipedia: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Teledildonik> adresinden alındı
- William H. Masters, V. E. (1995). *Human Sexuality*. New York: Adison Wesley Longman Inc.
- Winship, J. (1978). *Women Take Issue: Aspects of Women's Subordination*. London: Hutchinson.
- Witt, E. (2021, 5 19). *The New Yorker*. The New Yorker: <https://www.newyorker.com/books/under-review/the-stinging-provocations-of-virginie-despentes> adresinden alındı

- Wolf, N. (1991). *The Beauty Myth : How Images of Beauty Are Used Against Women*. London: Vintage Books.
- Zion, I. B. (2014, 1 17). *The Times of Israel*. <https://www.timesofisrael.com/4000-year-old-erotica-depicts-a-strikingly-racy-ancient-sexuality/> adresinden alındı
- Zwick, A. (2018). Welcome to the Gig Economy: Neoliberal Industrial Relations and the Case of Uber. *GeoJournal*, 679-681.

